

UNIVERZA V LJUBLJANI

Fakulteta za družbene vede

Maša Bohnec

Jezikovne in poročevalske značilnosti avstralskega izseljenskega časopisa

Glas Slovenije

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2005

UNIVERZA V LJUBLJANI

Fakulteta za družbene vede

Maša Bohnec

Mentorica: izr. prof. dr. Monika Kalin Golob

Jezikovne in poročevalske značilnosti avstralskega izseljenskega časopisa

Glas Slovenije

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2005

*Kje, domovina, si? Ali na poljih teh?
Še pod Triglavom, okrog Karavank?
Ali po plavžih si, ali po rudnikih?
Tu? Preko morja? In ni ti meja?*

*Hotel nekđaj sem, da bi se razširila,
da bi razpela svoj krog čez zemljo -
glej, in zdaj vidim: silna, brezmejna si,
v daljo kot seme razsipaš svoj plod.*

*Boš jih kot lastovke k sebi priklicala?
Kakor golobe prizvala na krov?
Ali jih tuja bo slava premamila
in jih nikoli več k tebi ne bo?*

(odlomek iz pesnitve Duma Otona Župančiča)

KAZALO

1. UVOD	1
2. SLOVENCİ V AVSTRALIJI.....	3
3. KULTURNO DELOVANJE AVSTRALSKIH SLOVENCEV IN SLOVENSKI JEZIK.....	7
3.1 Slovenski jezik izseljenskih Slovencev	9
3.2 Mediji avstralskih Slovencev	12
3.2.1 O časniku <i>Glas Slovenije</i>	14
4. ANALIZA ČASNIKA <i>GLAS SLOVENIJE</i>	16
4.1 Splošna analiza <i>Glasa Slovenije</i>	16
4.2 Analiza žanrov	17
4.2.1 Opredelitev novinarskih zvrsti, vrst in žanrov	17
4.2.2 Analiza žanrov v <i>Glasi Slovenije</i>	17
4.2.3 Struktura tem v <i>Glasi Slovenije</i>	21
5. ZNAČILNOSTI NOVINARSKEGA PISANJA IN POROČEVALSKI STIL	25
5.1 Značilnosti novinarskega pisanja v <i>Glasi Slovenije</i>	26
5.2 Značilnosti novinarskega jezika v <i>Glasi Slovenije</i>	32
5.3 Avtomatizacija in aktualizacija v poročevalskih besedilih <i>Glasa Slovenije</i>	37
5.3.1 Avtomatizmi v poročevalskih besedilih <i>Glasa Slovenije</i>	37
5.3.2 Aktualizmi v poročevalskih besedilih <i>Glasa Slovenije</i>	42
6. INTERVJUJSKI NAGOVOR.....	48
6.1 Struktura intervjujskih nagovorov v <i>Glasi Slovenije</i>	49
7. STILISTIKA NASLOVOV ČASOPISNIH POROČEVALSKIH BESEDIL.....	52
7.1 Tipologija naslovov poročevalskih besedil in primeri iz <i>Glasa Slovenije</i>	52
7.2 Aktualizmi v naslovih poročevalskih besedil časnika <i>Glas Slovenije</i>	55
7.2.1 Obnovitve v naslovih poročevalskih besedil časnika <i>Glas Slovenije</i>	56
8. JEZIKOVNA KULTURA ČASNIKA <i>GLAS SLOVENIJE</i>	58
9. ZAKLJUČEK	66
10. LITERATURA	70
11. PRILOGE	75

KAZALO GRAFOV

GRAF 4.1: <i>Glas Slovenije</i> – struktura tem.....	23
GRAF 6.1: Struktura intervjujskih nagovorov izseljenskih novinarjev	51

KAZALO TABEL

TABELA 2.1: Število Slovencev v Avstraliji v 2. polovici 20. stoletja.....	4
TABELA 2.2: Število Slovencev po posameznih zveznih državah Avstralije (popis leta 1996).....	4
TABELA 3.1: Dejavniki za ohranitev in opuščanje slovenskega jezika.....	10
TABELA 4.1: Število objav posameznih novinarskih žanrov in ostalih objav po številkah	20
TABELA 4.2: Struktura tem po posameznih številkah.....	22
TABELA 6.1: Število posameznih nagovorov v intervjujih izseljenskih novinarjev	51

KAZALO SLIK

SLIKA 3.1: Kraji v Avstraliji s slovenskimi priseljenci in vrste njihove dejavnosti.....	8
SLIKA 4.1: Primer dopisa, ki je del novinarskega besedila	19
SLIKA 5.1: Primer vesti iz <i>Glasa Slovenije</i> – novinarsko besedilo, ki informira	27
SLIKA 5.2: Primer uvodnika iz <i>Glasa Slovenije</i> – besedilo, ki vrednoti in apelira	27
SLIKA 5.3: Primer pripisa urednice Stanke Gregorič k vesti <i>Delofaxa</i>	29
SLIKA 5.4: Primer daljšega poročila, ki ga je k poročilu STA dodal urednik	30
SLIKA 5.5: Primer angleškega besedila, ki je dodan slovenskemu članku	31
SLIKA 5.6: Primer avtomatizma – v naslednji številki.....	39
SLIKA 5.7: Primer avtomatizma – popravek.....	40
SLIKA 5.8: Primer osmrtnice – avtomatizirani obrazec iz <i>Glasa Slovenije</i>	40
SLIKA 5.9: Primer vesti iz <i>Glasa Slovenije</i>	41
SLIKA 5.10: Primer naznanila iz <i>Glasa Slovenije</i>	41
SLIKA 5.11: Primer narečnega jezika avstralskih Slovencev – objavljeno v kritiki Stanke Gregorič.....	45
SLIKA 7.1: Posebnost naslovja v <i>Glasi Slovenije</i> (Nn-Ps-N)	55

1. UVOD

Slovenca – izseljenca, misijonarja ali naključnega popotnika – je mogoče najti povsod po svetu.
(Prešeren, 2001: 122)

Poleg slovenskega tiska, ki nastaja in izhaja v domovini, moramo vse več pozornosti nameniti tudi tisku, ki izhaja izven meja Slovenije, to je zamejski in pa izseljenski tisk. Kot je poudarjeno tudi na strani Ministrstva za zunanje zadeve: "Vsaka izseljenska organizacija, vsak posameznik v tujini predstavlja 'tretjo dimenzijo' Slovenije, poleg matične in zamejske. Gre torej za del narodnega telesa, ki je zaradi svoje oddaljenosti in izpostavljenosti najbolj ogrožen in mora zato matična država zanj še toliko bolj in bolje skrbeti" (http://www.sigov.si/mzz/slovinci_v_zame_in_po_svet/brosura.html, 19. 1. 2005). Redke raziskave zamejskega in izseljenskega tiska so namreč pokazale, da gre v večini primerov za kakovostne izdelke, ki pomagajo ohranjati slovenski jezik, kulturo in izročilo tudi izven meja Slovenije, hkrati pa prinašajo v slovenski jezik tudi nekatere novosti, ki so značilne za okolje, kjer taki časniki izhajajo. Pri ohranjanju slovenskega jezika in kulture je seveda težje izseljenskim skupnostim, ki so bolj oddaljene od matične domovine, hkrati pa Slovenija zanje namenja manj finančnih sredstev. Prav zato je njihovo delo toliko bolj cenjeno, saj časniki, radijske in televizijske oddaje nastajajo zaradi požrtvovalnega dela prostovoljcev. Na tak način delujejo tudi slovenski izseljenski mediji v Avstraliji, ki jih bom obravnavala v diplomski nalogi. Danes najbolj zgleden primer izseljenskega tiska in uporabe slovenskega jezika je seveda t. i. primer argentinskega čudeža, kjer so med vsemi izseljenskimi skupnostmi najbolje ohranili slovenski jezik in kulturo. Tam namreč še danes tretje in četrte generacije Slovencev govorijo pravilno in tekoče slovensko. Prav tako je dobro razvit tudi tisk v Združenih državah Amerike.

V tej diplomski nalogi sem se odločila, da bom pod drobnogled vzela avstralski tisk oz. mesečnik *Glas Slovenije*, ki je v Sloveniji in pri slovenskih bralcih v domovini dokaj nepoznan mesečnik. Pri raziskavi bom poskušala opozoriti predvsem na njegov kulturni in družbeni pomen pri slovenskih bralcih v Avstraliji ter raziskati njegove jezikovne in poročevalske značilnosti. Mesečnik je neprekinjeno izhajal dobrih deset let, kljub dobri zasnovi, velikemu obsegu bralcev in dostopnosti na internetu pa je časnik prenehal izhajati predvsem zaradi prostovoljne osnove dela in pa premajhnih finančnih sredstev. Ker je bil časnik dobro zasnovan, sem se odločila za podrobnejšo analizo. Za svojo raziskavo bom izbrala 12 naključnih številčk časnika in v njih analizirala žanre, poročevalski stil pisanja, opredelila bom, katere teme se pojavljajo v časniku. Analizirala bom strukturo intervjujskih

nagovorov, preučila naslove in ostale značilnosti novinarskega pisanja in jezika. V diplomu bom vključila tudi jezikovne posebnosti ter slovnične in pravopisne napake novinarskega pisanja, če se bodo te seveda pojavile. Na začetku svoje raziskave predvidevam, da bo polovica obravnavanih tem v mesečniku istih kot v slovenskih časnikih, ostale teme pa se bodo nanašale na dogodke, povezane s Slovenci v Avstraliji. Predvidevam tudi, da je mesečnik *Glas Slovenije* razvil svojevrsten publicistični stil, ki se razlikuje od slovenskih časnikov predvsem zaradi preskopega stika z matično državo. A vendar menim, da bodo še vedno opazne podobnosti s slovenskim tiskom in poročevalskimi značilnostmi.

2. SLOVENCİ V AVSTRALIJI

Posledica pomanjkljivih in neobjektivnih informacij o "srečni deželi", ki so jih dobili od uradnikov v taboriščih, so bila razočaranja po prihodu v novo okolje: neznanje angleškega jezika in primerjave med domačimi in tujimi kraji so pomenila za slehernega imigranta začetek novega, sprva težkega življenja. (Čebulj-Sajko, 2001: 261)

Avstralija se je v slovenskih pisnih virih prvič pojavila leta 1767, vendar brez točnih opisov celine. Več informacij o deželi so prinesli šele prvi izseljenci, med letoma 1876 in 1910 se je iz obeh delov Avstro-Ogrske monarhije izselilo približno 4.097 ljudi (glej Čebulj-Sajko, 1992: 39). Kasneje sta znanje o Avstraliji širila predvsem časnika *Slovenski narod* in Bleiweisove *Novice*. Organizirano izseljevanje iz Slovenije se je pričelo po prvi svetovni vojni, v Avstralijo pa so se izseljevali predvsem Primorci. Poleg njih je po podatkih Čebulj-Sajkove izseljevanje zajelo tudi Prekmurce, Belokranjce, Štajerce, Dolenjce, Notranjce, Gorenjce in rezijske Slovence, saj so tudi te skupine Slovencev omenjene v etnoloških raziskavah (glej Čebulj-Sajko, 1999a: 91). Kasneje, po letu 1947, pa so se zaradi druge svetovne vojne pričeli izseljevati politični izseljenci. Tem so sledili njihovi sorodniki do sredine petdesetih let prejšnjega stoletja in tako zaključili val političnih emigrantov. Zaradi netočnih ocen in izseljevanja na črno lahko predvidevamo, da je bilo leta 1953 v Avstraliji okoli 5.000 Slovencev (glej Čebulj-Sajko, 1992: 58). Vrhunec izseljevanja je sledil v letu 1957, ko je Avstralija sprejela največ Slovencev. Takrat je bilo izseljevanje ilegalno, Slovenci, ki so skrivaj prečkali slovensko mejo, pa so dobili status beguncev. Od leta 1960 pa so se pričele migracije, ki so bile povezane s socialno-ekonomskimi razmerami doma. Zaradi nagle rasti prebivalstva so bili ljudje v Sloveniji nezadovoljni z nastalim položajem, zato so se odločali za selitev v tujino. Leta 1968 je tako po uradnih podatkih v Avstraliji živelo že okoli 22.000 Slovencev, "medtem ko sami izseljenci menijo, da jih je že leta 1963 tamkaj prebivalo 10.000 do 15.000, pet let kasneje pa 30.000" (Čebulj-Sajko, 2001: 264). Izseljevanje Slovencev v Avstralijo se je nato zmanjšalo v prvi polovici sedemdesetih let in zaključilo okoli leta 1975, ko naj bi v Avstraliji živelo okoli 25.000 Slovencev prve generacije (glej tabelo 2.1).

TABELA 2.1: Število Slovencev v Avstraliji v 2. polovici 20. stoletja

LETO	SLOVENCİ	AVSTRALCI
1950/1951		8.431.391
1951	3.000	
1952	5.000	
1954	6.000–8.000	
1955	3.000	
1961		10.508.186
1963	10.000–15.000	
1968	22.000–30.000	
1971		12.756.000
1973	20.000–22.000	
1975	25.000–30.000	
1981		14.576.330
1990	25.000	

VIR: Prirejeno po Čebulj-Sajko (1992: 79)

Po podatkih, zbranih v popisu prebivalstva leta 1996, se je za Slovence izreklo 12.474 oseb (glej tabelo 2.2), od tega je bilo v Sloveniji rojenih 6.640 oseb, 5.834 oseb pa ima enega ali oba starša, ki sta Slovenca. Avstralski Slovenci, ki so bili rojeni v Sloveniji, postajajo vse starejši, saj jih je kar 57,9 % starih med 45 in 65 let in kar 26,3 % nad 65 let. Samo 15,8 % avstralskih Slovencev, ki so bili rojeni v Sloveniji, je mlajših od 45 let (glej <http://www.slovenian.com/Magazine/stats.htm>, 24. 1. 2005). Po podatkih, zbranih v uradnem popisu leta 2002, je bilo Slovencev 13.500, od tega jih je bilo kar 5.000 iz prve generacije izseljencev. Avstralski Slovenci so se naselili predvsem v večjih mestih, kot so Sydney, Melbourne, Adelaide, Perth, Canberra, Brisbane, Wollongong, Geelong in na Tasmaniji (glej Domjan, <http://www.kultura.gov.si/bin?bin.svc=obj&bin.id=23656>, 24. 1. 2005).

TABELA 2.2: Število Slovencev po posameznih zveznih državah Avstralije (popis leta 1996)

ZVEZNE DRŽAVE	ŠTEVILO SLOVENCEV
Viktorija	2.829
Novi Južni Wales	2.233
Južna Avstralija	502
Queensland	484
Zahodna Avstralija	311
Osrednja Avstralija	179
Tasmanija	78
Severni teritorij	24
SKUPAJ	12.474

VIR: Prirejeno po Slovenci v Avstraliji v statistiki, <http://www.slovenian.com/Magazine/stats.htm>, 24. 1. 2005

Med Slovenci, ki so se izseljevali v Avstralijo najdemo dva tipa:

1. Največ je bilo t. i. **izseljencev**, to so bili tisti, ki so se izselili v tujino. "Mednje štejemo emigrante, ki so se izselili predvsem v obe Ameriki (Argentino, ZDA, Kanado) in Avstralijo, ter njihove potomce. Gre za populacijo, ki se med seboj razlikuje generacijsko in glede na motiv izselitve. Zanje je sodelovanje z RS na področju kulture in šolstva še posebej pomembno, velika pozornost je namenjena tudi vzdrževanju stikov z matično domovino in poglobljanju slovenstva med mlajšimi generacijami" (http://www.sigov.si/mzz/slovenci_v_zame_in_po_svet/predstavitev.html, 19. 1. 2005).
2. Manjše število pa je bilo tudi **zdomcev**, ki so se začasno izselili v tujino zaradi dela oz. zaposlitve. "V to skupino uvrščamo Slovence, ki so predvsem zaradi ekonomskih razlogov odšli na delo v tujino. /.../ V veliki meri gre za slovenske državljane, ki pa so v tujini ostali za stalno, tako da razlike med izseljenci in zdomci v zadnjih letih počasi izginjajo" (http://www.sigov.si/mzz/slovenci_v_zame_in_po_svet/predstavitev.html, 19. 1. 2005).

Vzroki za izseljevanje Slovencev so bili različni. Domjanova je naštel naslednje: zgodovinski, ekonomski, socialni, politični in kulturni (glej Domjan, <http://www.kultura.gov.si/bin?bin.svc=obj&bin.id=23656>, 24. 1. 2005). Klinar pa je na podlagi izseljevanja Slovencev prišel do lastne tipologije vzrokov izseljevanja, ki jih deli v tri skupine.

1. **Ekonomski vzroki in motivi:** boljše možnosti za zaposlitev, večji dohodki in dvig življenjskega standarda.
2. **Politični in vojaški vzroki:** vojne, prevrati, revolucije, diskriminacija, politično preganjanje in politični pritiski.
3. **Osebni in družinski vzroki:** so raznovrstni in številni (npr. doseg znanja, izobrazbe, kvalifikacije, ustvarjanje možnosti za profesionalno napredovanje, delo v določeni družbi) (glej Klinar v Lukšič-Hacin, 1995: 54–56).

Slovenski izseljenci so se v Avstralijo izseljevali zaradi vseh zgoraj naštetih razlogov.

Danes izseljence v Avstraliji delimo na **prvo, drugo in tretjo generacijo**. V prvo generacijo prištevamo avstralske Slovence, ki so bili rojeni v Sloveniji in so se kasneje zaradi različnih vzrokov (ekonomskih, političnih, socialnih ...) izselili v Avstralijo. Kot je zapisala Lukšič-Hacinova, pripadniki druge generacije niso več izseljenci, ampak so potomci izseljencev, rojeni v novem, domačem, kulturnem in družbenem prostoru, kjer so bili tudi socializirani (glej Lukšič-Hacin, 1995: 130). Pripadniki druge in tretje generacije imajo

Avstralijo za svojo domovino (priseljenciška domovina prednikov), medtem ko je zanje Slovenija domovina staršev, prednikov. Čebulj-Sajkova še dodaja, da so otroci slovenskih izseljencev, ki so se že rodili v Avstraliji, prvotno Avstralci šele na drugem mestu pa Slovenci. Ker obvladajo angleški jezik, so vez med njihovimi starši (prva generacija) in avstralsko družbo, medtem ko so njihovi starši vez med otroci in prvotno domovino Slovenijo (glej Čebulj-Sajko, 1999b: 54). Za današnje slovenske izseljence v Avstraliji je značilno, da pripadajo kulturi lastnega naroda – Sloveniji, hkrati pa čutijo tudi pripadnost večinskemu narodu – Avstraliji.

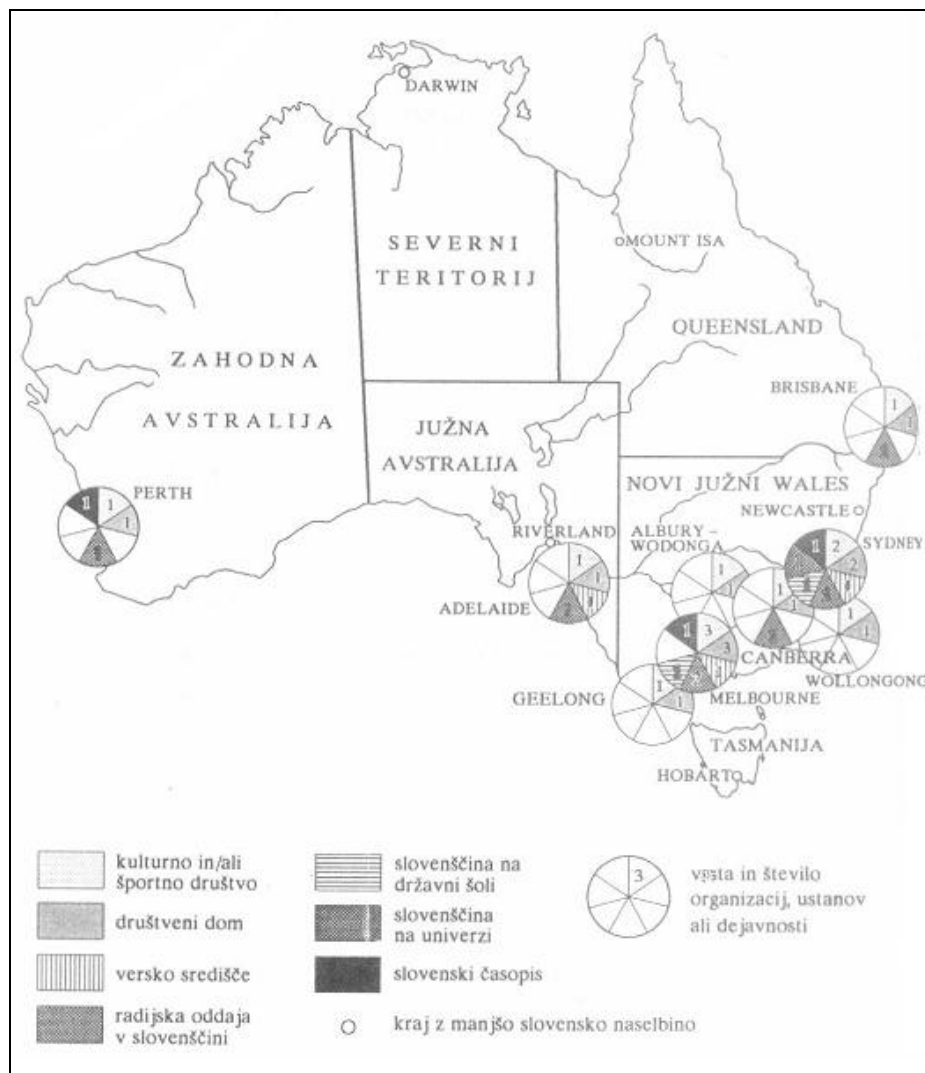
3. KULTURNO DELOVANJE AVSTRALSKIH SLOVENCEV IN SLOVENSKI JEZIK

Mladina sicer izgublja jezik, dežela in kultura staršev pa jo zanimata in to je zmo, iz katerega vzklji prihodnost, ki bo vedno bolj globalna, lepa nova rast.
(Ceferin v Peček, 2004: 213)

Republika Slovenija namenja posebno skrb za ohranjanje slovenskega jezika ter spoznavanje kulturne dediščine Slovenije, prav tako pa je ta skrb zagotovljena tudi za Slovence v zamejstvu in izseljence, med katere prištevamo tudi avstralske Slovence. Kot je zapisano v 5. členu slovenske ustave, država "skrbi za avtohtone slovenske narodne manjšine v sosednjih državah, za slovenske izseljence in zdomce, ter pospešuje njihove stike z domovino. Skrbi za ohranjanje naravnega bogastva in kulturne dediščine ter ustvarja možnosti za skladen civilizacijski in kulturni razvoj Slovenije" (Ustava republike Slovenije v Sušnik, 2000: 43). Država naj bi torej poskrbela tudi za kulturno delovanje in razvoj slovenskih izseljencev v Avstraliji. Zanje velja, da večinoma delujejo v različnih kulturnih društvih. Slovenci se v teh društvih srečujejo, proslavljajo praznike, se med seboj spoznavajo, in kar je najbolj pomembno, ohranjajo slovenski jezik in kulturo. Kljub temu pa vseh izseljencev taka društva ne zajamejo, zato je "opazen tudi trend upadanja števila aktivnih članov izseljenske skupnosti, saj ni novega priseljevanja" (Domjan, <http://www.kultura.gov.si/bin?bin.svc=obj&bin.id=23656>, 24. 1. 2005). V Melbournu in Sydneyju so si Slovenci ustvarili verska in kulturna središča ter družabna društva, versko in kulturno središče imajo tudi v Adelaidu, družabno in kulturno pa so povezani tudi Slovenci v Canberri in Geelongu (glej sliko 3.1). Po podatkih Komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu (glej Mulec, 2004: 96–101) je v Avstraliji 17 slovenskih društev, in sicer sedem v Viktoriji (Svet slovenskih organizacij v Viktoriji, Slovensko-avstralsko kulturno in športno društvo Planica Springvale, Slovensko športno društvo St. Albans, Avstralsko slovensko kulturno in športno društvo Ivan Cankar Geelong Inc., Slovenian Australian Social and Sport Club Jadran Inc., Slovensko društvo Melbourne Inc., Institute for Slovenian Studies of Victoria), eden v Južni Avstraliji (Slovenski klub Inc. Adelaide), eden v Zahodni Avstraliji (Slovenski klub Perth Inc.), pet v Novem Južnem Walesu (Slovensko društvo Sydney, Triglav Club Ltd, Avstralsko slovensko društvo Tivoli Newcastle Inc., Slovensko dvomestno društvo Albury-Wodonga Snežnik, Slovensko avstralski klub Planica Wollongong Inc.), eden v Osrednji Avstraliji (Slovensko avstralsko društvo Canberra Inc.) in dva v Queenslandu (Slovensko avstralsko društvo Planinka, Gold Coast Bocce Club Lipa). Slovenci imajo tudi tri slovenska verska središča: Slovenski misijon Svetega Cirila in Metoda – Versko središče Kew, Slovensko versko središče Sv. Rafaela –

Merrylands in Versko središče Adelaide. Danes vodilna mesta v slovenskih društvih počasi prevzemajo izseljenci druge generacije. Po podatkih Prešerna pa znaša "skupno število avstralskih Slovencev, ki prihajajo na prireditve slovenskih društev ali obiskujejo slovenske verske obrede po nekaterih ocenah le okrog 3000" (Prešeren, 2001: 121).

SLIKA 3.1: Kraji v Avstraliji s slovenskimi priseljenci in vrste njihove dejavnosti

VIR: Čebulj-Sajko (1992: 80)

Avstralska Slovenka Jožica Gerden iz Avstralske slovenske konference je takole opisala kulturno delovanje Slovencev v Avstraliji:

Naša slovenska osamljenost v širnem avstralskem podežlju pa se je močno zmanjšala zadnjih nekaj let, ko sem postala kot mati manj zaposlena. Našla sem še nekaj osamljenih slovenskih družin na okoliških farmah in ustanovili smo prijetno slovensko skupnost, ki se lahko hitro organizira ob različnih priložnostih. Imamo tudi svojo radijsko oddajo, pol ure tedensko, ki jo urejam že več kot deset let. Dvakrat letno ali ob posebnih priložnostih nas

obišče slovenski duhovnik pater Janez Tretjak iz 400 km oddaljenega mesta Adelaide
(Gerden, <http://www.drustvo-svs.si/02-98/tabori/tabor5.pdf>, 25. 1. 2005).

3.1 Slovenski jezik izseljenskih Slovencev

Slovenski jezik je v Avstraliji uveden v državni šolski sistem, prav tako lahko posamezniki opravijo maturo iz slovenskega jezika. Po podatkih iz leta 1996 kar "polovica v Sloveniji rojenih oseb doma govori slovensko, približno četrtnina jih govori angleško, skoraj 5 % jih govori hrvaško, medtem ko jih 16 % govori doma drug jezik. Nekaj manj kot 10 % jih govori angleško slabo ali pa sploh ne, ostali so se jezika naučili zelo dobro ali dobro" (<http://www.slovenian.com/Magazine/stats.htm>, 24. 1. 2005). Za prvo generacijo izseljenskih Slovencev je značilno različno znanje angleškega jezika: od popolnega neznanja do odličnega govorjenja, branja in pisanja angleškega jezika ter s tem posledično tudi pojava izgubljanja in zamenjave slovenskih besed. "Pogosto se ob dolgotrajnem bivanju v tujini dogaja, da nekatere domače besede izpodrinejo nove. Prav tako se v izseljenski skupnosti pod vplivi jezikovnega stika izoblikuje nov 'dialekt', ki je mešanica slovenskih in tujih besed" (Lukšič-Hacin, 1995: 114). Za drugo generacijo izseljenskih Slovencev pa so značilne razlike, do katerih prihaja zaradi razlik pri jeziku socializacije. Jeziki socializacije so naslednji:

1. **Materni jezik je angleščina**, kar zasledimo pri mešanih zakonih in v primeru posamične naselitve v novo kulturo, ko starši nimajo stikov z izseljensko skupnostjo.
2. **Kot materni jezik nastopata dva jezika (bilingvizem)**, kar je značilno predvsem za mešane zakone.
3. **Materni jezik je slovenščina, ki ji sledi tuj jezik**. Nosilke tujega jezika so skupine vrstnikov.
4. **Materni jezik je slovenščina**. Otroci se do vstopa v šolo ne srečajo z jezikom večinske kulture, ker živijo v kulturnem getu izseljenske skupnosti (glej Lukšič-Hacin, 1995: 131–132).

Kot je z raziskavo o jeziku ameriških Slovencev potrdila Nada Šabec, na znanje jezika matične domovine vpliva tudi geografska oddaljenost od matične države. Večja kot je ta oddaljenost, težje je vzdrževati stik z matično državo in tudi ohranjati in uporabljati slovenski jezik. "To pa posledično vpliva na raven kompetence v jeziku, na njegovo bolj ali manj okrnjeno funkcionalnost in s tem na samo stopnjo ohranitve jezika" (Šabec, 2001: 66). Šabčeva je še poudarila, da je izjemno pomemben dejavnik ohranjanja slovenskega jezika pri izseljencih visoka stopnja znanja slovenščine. Ta stopnja je najvišja pri izseljencih prve

generacije, saj so se slovenskega jezika naučili kot otroci v šoli v Sloveniji. Za učenje in ohranjanje slovenskega jezika pri izseljencih pa je pomembno tudi aktivno sodelovanje v družabnem, verskem in kulturnem življenju, sodelovanje pri kulturnih prireditvah, pevskih zborih, folklornih skupinah in seveda izdajanje slovenskih glasil, časopisov in revij, ustvarjanje radijskih oddaj in televizijskega programa (glej tabelo 3.1). Kot zatrjuje Bešterjeva (1996: 137), se namreč slovenski jezik pri izseljencih uporablja predvsem v zasebnem okolju pri druženju s prijatelji slovenske narodnosti, v javnem življenju izseljencev pa se slovenski jezik pojavi redko. "Gre za dejavnost slovenskih institucij, npr. udeležba pri slovenski maši, obiskovanje šole v slovenskem jeziku, nastopanje v slovenščini na raznih prireditvah." Kljub temu pa je treba poudariti, da slovenski jezik predvsem pri mlajših potomcih slovenskih izseljencev nima več tako pomembne vloge, kot bi si jo želeli za ohranitev slovenskega jezika v izseljenskih skupnostih. Kot je zapisala Šabčeva (2002: 19), se to na zunaj kaže predvsem v "izredno nestabilnem jezikovnem položaju, šibitvi sporazumevalne in kognitivne kompetence govorcev, močni zvrstno-funkcijski okrnjenosti slovenščine in njeni izredni dovzetnosti za zunanje vplive in spremembe."

TABELA 3.1: Dejavniki za ohranitev in opuščanje slovenskega jezika

DEJAVNIKI, KI OHRANJAJO SLOVENŠČINO	DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA OPUŠČANJE SLOVENŠČINE
1. visoka stopnja znanja slovenščine 2. pozitiven odnos do ohranitve slovenščine 3. možnost pogoste rabe slovenščine 4. učenje slovenščine v Sloveniji pred desetim letom starosti kot del formalne izobrazbe 5. slovenščina kot domači pogovorni jezik v otroštvu 6. etnični zakoni 7. prisotnost starih staršev v skupnem gospodinjstvu oz. pogosti stiki z njimi 8. slovensko govoreči znanci, sosedi, prijatelji 9. redno delo v etničnim organizacijah 10. branje in pisanje v slovenščini (npr. slovenski časopisi, dopisovanje v slovenščini) 11. iskanje slovenskih korenin 12. visoko vrednotenje jezika pri etnični identifikaciji	1. nizka stopnja znanja slovenščine 2. negativen odnos do ohranitve slovenščine 3. redka raba slovenščine 4. učenje slovenščine po desetem letu starosti in pomanjkanje formalne izobrazbe v slovenščini 5. angleščina kot domači pogovorni jezik v otroštvu 6. etnično mešani zakoni 7. izseljevanje iz okolij z večinoma slovenskim prebivalstvom 8. nesodelovanje pri etničnih prireditvah 9. mnenje, da slovenščina nima praktične vrednosti za sporazumevanje

VIR: Prirejeno po Šabec (1995: 300–302)

Kadar pride do stika dveh jezikov, takrat se pričneta jezika oz. koda mešati, kar stroka poimenuje na različne načine: mešanje jezikov (language mixing), preklapljanje jezikov (language switching) in kodno preklapljanje (code switching). Rudolf Filipović (1986: 34) opozarja na tri stopnje razvoja v teoriji jezikov v stiku. V prvem obdobju raziskovanja sta se uporabljala termina mešanje jezikov (language mixture) in mešani jeziki (mixed languages). V drugem obdobju raziskovanja se je pojavil termin jezikovno ali lingvistično posojanje (language or linguistic borrowing). V tretjem obdobju pa sta prejšnjim trem terminom dodana še dva nova: jeziki v stiku (languages in contact) in jezikovni stik ali stik jezika (language contact or contact of languages). Pri teoriji o stiku jezikov večkrat prihaja do različne terminologije, Šabčeva (1994: 21) tako omenja sposojanje (borrowing), kalke (calques), interference (interferences), sposojenke (loanwords) in kodno preklapljanje (code switching). Prva študija, v kateri je omenjeno kodno preklapljanje, je študija Uriela Weinreicha z naslovom *Languages in Contact* iz leta 1953. Weinreich je ugotovil, da interferenca ni naključna, temveč se pojavlja sistematično (glej Weinreich v Downes, 1998: 27). V nadaljevanju je Weinreich definiral tri osnovne elemente, iz katerih izhaja raziskovanje jezikov v stiku:

1. Jeziki so v stiku, ko jih izmenično uporabljajo en ali več govornikov. Govornik je tako mesto stika.
2. Govornik, ki izmenično uporablja dva jezika je dvojezičen (bilingvist), pojav pa imenujemo dvojezičnost (bilingvizem).
3. Posledico pojava, pri kateremu en govornik uporablja več kot en jezik, bomo poimenovali interferenca (glej Weinreich v Filipović, 1986: 26).

V nadaljnjih raziskavah je Filipović (1986: 38) pri bilingvizmu in jezikovnem posojanju opredelil tri stopnje posojanja:

1. Preklapljanje (switching) je pojav, pri katerem dvojezični govornik izmenično uporablja dva jezika. V izvorni jezik uvede iz drugega jezika popolnoma neasimilirane besede. Takrat govornik prehaja iz enega jezika v drug jezik, t. i. kodno preklapljanje (code switching).
2. Interferenca (interference) se pojavi takrat, ko pride do preklapljanja dveh jezikov.
3. Integracija (integration) je stanje, v katerem se tuji element vklopi v sestav jezika prejemnika kot popolnoma prilagojena in asimilirana sposojenka (loanword).

Nada Šabec (1995: 28) se pri preučevanju slovenskega jezika ameriških Slovencev opira na teorijo kodnega preklapljanja, ki ga razlikuje od sposojenk, pri katerih gre za oblikoslovno in delno tudi glasoslovno prilagajanje tujih besed domačemu jeziku (npr.

angleška osnova + slovensko obrazilo). Za kodno preklapljanje je značilna izmenična raba dveh kodov/jezikov, ki ostajata med seboj ločena. Kodno preklapljanje je namreč tip dvojezičnega diskurza v katerem se izmenjujeta dva koda (npr. dva jezika oz. njune pokrajinske in narečne različice) med enim ali več govorniki pogovora. Kot opozarja Šabčeva, pri kodnem preklapljanju ne prihaja do morfoloških asimilacij, ki so značilne za sposojenke. Kodno preklapljanje delimo na dva tipa: 1. nadpovedna raven (intersentential type) in 2. povedna raven (intrasentential type). Pri nadpovedni ravni gre za preklapljanje daljših stavčnih odsekov, medtem ko se pri povedni ravni kodno preklapljanje kaže na ravni ene povedi (npr. preklapljanje se kaže na ravni posameznih besed ali besednih zvez). Kljub temu da je bila študija opravljena na jeziku ameriških slovenskih izseljencev, pa Šabčeva poudarja, da precej podobno stanje srečamo tudi v Avstraliji (glej Šabec, 2001: 73).

Pri kodnem preklapljanju pa se pokažejo tudi določene omejitve. Šabčeva je naštel tri vrste funkcionalnih omejitev:

1. stopnja jezikovnega znanja slovenščine in angleščine,
2. odnos informatorjev do obeh jezikov in
3. situacijski dejavnik (tema, okolje, sogovornik/naslovnik) (glej Šabec, 1995: 306).

Drugi raziskovalci¹ pa so ugotovili naslednje tri omejitve pri kodnem preklapljanju:

1. Omejitev ustreznosti: kodno preklapljanje se pojavi samo takrat, kadar se jezika strukturno prekrivata. V točkah, kjer sta jezika strukturno različna, se kodno preklapljanje ne pojavi.
2. Omejitev sestave: prednost pri kodnem preklapljanju imajo povedi in stavki v nasprotju s pridevniki in prislovi. Samostalniško preklapljanje je pri tej omejitvi izjema. Prav tako kodno preklapljanje spoštuje meje slovničnih struktur.
3. Omejitev prostega morfema: preklapljanje se ne pojavi na mestih kjer se združita vezni (bound morpheme) in prosti morfem (free morpheme) (glej Downes, 1998: 89).

3.2 Mediji avstralskih Slovencev

Slovenski duhovniki v Avstraliji so bili prvi pobudniki etničnega verskega tiska. Leta 1952 so tako avstralski Slovenci v taboru Sant Marys začeli tiskati prvi slovenski verski mesečnik v Avstraliji z naslovom *Misli*, ki izhaja še danes (glej Čebulj-Sajko, 2000: 34). *Misli*

¹ Pfaff (1976, 1979), Poplack (1980, 1981) in Berk-Selingson (1986)

so "informativni mesečnik za versko in kulturno življenje Slovencev v Avstraliji. Izdajajo ga slovenski frančiškani, ki so glavni dušni pastirji za tamkajšnje Slovence. Glavna naloga *Misli* je povezovanje Slovencev v veliko slovensko družino" (Švent, 1992: 141–142). Prvi slovenski tednik v Avstraliji z imenom *Tedenske novice* je izhajal od junija 1990 do novembra 1992 (glej Brgoč, 1996: 35). Prva slovenska oddaja je bila na radiu predvajana 9. junija 1975 v Sydneyju. Voditelj oddaje je bil Jože Čuješ. Kot poudarja Mariza Ličan, je to bil "začetek trimesečne poskusne dobe etničnih radijskih oddaj. Postaja si je pridobila takojšen uspeh in priljubljenost pri poslušalcih" (Ličan, <http://www.glasslovenije.com.au/sbs-zgodovina.htm>, 26. 1. 2005). Leta 1977 je avstralska vlada ustanovila t. i. Special Broadcasting Services (SBS), ki še danes skrbi za etnični radio v Avstraliji. Avstralska vlada tako spoštuje pravico izseljencev do ohranjanja njihove kulture in jezika, tudi slovenske (glej McArthur, 1983: 18–19). Slovenski program se je 26. januarja 1994 vključil v meddržavno radijsko oddajanje v 68 jezikih, ki ga lahko slovenski izseljenci poslušajo v vseh glavnih mestih zveznih držav Avstralije (glej Ličan, <http://www.glasslovenije.com.au/sbs-zgodovina.htm>, 26. 1. 2005). Slovenska TV 31 Sydney deluje na območju Sydneyja na osnovi prostovoljnih prispevkov in sponzorjev. Televizijska ekipa je sestavljena iz slovenskih izseljencev – prostovoljcev. Prva 30-minutna slovenska televizijska oddaja je bila na TV 31 Sydney predvajana 5. septembra 1999 (glej *Glas Slovenije*, 1999: 1).

V Avstraliji danes tako med izseljenci delujejo naslednji mediji:

TISK:

- *Misli – Thoughts* (mesečnik)
- *Slovenia South Australia Newsletter* (društveno glasilo)
- *Klubske Novice* (*Newsletter of the Slovenian Club of Perth*) (društveno glasilo)
- *Slovenia on Gold Coast Newsletter* (društveno glasilo)

RADIO:

- SBS Radio Sydney
- SBS Radio Melbourne
- 3 ZZZ Melbourne Ethnic Community Radio
- Radio Mildura
- Radio Brisbane
- Radio Wollongong
- Radio Perth

TELEVIZIJA:

- Slovenian Magazine Community TV, Station 31

3.2.1 O časniku *Glas Slovenije*

Glas Slovenije je avstralski slovenski informativni časopis, ki je izhajal v Avstraliji in bil dostopen v Novi Zelandiji, Argentini, ZDA, Kanadi, Švici, Avstriji, Italiji, Rusiji, na Švedskem, Finskem, Madžarskem in Japonskem ter v Sloveniji. Po besedah dolgoletne urednice Stanke Gregorič in menedžerja časopisa Florjana Auserja pa je

Glas Slovenije nedobičkonosno glasilo, delo vseh sodelujočih je prostovoljno. Ohranja in neguje slovenski jezik, kulturo in običaje. Informira slovensko skupnost po vsej Avstraliji o dogajanjih med avstralskimi Slovenci, prinaša informacije iz Slovenije in o Slovencih po svetu. Igra povezovalno vlogo AVSTRALIJA-SLOVENIJA-SVET in predstavlja "znane in neznane obraze" – odkriva znamenite posameznike, tudi take, ki kot strokovnjaki uživajo velik ugled v tujih okoljih (Gregorič in Auser, 2002: 3).

Pri svojem delu se je urednica Stanka Gregorič povezovala s Slovenci po Avstraliji, v Sloveniji in po svetu. Z novinarskimi prispevki pa so ji pomagali predvsem novinarji iz Slovenije, med njimi redno novinarka Dela Dragica Bošnjak. *Glas Slovenije* je imel urejeno tudi izmenjavo s slovenskimi časniki in revijami (sobotni *Večer*, tednik *7D*, *Primorske novice*, *Jana*, *Demokracija*, *Unicefov Glasnik*, revija *Pet zvezdic*, goriški *Novi glas*, savinjski *Novi tednik*, celovski *Naš tednik*, *Svobodna Slovenija* iz Argentine, *Glasilo kanadskih Slovencev* ...). Poročanje medijev *STA*, *Delofax*, *Večer* in *Dnevnik* pa so v uredništvu spremljali prek interneta.

Glas Slovenije je prvič izšel 10. maja 1993 v Melbournu, najprej kot štirinajstdnevnik na osmih straneh. Ime za časopis je izbrala Stanka Gregorič. Prvo številko sta poleg nje pripravili Draga in Frances Gelt. Ustanovitelji časnika so bili Stanka Gregorič, Alfred Brežnik, Dušan Lajovic in Štefan Merzel. Prva urednica *Glasa Slovenije* je bila Stanka Gregorič, ki je časnik urejala skoraj do konca njegovega izhajanja, zadnja številka, ki jo je uredila, je bila maj–junij 2002, leto 10, številka 177/178. Nato je urednikovanje prevzel Florjan Auser, ki je izdal še 6 števil. Od 30. avgusta 1996 je *Glas Slovenije* izhajal v Sydneyju pod menedžerstvom Florjana Auserja. 31. oktobra 1996 je izšla prva številka priloge Slovenskega društva Sydney; skupaj je izšlo 6 števil priloge pod uredništvom Ivanke Bulovec. Stran The Voice of Slovenian Youth je bila v *Glasi Slovenije* prvič predstavljena 30. junija 1997. 17. septembra 1997 je *Glas Slovenije* uvedel rubriko Znani in neznani obrazi. Ob peti obletnici časnika leta 1998 je ta začel izhajati tudi v elektronski obliki kot prvo avstralsko-slovensko elektronsko glasilo na internetni strani Stičišče avstralskih Slovencev (<http://www.glas.slovenije.com.au/>). Leta 2000 se je *Glas Slovenije* preoblikoval v mesečnik, ki je vseboval 20, 24, 30, 32 ali več strani. Januarja 2000 je mesečnik dobil še angleško

prilogo z naslovom *The Voice of Slovenia*. Angleška priloga je bila nadgradnja angleških strani iz leta 1997. Za časnik sta bili pomembni tudi olimpijska priloga iz septembra 2000 in paraolimpijska priloga iz oktobra 2000. "Po mnenju mnogih (raznih strokovnjakov, novinarjev) je eden izmed najboljših, če ne najboljši izseljenski časopis, ki med drugim upošteva tudi načelo pravičnega novinarstva in novinarske etike, saj informacije redno spremljajo oznake vira. Ni pristranski, ideološko ali strankarsko opredeljen. Krepi narodno zavest in ohranja slovensko identiteto nasploh" (Gregorič in Auser, 2002: 3). Poudariti pa je treba tudi to, da se časnik *Glas Slovenije* uporablja pri pouku slovenskega jezika v državni srednji šoli v Viktoriji in na Inštitutu za slovenske študije. Kar je še pomembno za časnik, je redno izhajanje, kot je poudarila tudi Rozina Švent iz Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani: "Da ima časnik vse od začetka isti naslov – *Glas Slovenije*, isti format (velikost lista) – 30 cm, redno izhajanje, isto urednico, ustaljene rubrike in približno enak obseg. Če se pri časniku karkoli spremeni, je to označeno na vidnem mestu – ponavadi že na naslovni strani" (Švent, 2001: 3).

4. ANALIZA ČASNIKA *GLAS SLOVENIJE*

Najprej je bil Glas Slovenije moj "otrok", dala sem mu ime, ustanovila sem ga 10. maja 1993 v Melbourne kot štirinajstdnevnik. Ustanovitelja sta bila še (finančna) takratna častna generalna konzula, moja prijatelja, Alfred Brežnik in Dušan Lajovic iz Sydneyja. Začela sem kot amaterska novinarka ...
(Stanka Gregorič, februar 2005: osebno dopisovanje)

4.1 Splošna analiza *Glasa Slovenije*

Pregledala in analizirala sem dvanajst naključno izbranih številk časnika *Glas Slovenije*. Analizirala sem naslednje številke:

1. JANUAR 2003, leto 10, št. 185 (24 strani)
2. NOVEMBER–DECEMBER 2002, leto 10, št. 183/184 (28 strani)
3. OKTOBER 2002, leto 10, št. 182 (24 strani)
4. SEPTEMBER 2002, leto 10, št. 181 (24 strani)
5. AVGUST 2002, leto 10, št. 180 (24 strani)
6. JULIJ 2002, leto 10, št. 179 (24 strani)
7. MAJ–JUNIJ 2002, leto 10, št. 177/178 (32 strani)
8. JANUAR 2002, leto 9, št. 173 (28 strani)
9. JULIJ–AVGUST 2001, leto 9, št. 170/171 (32 strani)
10. JUNIJ 2001, leto 9, št. 169 (28 strani)
11. MAJ 2001, leto 9, št. 168 (20 strani)
12. JANUAR 2001, leto 8, št. 164 (20 strani)

Tri izmed obravnavanih številk so bile dvojne: november–december 2002, maj–junij 2002 in julij–avgust 2001. Prvih šest številk na seznamu je uredil Florjan Auser, urednica ostalih številk, ki sem jih pregledala, pa je bila Stanka Gregorič. Analizirala in preštela sem žanre, ki so se pojavili v časopisih, v odstotkih sem preračunala prisotnost različnih tem v časopisu, ki sem jih razdelila v skupine po lastnem ključu. Analizirala sem intervjuje in vrste intervjujskih nagovorov. V obravnavanih številkah sem pregledala in opredelila naslove po Koroščevi terminologiji. Preučevala sem poročevalski stil časopisa in opazovala jezikovne prvine. Ker sem v časniku zasledila kar nekaj jezikovnih in pravopisnih napak, sem to analizirala v posebnem poglavju.

4.2 Analiza žanrov

4.2.1 Opredelevanje novinarskih zvrsti, vrst in žanrov

Manca Košir je vsa novinarska besedila razdelila v dve veliki skupini: 1. **informativno zvrst** in 2. **interpretativno zvrst**. V informativni zvrsti tako nastopajo novinarska besedila, v katerih prevladuje informativna vloga, avtor pa je s svojimi mnenji v besedilu odsoten. K interpretativni zvrsti pa prištevamo subjektivna novinarska besedila, v katerih se avtorji angažirajo in pokažejo svoje mnenje o obravnavani temi. K informativni zvrsti tako štejemo: 1. vestičarsko vrsto² (ŽANRI: kratka vest, razširjena vest, vest v nadaljevanju, naznanilo), 2. poročevalsko vrsto³ (ŽANRI: običajno poročilo, komentatorsko poročilo, reportersko poročilo, nekrolog, prikaz), 3. reportažno vrsto⁴ (ŽANRI: klasična reportaža, reporterska zgodba, potopis) in 4. pogovorno vrsto⁵ (ŽANRI: intervju, okrogla miza, izjava, anketa, dialogizirano poročilo). Med interpretativne zvrsti pa uvrščamo: 1. komentatorsko vrsto⁶ (ŽANRI: običajni komentar, uvodnik, glosa, kolumen), 2. člankarsko vrsto⁷ (ŽANRI: informativni članek, članek z naslovne strani) in 3. portretno vrsto⁸ (ŽANRI: portret) (glej Košir, 1988: 63–65).

4.2.2 Analiza žanrov v *Glasu Slovenije*

Po opravljeni analizi sem ugotovila, da so med žanri v največjem številu zastopane vesti. Sledijo jim razširjene vesti in poročila. Zanimiv je podatek o številu vesti za številke 177/178, 173, 170/171, 169 (glej tabelo 4.1), ko je število vesti izrazito naraslo. Vzroki za to

² Je vrsta novinarskega sporočanja, ki obvešča o preteklih predvidljivih in ne nepredvidljivih dogodkih tako, da odgovori na vprašanja: kaj se je zgodilo, kje in kdaj se je zgodilo in kdo je bil nosilec dogajanja. Vest je torej avtomatizirana oblika novinarskega žanra, ki uporablja preprost in jednat jezik, brez prisotnosti avtorja (glej Košir, 1988: 72).

³ Obvešča o poteku dogajanja preteklih, predvidljivih in večjih dogodkov, struktura poročila pa je sestavljena iz glave in jedra, avtor v besedilu ni prisoten (glej Košir, 1988: 77).

⁴ Reportažna vrsta s pomočjo avtentične pripovedi in opisov z izrazitimi literarnimi sredstvi ukine distanco med naslovnikom in krajem ter časom dogajanja. Reportaža ima zapleteno strukturo in izrazit ter originalen avtorski stil, ki se izraža z zaznamovanimi jezikovnimi sredstvi (glej Košir, 1988: 79–80).

⁵ Pogovorna vrsta poroča o pogovoru med novinarjem in javnosti zanimivo osebnostjo oz. o aktualni tematiki. Avtor v besedilu, ki je sestavljen iz glave, uvoda in jedra, ni prisoten (glej Košir, 1988: 82).

⁶ Komentatorska vrsta pojasnjuje ozadje dogodkov tako, da razloži vzroke in posledice. Avtor je v besedilu prisoten z mnenji, ki so argumentirana (glej Košir, 1988: 85).

⁷ Članek z analizo razloži pomembne dogodke naslovniku tako, da ta razume nastanek dogodka, njegov razvoj in različne poglede nanj. Jezik ne vsebuje zaznamovanih stilnih sredstev, avtor je v besedilu angažiran, vendar se od dogajanja distancira (glej Košir, 1988: 87).

⁸ Portret naslovnikom predstavi osebe kot osebnosti, ima zapleteno tridelno shemo in uporablja ekspresivno izražje. Avtor je v besedilu prisoten (glej Košir, 1988: 89).

so verjetno večje število strani, omenjene številke so namreč imele 32, 28, 32 in 28 strani ter kar dve dvojni številki, in sicer maj–junij 2002 oz. št. 177/178 in julij–avgust 2001 oz. št. 170/171. Vzrok je prav tako v uredniški politiki – številke, ki so sledile, je uredil Florjan Auser. Te številke vsebujejo manjše število vesti. Če bi tako primerjali številko 185, januar 2003, ki jo je uredil Auser, bi ugotovili, da se na 24 straneh časopisa pojavi le 9 vesti. V številki 164, januar 2001, ki jo je uredila Stanka Gregorič, pa na 20 straneh najdemo kar 38 vesti (glej tabelo 4.1). Tako lahko sklepamo, da je večje število vesti v številkah 177/178, 173, 170/171, 169 pa tudi v številkah 168 in 164 pripisati predvsem uredniški politiki Gregoričeve, ki je uvedla več rubrik s krajšimi vestmi, kot so to bile npr. Slovenija, moja dežela, Po svetu, Na kratko, Novice in Slovenija/dogodki.

Z začetkom urednikovanja Florjana Auserja se pojavi uvodnik. Auser je v obravnavanih številkah pisal klasične uvodnike, ki so bili dolgi četrte strani in so se vedno pojavili na drugi strani časopisa. Pisal je večinoma o problemih, s katerimi so se srečevali Slovenci v Avstraliji. Uvodnike tako najdemo v številkah 185, 183/184, 182, 181, 180, 179 (glej tabelo 4.1), pa tudi v zadnji številki, ki jo sicer uredila Stanka Gregorič, to je v številki 177/178, ko je Auser že napisal prvi uvodnik. Stanka Gregorič ni pisala klasičnih uvodnikov, ampak je uvedla stalno rubriko Iz dnevnika urednice, kjer je pisala o problemih avstralskih Slovencev, pa tudi o težavah Slovenije v obliki dnevnika. Dnevnik tako najdemo v številkah 177/178, 173, 170/171, 169, 168 in 164 (glej tabelo 4.1).

Ostali žanri so bili zastopani v manjšem številu (intervju – desetkrat, kolumna – enajstkrat, portret – dvanajstkrat, članek – šestnajstkrat in reportaža – osemnajstkrat). V *Glasu Slovenije* je bilo manj člankov, reportaž, intervjujev, portretov, komentarjev in kolumn. Najmanjkrat se je pojavila fotoreportaža (devetkrat), sledil je nekrolog (osemkrat) in kot zadnja kritika (trikrat) (glej tabelo 4.1).

V analizo pa sem vključila tudi ostale objave, ki ne spadajo med novinarska besedila. Največ je objav dopisov, ki jih ne objavijo pod rubriko pisma bralcev z naslovom Pišejo nam, ampak kot samostojna besedila v časniku ali kot dele ostalih novinarskih besedil (glej sliko 4.1). Dopisi so bili del časopisnih rubrik že v Bleiweisovih *Novicah* in Levstikovem *Napreju*. Kot poudarja Kalin Golobova, so bili dopisi pomembna sestavina dnevnikov, saj so bili takrat edini vir informacij iz bližnjih in daljnih krajev. "Dopisniki so bili večinoma občasni prostovoljni pisci, ki so to delo opravljali ljubiteljsko" (Kalin Golob, 2003a: 153). Dopisi v *Glasu Slovenije* še danes opravljajo to funkcijo: so vir informacij iz daljnih krajev (Slovenije) in ostale prostrane Avstralije. Pišejo jih prav tako prostovoljci, ki se s pisanjem ne ukvarjajo

profesionalno, želijo pa prek časnika bralcem sporočiti novice in dogodke. Kljub temu pa je treba poudariti, da ti dopisi le dopolnjujejo ostale novinarske žanre v *Glasu Slovenije*.

SLIKA 4.1: Primer dopisa, ki je del novinarskega besedila⁹

**So gume "SAVA", ki jih kupite v Avstraliji
made in Poland, slovenske?**

...ja takole je bilo. Kot vsak normalen avto tudi moj potrebuje sem-ter-tja nove gume. Iščem nove gume, nakar mi prodajalec na servisu ponudi gume SAVA. Seveda! mu rečem in razlagam vse o lepota Slovenije, reki Savi, Savici, Bohinju, Bledu in o naši znani tovarni gum SAVA. Plačam malo več od normalne cene in se odpeljem. Vse za našo ljubo Slovenijo, sem si dejal, tudi če je malo dražje. Vožnja z novimi gumami je bila po prvih nekaj metrih vožnje po občutku odlična, mehka, kako ne, sem si govoril, saj so narejene v Sloveniji.

Ko se pripeljem domov sem si hotel to čudo malo pobliže pogledati. Kar obnemel sem, saj ni res, pa saj to ni mogoče, na gumah piše: "SAVA" MADE IN POLAND. Pa še znak je bil drugačen, kot sem ga poznal. No sem si dejal, najprej so nam Poljaki ukradli kranjsko, saj poznate "Poljski Kransky", no sedaj so nam še SAVO, naslednje pa bo najmanj reka Sava. Pa razmišljam naprej in si pravim, le kaj bo ostalo od te naše deželice pod Triglavom, če bo vsak nekaj odnesel, Hrvatje malo morja in kakšno sardelo, Italijani še malo naše Primorske, Avstrijci pa imajo tudi nekaj apetitov. Ves v žalosti, jezi in obupu napišem pismo v SAVO Kranj, kako je s to zadevo. Odgovor sem čakal in dočakal, posredujem ga tudi vam.

Spoštovani gospod Florjan Auser, lep dober dan iz Kranja v Avstralijo!

Že od decembra 1997, ko je podpisala pogodbo z ameriškim koncernom Goodyear, v svojem proizvodnem programu nima več potniških, tovornih in poltovornih pnevmatik. Na osnovi omenjene pogodbe je bila 1.7.1998 ustanovljena nova družba za proizvodnjo in trženje pnevmatik Sava Tires d.o.o v večinski 80% lasti koncerna Goodyear.

Sava Tires deluje na isti lokaciji v Kranju kot Sava d.d, proizvajamo pa pnevmatike blagovnih znamk koncerna Goodyear: Goodyear, Dunlop, Fulda, Debica in seveda Sava. Tako kot naša tovarna proizvaja poleg naše domače blagovne znamke Sava tudi določene dimenzije drugih koncernskih znamke, tako tudi druge tovarne Goodyeara proizvajajo določene dimenzije pnevmatik blagovne znamke Sava. Gre za organizacijo proizvodnje in racionalizacijo le-te v okviru koncerna. To je tudi razlog, da ste na pnevmatikah Sava, ki ste jih kupili - veseli smo, da ste se odločili za Savo in hvala vam lepa za zaupanje - našli napis "Made in Poland". Določene dimenzije pnevmatik naše slovenske blagovne znamke Sava proizvaja tovarna koncerna Goodyear na Poljskem in tiste, ki ste jih kupili, prihajajo prav od tam. Na pnevmatikah blagovnih znamk Goodyear, Dunlop, Fulda oz. Debica, ki jih proizvajamo v naši tovarni tu v Kranju, iz enakega razloga piše Made in Slovenia. Kot vidim, ste opazili tudi nov logotip Sava, ki smo ga pred dvema leti začeli postopoma uvajati na programu potniških pnevmatik Sava in bo sčasoma nadomestil starega.

Torej gre za naše pnevmatike in naj vas ne skrbi, da neka tovarna na Poljskem uporablja našo blagovno znamko brez naše vednosti oz. dovoljenja. In še to: vse pnevmatike koncerna Goodyear so izdelane po enaki tehnologiji in standardih kakovosti ne glede na to v kateri tovarni koncerna jih proizvajajo. V Avstraliji je naš distributer podjetje South Pacific Tyres iz Melbourne. Pri nas v Kranju je za prodajo na avstralskem tržišču odgovorna ga. Alenka Hafner. V kolikor želite več informacij o Savi Tires nas lahko obiščete na naši spletni strani www.sava-tyres.com oz. nas boste našli tudi preko spletne strani koncerna Goodyear. Vsekakor pa smo vam tudi mi na razpolago za vsa morebitna dodatna vprašanja oz. pojasnila.

Želim vam prijetno, udobno in predvsem varno vožnjo z našimi pnevmatikami Sava in vas lepo pozdravljam.

Jelka Laurenčič
Podpredsednica za odnose z javnostmi in tržno komuniciranje

Torej vozite se z gumami izdelanimi v SAVI Kranj. Gume so res odlične. Povrhu vsega pa še malo podprete ljubo "domačijo" in se lahko pohvalite prijateljem, "veste tole je narejeno v Sloveniji, kjer sem bil jaz doma". Če gume priporočite še kakšnemu znanцу pa tudi ne škodi. Povedati vam moram še to, da so gumarski izdelki na prvem mestu pri uvozu iz Slovenije v Avstralijo in, da se izvažajo v preko 70 držav. Pa srečno vožnjo z gumami SAVA, pa tudi če niso MADE IN SLOVENIA vam želim!

Florjan

VIR: *Glas Slovenije*, september 2002, leto 10, št. 181, str. 24

⁹ Vsa novinarska besedila iz časnika *Glas Slovenije* so v diplomu objavljena brez popravkov in niso lektorirana.

Poleg dopisov pa so se največkrat pojavila še povsem uradna poročila, kot so npr. zapisniki sej. V časniku so objavljali tudi različne zanimivosti, ki pa niso bile napisane kot novinarska besedila (npr. zanimivosti so bile našteje po alinejah). Trikrat so bili objavljeni povsem strokovni članki, prav tako trikrat so objavili prepise govorov. Ostale objave pa so bile: spremna beseda (dvakrat), izjave (dvakrat) ter življenjepis, mnenje in plačljiv oglaševalski članek (vsi po enkrat) (glej tabelo 4.1).

TABELA 4.1: Število objav posameznih novinarskih žanrov in ostalih objav po številkah

	JAN. 2003 ŠT. 185	NOV.-DEC. 2002 ŠT. 183/184	OKT. 2002 ŠT. 182	SEP. 2002 ŠT. 181	AVG. 2002 ŠT. 180	JUL. 2002 ŠT. 179	MAJ-JUN. 2002 ŠT. 177/178	JAN. 2002 ŠT. 173	JUL.-AVG. 2001 ŠT. 170/171	JUN. 2001 ŠT. 169	MAJ 2001 ŠT. 168	JAN. 2001 ŠT. 164
ČLANEK	1	1	1	0	3	0	0	1	3	2	3	1
FOTOREPORTAŽA	0	0	0	0	1	2	2	0	1	1	1	1
INTERVJU	0	2	1	2	1	1	0	0	2	0	1	0
KOLUMNA	1	1	2	2	2	2	0	0	0	0	1	0
KOMENTAR	2	0	5	2	3	2	2	2	1	1	5	4
KRITIKA	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0
NEKROLOG	2	0	1	0	2	2	1	0	0	0	0	0
POROČILO	9	13	16	14	13	10	14	10	9	7	3	11
PORTRET	1	1	0	1	0	1	2	2	1	1	0	2
RAZŠIRJENA VEST	11	11	10	14	13	12	19	15	19	18	8	19
REPORTAŽA	2	2	1	4	3	2	1	1	1	0	1	0
UVODNIK	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
VEST	9	8	8	16	4	6	94	94	117	98	34	38
OSTALE OBJAVE:												
DOPIS	2	3	1	2	2	1	2	2	2	1	5	2
URADNO POROČILO	2	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0
SPREMNA BESEDA	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZANIMIVOSTI	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	2
ŽIVLJENJEPIS	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
DNEVNIK	0	0	0	0	0	0	1	1	1	2	1	1
MNENJE	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
STROKOVNI ČLANEK	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0
GOVOR	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
PLAČLJIV OGLAŠEVALSKI ČLANEK	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
IZJAVE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1

Po pregledu in analizi žanrov časnika *Glas Slovenije* sem ugotovila, da so v mesečniku prisotni vsi novinarski žanri. V največji meri so zastopane vesti, kratke in razširjene, ter

poročila, kar pa je bolj značilnost dnevnega informativnega tiska. V mesečniku, kot je *Glas Slovenije*, bi torej pričakovali več daljših novinarskih žanrov, kot so npr. reportaže, članki in intervjuji. Razlog, da je mesečnik *Glas Slovenije* bolj podoben slovenskemu dnevnu tisku (tudi po zunanji podobi – glej na primer naslovnico v prilogi A), je gotovo v tem, da večino informacij iz Slovenije izseljenski novinarji povzamejo po dnevnikih časopisih, kot so *Delo*, *Večer* in *Dnevnik*, ter po Slovenski tiskovni agenciji. V teh časopisih prevladujejo krajši in informativni novinarski prispevki, ki spadajo v vestičarsko in poročevalsko vrsto. Isti trend se je pokazal tudi pri mesečniku *Glas Slovenije*. Vendar pa je mesečnik razvil tudi precej lastnih značilnosti, zaradi katerih se razlikuje od slovenskega tiska. Med novinarskimi besedili se tako pogosto znajdejo prostovoljni in neprofesionalni dopisi, ki jih v mesečniku objavijo kot pomemben vir podatkov in informacij iz daljnih krajev. Tradicija objavljanja dopisov se je v slovenskem tisku pričela že v Bleiweisovih *Novicah*, a so jo današnji slovenski dnevnik in slovenski tisk povsem opustili, saj do informacij iz daljnih krajev pridejo enostavno in hitro (npr. tuje tiskovne agencije, dopisniki iz tujine, internet ...). Dopisi v *Glasi Slovenije* so še danes vir informacij iz daljnih krajev, kot je to Slovenija, in ostale prostrane Avstralije. Vendar ti dopisi v mesečniku služijo le kot dopolnilo ostalim novinarskim žanrom in informacijam. Še ena značilnost mesečnika *Glas Slovenije*, ki je v slovenskem tisku ne zasledimo, pa je objava uradnih poročil in zapisnikov sej. Teh uradnih besedil izseljenski novinarji ne preoblikujejo v novinarska besedila, ampak jih pustijo nespremenjene in jih objavijo kar v uradni, pisarniški obliki. Prav tako večkrat objavijo nenovinarska besedila, ki se nanašajo na izseljensko problematiko. Tako v mesečniku najdemo tudi spremne besede knjig izseljenskih pisateljev in prepise govorov o izseljenskih težavah.

4.2.3 Struktura tem v Glasi Slovenije

Teme v *Glasi Slovenije* sem razdelila v pet skupin: 1. Slovenci v Avstraliji, 2. Slovenija, 3. Avstralija, 4. ostali članki, 5. ostale objave. V prvo skupino sem razvrstila novinarska besedila, ki so pisala o avstralskih Slovencih in o temah v povezavi z njimi. V drugo skupino sem uvrstila vsa novinarska besedila, ki so poročala o temah, povezanih s Slovenijo. V tretji skupini so novinarska besedila, ki so se nanašala na Avstralijo na splošno, a niso bila v povezavi z avstralskimi Slovenci. V četrto skupino sem uvrstila vsa ostala novinarska besedila, tista, ki so se nanašala na ostale države in celine, in pa tista, ki so poročala o povsem splošnih temah, ki niso bile vezane na posamezno državo. V peto skupino pa sem uvrstila vse ostale objave v časniku, se pravi besedila, ki niso novinarska (npr. oglasi,

pisma bralcev, osmrtnice, objave, čestitke ...). Novinarska besedila in ostale objave sem najprej razdelila v skupine in nato preštela strani, ki jih je posamezna tema zasedla v časniku. Struktura tem glede na število strani posameznega časnika je zapisana v tabeli (glej tabelo 4.2).

TABELA 4.2: Struktura tem po posameznih številkah

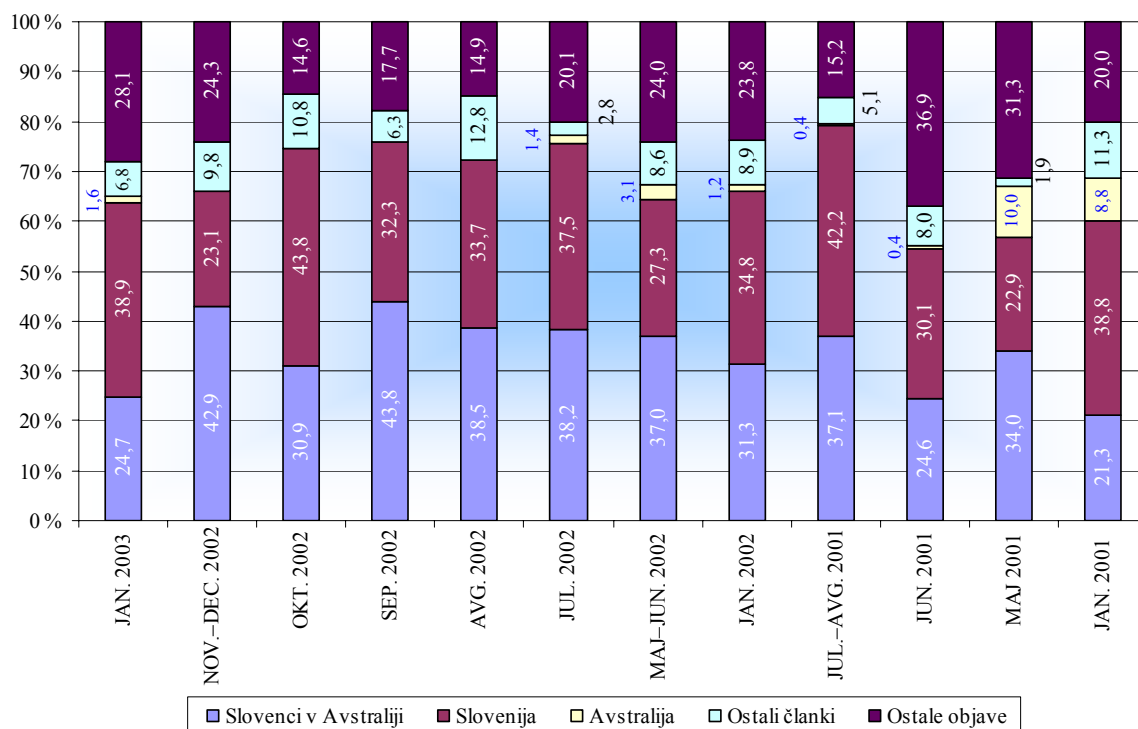
Tema\Številka	NOV.–DEC.					
	JAN. 2003 ŠT. 185	2002 ŠT. 183/184	OKT. 2002 ŠT. 182	SEP. 2002 ŠT. 181	AVG. 2002 ŠT. 180	JUL. 2002 ŠT. 179
Slovenci v Avstraliji	5,9	12,0	7,4	10,5	9,3	9,2
Slovenija	9,3	6,5	10,5	7,8	8,1	9,0
Avstralija	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3
ostali članki	1,6	2,8	2,6	1,5	3,1	0,7
ostale objave	6,8	6,8	3,5	4,3	3,6	4,8
Število strani	24	28	24	24	24	24

Tema\Številka	MAJ–JUN. 2002 ŠT. 177/178		JUL.–AVG. 2001 ŠT. 170/171		JUN. 2001 ŠT. 169		MAJ 2001 ŠT. 168		JAN. 2001 ŠT. 164	
Slovenci v Avstraliji	11,8	8,8	11,9	6,9	6,8	4,3	8,8	9,8	13,5	8,4
Slovenija	8,8	9,8	13,5	8,4	4,6	7,8	1,0	0,3	0,1	0,1
Avstralija	1,0	0,3	0,1	0,1	2,0	1,8	2,8	2,5	1,6	2,3
ostali članki	2,8	2,5	1,6	2,3	0,4	2,3	7,7	6,7	4,9	10,3
ostale objave	7,7	6,7	4,9	10,3	6,3	4,0				
Število strani	32	28	32	28	20	20				

Ker imajo časniki različno število strani, primerjava tem glede na število strani ni bila mogoča. Zato sem podatke preračunala v odstotke in tako dobila primerljive rezultate (glej graf 4.1). V šestih številkah (november–december 2002, september 2002, avgust 2002, julij 2002, maj–junij 2002 in maj 2001) je največ novinarskih besedil, ki se ukvarjajo s temo Slovenci v Avstraliji. V petih številkah (januar 2003, oktober 2002, januar 2002, julij–avgust 2001 in januar 2001) pa je največ novinarskih besedil, ki se ukvarjajo s temo Slovenija (glej graf 4.1). Zanimiv je podatek za junij 2001, ko je bilo največ ostalih objav, in sicer kar 36,9 % ali 10,3 strani. Razlog za tako veliko število nenovinarskih objav je zaradi objave številnih čestitk, voščil in sporočil ob 10. obletnici samostojnosti republike Slovenije (glej prilogo B). Takih strani je kar 5,25; ostale strani pa so posvečene oglasom, malim oglasom, osmrtnicam, čestitkam, humorju in pohvalam. Odstotek ostalih člankov se vseskozi spreminja, največji je v številki avgust 2002, in sicer kar 12,8 %, najmanjši pa v številki maj 2001, ko je ostalih člankov le za 1,9 % (glej graf 4.1). Zanimivo je tudi število novinarskih besedil, ki so

povezani le z Avstralijo, ne pa tudi z avstralskimi Slovenci. Takih besedil je bilo v časniku najmanj, v številkah november–december 2002, oktober 2002, september 2002 in avgust 2002 se sploh niso pojavile. Največ besedil o omenjeni temi je bilo objavljenih maja 2001, in sicer kar 10 % ali 2 strani (glej graf 4.1).

GRAF 4.1: *Glas Slovenije* – struktura tem

Ugotovila sem, da novinarji *Glasa Slovenije* največkrat pišejo o Slovencih v Avstraliji, temu pa sledijo teme o Sloveniji. Ker gre za izseljenski časopis so ti rezultati pričakovani in sem tako potrdila tudi mojo začetno hipotezo, da bo v *Glasi Slovenije* največ tem o Sloveniji in pa o avstralskih Slovencih. Kljub temu pa sem pričakovala več novinarskih besedil, ki bi se nanašala na temo Avstralija, saj je *Glas Slovenije* avstralski izseljenski časopis, ki je izhajal v Sydneyju. Novinarskih besedil o Avstraliji je bilo v časniku najmanj, v dveh številkah pa se tema sploh ni pojavila. Iz teh podatkov torej sklepam, da Slovenci v Avstraliji berejo slovenski izseljenski mesečnik *Glas Slovenije* zaradi novic iz Slovenije in novic o avstralskih Slovencih. *Glas Slovenije* o omenjeni temi ni pisal zato, ker je specializiran časopis, ki se ukvarja predvsem s temami, ki zadevajo avstralske Slovence, in poroča o dogodkih, ki so se zgodili v Sloveniji. Predvidevam, da ostale novice o temah, povezanih z Avstralijo, avstralski Slovenci dobijo in poiščejo v avstralskem tisku, hkrati pa spremljajo tudi druge avstralske

medije. Takšen trend je namreč značilen tudi za druge izseljenske Slovence, ki poleg izseljenskih etničnih medijev spremljajo tudi nacionalne medije držav, v katere so se izselili. Švedska izseljenska Slovenka Marija Perovič takole odgovarja na vprašanje o spremljanju medijev: "Naročena sem na *Rodno grudo* in na *Našo Slovenijo*. Prav tako dobivam švedski dnevnik. Poleg tega gledam televizijo in poslušam radio" (Perovič v Lukšič-Hacin, 2001: 109).

5. ZNAČILNOSTI NOVINARSKEGA PISANJA IN POROČEVALSKI STIL

Z leti časopis izoblikuje specifičen stil, svojo nezamenljivo noto poročanja in nagovarja svoj krog občinstva. (Erjavec, 1999b: 20)

Za novinarsko pisanje veljajo določene značilnosti oz. kriteriji, ki jih je Tuchmanova poimenovala kar novinarski rituali. Po njeni tipologiji te rituale sestavljajo posamezni kriteriji:

1. v objektivnem prispevku obstaja ravnotežje konfliktnih strani,
2. novinar predstavi podporne dokaze (npr. uradni dokumenti, intervjuji, izjave udeležencev),
3. jasno označevanje pričevanj, ki niso novinarjeva (narekovaji),
4. zgradba obrnjene piramide (najbolj pomembna informacija na začetek prispevka, uporaba petih k-jev in enega zakaj),
5. ločevanje dejstev in mnenj (glej Tuchman v Erjavec, 1998: 36–37).

Zgornjih kriterijev se držijo tudi slovenski mediji. Erjavčeva (1999a: 72–77) poleg njih navaja še napotke za dobro oblikovanje novinarskega prispevka. Sem prišteva: točnost, raznolikost, preglednost, stvarnost, uravnoteženost in razumljivost. Kljub zgornjim zapovedim pa je za slovensko novinarstvo od 90. let 20. stoletja dalje po mnenju Kalin Golobove značilno uvajanje novih besedilnih vrst, zavračanje tradicije nemških poročevalskih vzorcev in nejasna meja med resnim in "rumenim" tiskom (glej Kalin Golob, 2004: 73).

Pri preučevanju novinarskega pisanja moramo pod drobnogled vzeti t. i. poročevalski stil. Kot je v *Stilistiki slovenskega poročevalstva* zapisal že Tomo Korošec (1998: 11), sta za jezikovne pojave, ki jih je opazoval, publicistični stil in časopisni stil preširoki in hkrati tudi slabi oznaki. Zato se je odločil za poimenovanje poročevalski stil, v katerem je, kot zatrjuje Koširjeva, zajeto vse, kar teorija novinarskega sporočanja zajema s stalnimi oblikami novinarskega sporočanja, to je z novinarskimi zvrstmi, vrstami in žanri (glej Košir, 1988: 65). Kot zatrjuje Korošec (1998: 12), je poročevalski stil eden od stilov publicistične funkcijske zvrsti, "vendar obsega poleg stilotvornih prvin publicistične funkcijske zvrsti – predvsem t. i. vplivajnske funkcije – tudi stilotvorne prvine, ki jih v nekaterih teorijah izločajo iz publicistične zvrsti. To so prvine vseh tistih besedil, katerih funkcija je samo informacijska."

Za poročevalski stil sta značilna dva procesa: avtomatizacija in aktualizacija. Pri avtomatizaciji gre za ustaljevanje posameznih jezikovnih sredstev na takšen način, da ta sredstva postanejo običajna za opravljanje določenih nalog, hkrati pa se utrdijo v konvenciji med naslovniki in tvorci (glej Korošec, 1998: 15). Kar torej nastane s procesom

avtomatizacije, imenujemo avtomatizem, ki je pripravljen za večkratno uporabo. Najznačilnejši avtomatizmi so poročevalski, ki so lahko stavčni ali nestavčni. Nekaj primerov avtomatizmov, ki se sklicujejo na druge vire:

Kot poročajo tuje tiskovne agencije ...

Iz dobro obveščenih virov smo izvedeli, da ...

Iz virov blizu vlade se je izvedelo, da ...

Nekaj primerov avtomatizmov, ki bralcu pomagajo pri orientaciji po časopisu:

Nadaljevanje na strani ...

Več o tem na strani ...

Poleg avtomatizmov so avtomatizirani tudi obrazci za pisanje osmrtnic, kjer je avtomatizirano zaporedje glagolskih oblik: preteklik – sedanjik – prihodnjik. H avtomatizmu pa prištevamo tudi obrazce za pisanje vesti in naznanil, prav tako pa so avtomatizirani tudi nekateri naslovi, ki imajo ustaljeno strukturo, obliko in besednovrstno semantiko (glej Korošec, 1998: 17).

Po Koroščevi teoriji (1998: 15) pomeni aktualizacija "novo, svežo, posebno, nenavadno uporabo jezikovnih sredstev za doseg posebnega učinka." Kar nastane z aktualizacijo, je aktualizem, ki je namenjen le enkratni uporabi. V naslovih se tako kot aktualizmi pojavljajo predvsem oksimoron (*Bližina daljav*) in paronomazija (*Varčnost in varnost*), prav tako pa tudi aposiopeza (*Vrana vrani ...*) in apostrofa. Medtem ko so litote in evfemizmi (*plače niso bile ravno velike*) ter perifraze, kot odprave ponovitev v poročevalstvu, bolj besedilni pojavi. Aktualizmi so tudi besede, ki jim SSKJ pripisuje stilno-plastne in časovne kvalifikatorje. Taki so na primer arhaizmi, neologizmi, pogovorne besede, frazeologemi, vulgarizmi (glej Korošec, 1998: 18–26).

5.1 Značilnosti novinarskega pisanja v *Glasu Slovenije*

Poročevalska besedila v *Glasu Slovenije* bodo predmet preučevanja te diplomske naloge. Ta besedila pa lahko razdelimo v dve zvrsti:

1. "besedila, ki so zasnovana predvsem na namenu prenesti sporočilo (informirati),"

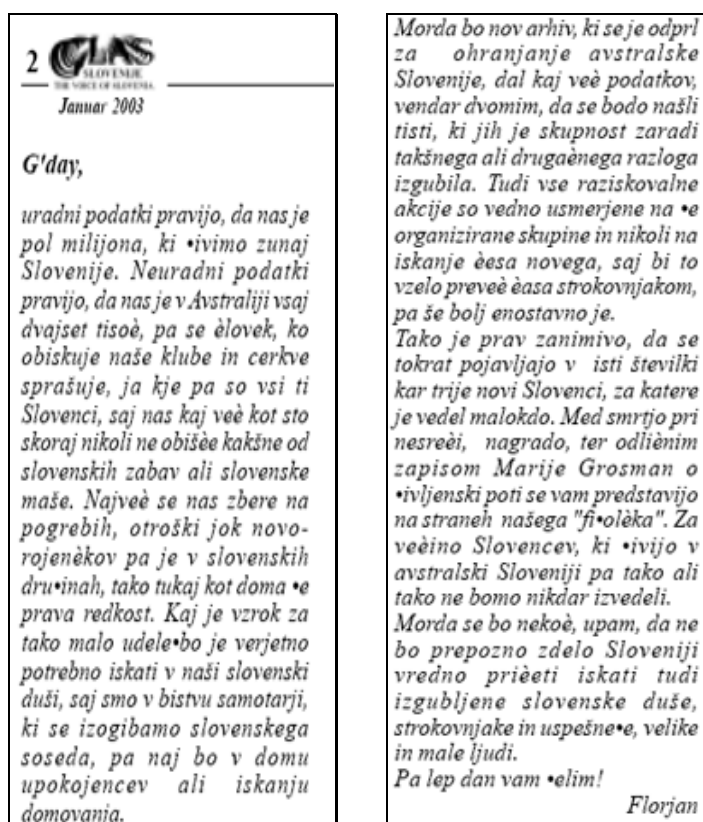
SLIKA 5.1: Primer vesti¹⁰ iz *Glasa Slovenije* – novinarsko besedilo, ki informira

VIR: *Glas Slovenije*, januar 2003, leto 10, št. 185, str. 23

2. in tista, "ki v iskanju stika z naslovniki gradijo na vplivanjskih, apelnih in vrednotilnih sporočanjskih nalogah" (Korošec, 1998: 12).

SLIKA 5.2: Primer uvodnika iz *Glasa Slovenije* – besedilo, ki vrednoti in apelira

VIR: *Glas Slovenije*, januar 2003, leto 10, št. 185, str. 2

¹⁰ V besedilih *Glasa Slovenije* se večkrat pojavijo težave pri pisanju šumnikov.

V mesečniku *Glas Slovenije* najdemo novinarska besedila informativne in interpretativne zvrsti. Ker pri *Glasi Slovenije* pisci sodelujejo na prostovoljni osnovi, mnogi prispevki niso tipično novinarski. Večkrat se mešata informativna in interpretativna zvrst. Tako so v novinarskih poročilih mnogokrat pomešana dejstva in komentarji piscev, kar se v slovenskem tisku redkeje zgodi. Če namreč novinarjev komentar ni jasno ločen od dejstev, je to v nasprotju z 11. členom¹¹ Kodeksa novinarjev Slovenije, ki pa ga večina poklicnih slovenskih novinarjev spoštuje. Zaradi neupoštevanja novinarskih pravil pisanja v *Glasi Slovenije* težko določimo žanr posameznega novinarskega besedila (mešajo se predvsem naslednji žanri: poročilo s komentarjem, reportaža s komentarjem, poročilo z uradnim zapisnikom). Pisci novinarskih besedil tudi ne upoštevajo zgradbe narobe obrnjene piramide, raje se zatečejo h kronološkem opisu nekega dogodka. Kronološko pripovedovanje je značilno za vsakodnevni pogovor med osebami, ki pripovedujejo dogodke, in za leposlovje. Ker so avtorji prispevkov v *Glasi Slovenije* prostovoljci, novinarska besedila zapišejo v obliki zgodb. Dogodke zapišejo kronološko, poročil in razširjenih vesti izseljenski novinarji pri *Glasi Slovenije* praviloma ne začenjajo z vodili, v katerih bi uporabili pravilo petih k-jev in enega zakaj. Novinarji *Glasi Slovenije* niso profesionalni novinarji temveč prostovoljci, ki teme v časniku predstavijo na način, ki jim je najbližji – kronološko, v obliki zgodbe. "Da bralci spoznajo dejanski potek dogodkov in ocenijo pomembnost objavljenega prispevka, potrebujejo jasno razpoznavne vire informacij in predstavitev okoliščin dogodka. Zahtevo preglednosti lahko razdelimo na dimenzijo posredovanega konteksta in dimenzijo komunikacijskega konteksta. Prva dimenzija bo izpolnjena z odgovorom na osnovnih pet k-jev in enega zakaj. Druga dimenzija pa bo zadovoljena takrat, ko bo predstavljen tudi povod za novinarsko sporočanje" (Erjavec, 1998: 78). Kljub temu da novinarji *Glasi Slovenije* ne upoštevajo nekaterih novinarskih pravil, pa so njihova poročevalska besedila še vedno razumljiva, predstavijo namreč vse pomembne podatke ter razlog za njihovo poročanje. V *Glasi Slovenije* se pojavljajo še drobne napake novinarskega pisanja, kot je npr. pisanje gospod/gospa/g./ga. pred imeni oseb. Pisanje teh nazivom pred imeni se v *Glasi Slovenije* pojavlja zato, ker novinarji pri pisanju poročevalskih besedil uporabljajo pogovorne značilnosti jezika in se ne držijo pravil poročevalskega stila. "Pogovorne značilnosti jezika"¹² v tisku prav tako kažejo na nizko kakovostno raven jezika" (Erjavec, 1998: 83). Teh nazivov v slovenskem novinarstvu ne uporabljamo.

¹¹ 11. člen Kodeksa novinarjev Slovenije se glasi: "Novinar mora ločiti informacije od komentarjev. Razlika med poročilom o dejstvih in komentarjem mora biti jasno razvidna" (http://www.razsodisce.org/razsodisce/kodeks_ns.php, 29. 4. 2005).

¹² Ta trditev ne velja za stileme.

- ☒ Poleg ~~gospoda~~ Klopčiča sta prejela Order of Australia Medal še ~~gospod~~ Franc Vodušek in Lenti Lenko, oba iz Viktorije. (GS, julij 2002, str. 9, Marija Grosman)

Značilnost mesečnika *Glas Slovenije* je objavljanje vesti, poročil in intervjujev, ki so povzeti po slovenskih in tujih časopisih ter po slovenski in tujih tiskovnih agencijah. Pri nekaterih vesteh in poročilih sta urednik oz. urednica zapisala krajše pripombe (glej sliko 5.3). S takimi pripombami se urednik opredeli do teme in izrazi svoje mnenje. Ker je povzeta krajša vest (informativna zvrst), izražanje mnenja urednika ali novinarja v slovenskem tisku ni dovoljeno in je v nasprotju s kodeksom novinarjev. V *Glasi Slovenije* pa so takšni pripisi pogosti, saj se na tak način novinarji in uredniki opredelijo do tem, o katerih poročajo tuji in slovenski mediji, in jih komentirajo.

SLIKA 5.3: Primer pripisa urednice Stanke Gregorič k vesti *Delofaxa*

**Slovenski rezervisti
na bojiščih v tujini?**
LJUBLJANA /DELOFAV/ – Zakon o obrambi se spreminja. Potrebno je doseči podlago za morebitni vstop Slovenije v NATO. Novost je možnost napotitve slovenskih rezervistov na bojne akcije po svetu. To pomeni, da čeprav bi Slovenija živila v mirnem in varnem okolju, obstaja možnost, da bodo morali slovenski vojaki in rezervisti v tujino, če bodo tako zahtevale obveznosti do NATO. Amerika že zdaj zmanjšuje svoje vojake v BiH, vse več pa bo tam slovenskih fantov. (Op.u.: morda so gornji razlogi res krivi, da si v Sloveniji vse več ljudi ne želi vstopa v NATO).

VIR: *Glas Slovenije*, maj–junij 2002, leto 10, št. 177/178, str. 11

K povzetim vestem in poročilom pa izseljenski novinarji ne dodajajo le krajših pripomb, ampak dodajajo kar daljše vesti, poročila ali komentarje (glej sliko 5.4). Daljša poročila oz. komentarje dodajajo novinarji predvsem k temam, o katerih slovenski in ostali mediji niso poročali dovolj obsežno. Povzeta vest ali poročilo tako služita kot ogrodje, ki mu nato novinar doda še zgodbo z dodatnimi informacijami, ki bi utegnile zanimati izseljenske Slovence. Za slovenski tisk taki pripisi niso značilni. Če novinar povzame vest oz. informacijo po drugem viru, jo vključi v svojo zgodbo in napiše vir. Slovenski novinarji torej vgradijo te osnovne informacije v lastno zgodbo in dodajo še druge informacije in podatke, tako da dobijo zaključeno celoto. V primeru 5.4 pa je poročilu STA urednik *Glasi Slovenije* dodal še lastno, daljše avtorsko poročilo, ki bolj natančno pojasnjuje ozadje dogodka, vendar ni napisal le enega poročila, temveč je svoje poročilo povsem ločil od povzetega.

Kot je ugotovila Kalin Golobova, se urednikove pripombe in komentarji pojavijo že v Bleiweisovih *Novicah* in Levstikovem *Napreju*. Urednik komentira vesti, poročila, dopise in uvodnike na tri načine: 1. podčrtne opombe, 2. opombe med besedilom in 3. nebesedne opombe med besedilom (npr. ločilo vprašaj v oklepaju). Z opombami med besedilom urednik komentira tuje besedilo, se sklicuje na lastno poročanje o istem dogodku, razlaga ozadje dogodka in utemeljuje neažurnost posameznih vesti (glej Kalin Golob, 2003: 87–88). Opombe med besedilom *Glasa Slovenije* (glej sliko 5.3) so primerljive z uredniškimi opombami med besedilom, s katerimi "urednik komentira tuje besedilo, navaja svoje mnenje o poročanem" (Kalin Golob, 2003: 87). Daljše uredniške opombe *Glasa Slovenije* (glej sliko 5.4) pa lahko primerjamo z opombami med besedilom, kjer urednik razlaga ozadje dogodka, kar je značilnost razširjene vesti. Kalin Golobova je obe vrsti opomb odkrila že v Bleiweisovih *Novicah*, Levstikovem *Napreju* in *Slovenskemu narodu*. Prav tako je opozorila, da so opombe konec 80. predvsem pa v 90. letih 19. stoletja redkost. "Poročevalna besedila so vedno bolj postajala sporočila, v katera se subjektivno mnenje urednika ni vključevalo" (Kalin Golob, 2003: 88). Ker pa so pisci *Glasa Slovenije* neprofesionalni novinarji oz. prostovoljci, ki se z novinarstvom ukvarjajo ljubiteljsko, so v izseljenskem mesečniku po več kot sto letih znova uveljavili urednikove pripombe in komentarje.

SLIKA 5.4: Primer daljšega poročila, ki ga je k poročilu STA dodal urednik

Gospoda Bre•nika, tudi elana delegacije, smo zaprosili še za nekaj dodatnih podatkov, ki nam jih je posređoval:

Delegacijo, ki je pred obiskom Slovenije obiskala se Litvo, so sestavljali poleg Speakerja še njegov šef kabineta Craig Munnings; The Hon. Brian Vaughan, upokojeni elan gornjega doma - NSW, Ald. Michael Wroblewski, prvi •upan sydneyjske obšine Canada Bay in sicer tudi poslovne• Viktor Šliteris, •astni generalni konzul Litve in poslovne• s soprogo: Alfred Bre•nik, •astni generalni konzul RS. Elani delegacije so, kot v Litvi, tudi v Sloveniji predstavili nekaj zanimivih ponudb avstralskih podjetij. Tako, da je prišlo tudi •e do konkretnih pogovorov.

V Ljubljani je delegacija poleg •e zgoraj (STA poro•ilo) omenjenih sprejemov in sre•anj obiskala se novo trgovino HARVEY NORMAN, ki je najve•ja avstralska investicija v Sloveniji in tovarno TUBA, katere ve•inski lastnik je g. Dušan Lajovic. Speaker je se na povabilo prof. dr. Bogomila Ferfila, predaval študentom politi•nih ved v programu svetovnih študijev - predvsem o avstralskem parlamentarnem sistemu. Poleg Kranjske gore in Bleda si je delegacija ogledala se naše Primorje. V Kopru so nam predstavili Luko Koper, kjer je uprava luke pokazala precej zanimanja za sodelovanje s sydneyjsko luko. V Piranu je pa delegacijo sprejela gospa •upanja. Slovenija je naredila na elane delegacije neverjetno lep vtis. Ne samo turisti•no •udovite, ampak tudi kot razvite in kulturne zapadno evropske drzave, ki se popolnoma ni• ne razlikuje od svojih zapadnih sosed. Da o slovenski gostoljubnosti sploh ne govorimo.

VIR: *Glas Slovenije*, oktober 2002, leto 10, št. 182, str. 7

Poleg slovenskega jezika se v novinarskih besedilih *Glasa Slovenije* pojavlja tudi angleški jezik. V večini primerov gre samo za posamezne citatne besede ali besedne zveze, ki jih zaradi lažjega razumevanja avstralskih Slovencev ne prevajajo. Prav tako je pomemben tudi stik dveh jezikov (v tem primeru angleščine in slovenščine), ki povzroči t. i. kodno

preklapljanje. Kodno preklapljanje se pojavi predvsem takrat, kadar govornik ne najde pravega izraza v slovenščini in zato "preklopi" na angleščino. Slovenska izseljenka na Švedskem Olga Budja takole pojasnjuje težave, s katerimi se srečujejo izseljenci pri uporabi slovenskega jezika: "Prav tako se je v tem času spremenil slovenski jezik. Spremenili so se izrazi in za določene besede ne poznam slovenskega izraza. V razvoju slovenskega jezika sem nazadovala. Težave imam tudi s pisavo" (Budja v Lukšič-Hacin, 2001: 224). V časniku *Glas Slovenije* se pojavljajo tudi daljši zapisi v angleškem jeziku (glej sliko 5.5). Taki zapisi v slovenskem tisku niso pogosti, saj morajo biti vsa besedila napisana v slovenskem jeziku. V slovenskem tisku se angleška besedila pojavljajo samo v posebnih prilogah, ki so namenjene tujim bralcem (npr. enostranska priloga v angleškem jeziku v dnevniku *Finance*, ki je namenjena tujim bralcem). Vendar ti zapisi niso primerljivi z angleškimi besedili v *Glasi Slovenije*, saj imajo drugačen namen. V mesečniku *Glas Slovenije* so zapisi v angleškem jeziku pogosti, saj je angleščina pomemben del vsakdanjega dela in komuniciranja izseljencev. Pri daljših člankih, reportažah in intervjujih so v *Glasi Slovenije* pogosti krajši povzetki teh besedil v angleškem jeziku. Ti zapisi so namenjeni Slovincem druge in tretje generacije, ki slabše ali pa sploh ne govorijo slovensko. Prav tako jih lahko berejo tudi Avstralci, ki slovenskega jezika ne poznajo.

SLIKA 5.5: Primer angleškega besedila, ki je dodan slovenskemu članku

VIR: *Glas Slovenije*, november–december 2002, leto 10, št. 183/184, str. 22

5.2 Značilnosti novinarskega jezika v *Glasu Slovenije*

Jezik, ki ga uporabljajo izseljenski novinarji mesečnika *Glas Slovenije*, vsebuje arhaizme, citatne besede in popačenke¹³. Citatne besede in popačenke v *Glasu Slovenije* izhajajo iz angleškega jezika. Drugače pa citatne besede izhajajo iz tujega jezika ali iz narečja in se uporabijo v knjižnem jeziku v izvorni obliki. Kot piše Kalin Golobova (2003b: 21), pa "citatne besede (lady, alma mater) sicer nastopajo v slovenskih besedilih, vendar niso del njegovega besedišča. /.../ V slovenskem besedilu ves čas ohranjajo svojo izvorno (neslovensko) podobo." Citatne besede so značilne za vsa novinarska besedila v *Glasu Slovenije* in prav v njihovi pogostosti se besedila izseljenskih novinarjev ločijo od besedil slovenskih novinarjev. V časniku *Glas Slovenije* citatne besede novinarjem omogočajo lažje komuniciranje z bralci, ki so v vsakdanjem stiku z angleškim jezikom. Izseljenci, ki večino časa komunicirajo v avstralski angleščini, velikokrat lažje razumejo angleško besedo ali izraz, zato novinarji nekaterih fraz in besed ne prevajajo v slovenski jezik. Drugi razlog za uporabo angleškega jezika je nepoznavanje slovenskega izraza ali besede. Večina slovenskih priseljencev je v Avstralijo prišla med drugo svetovno vojno in po njej. Nekaterih slovenskih izrazov tako niso prinesli s seboj, saj so ti v slovenščino prišli kasneje, po njihovem odhodu iz Slovenije. Ker nekaterih novih besed v slovenskem jeziku ne poznajo (npr. besede povezane s tehniko¹⁴), namesto njih uporabijo angleške. Citatne besede v *Glasu Slovenije* se pojavijo zaradi nenehnega stika dveh jezikov (gre za stik slovenskega in angleškega jezika), zato prihaja pri govorcih v materinem jeziku (slovenski jezik) do kodnega preklapljanja v angleški jezik predvsem zaradi razlogov, ki sem jih že omenila (boljše razumevanje angleškega izraza, nepoznavanje slovenske besede zaradi izgube besed ali zaradi novosti slovenskega izraza). Vendar je slovenski jezik izseljencev, kot je poudarila ameriška izseljenska Slovenka druge generacije, kljub kodnemu preklapljanju pomemben del komuniciranja v materinem jeziku: "Za določene ljudi je to edina možna komunikacija, zato je v navadnem – domačem pogovoru po svoje pomembna, toda vse naše institucije in seveda tudi kulturni voditelji morajo delati za dvig in rast boljše slovenščine" (slovenska izseljenka v Šabec, 1995: 118).

¹³ Pri popačenkah gre za prevzete besede, ki so neusklajene z normo knjižnega jezika. To so angleške besede, ki so se spremenile in deloma prilagodile slovenskemu jeziku (v pisavi in izgovoru), vendar niso del slovenskega besedišča. Termin popačenka povzemam po Silvi Trdina.

¹⁴ "Nove besede nikakor ne znam prevesti v slovenščino, pri tem si pomagam s tujimi jeziki, npr. angleščino. Sploh v povezavi z delom na računalnikih je veliko novih besed," pojasnjuje Janez Slabanja, slovenski izseljenec na Švedskem (Slabanja v Lukšič-Hacin, 2001: 167).

Citatne besede, ki se največkrat pojavijo v *Glasi Slovenije*, so tiste, ki so značilne za avstralsko angleščino (npr. avstralski pozdrav **G'day**¹⁵, ali avstralski državni praznik **Anzac Day**, ali državno priznanje **Order of Australia Medal**). Ker bi bile te besede ali besedne zveze v slovenskem jeziku nerazumljive, saj so del avstralske kulture, jih novinarji ne prevajajo. Prav tako za njih ne najdemo pravega slovenskega prevoda, saj so kulturno specifične. Podobno ugotavlja tudi Erika Kržišnik (2003: 119), ki je proučevala jezik slovenskih izseljencev v Argentini. "Vpliv, ki se mu skupnost znotraj drugojezične skupnosti ne more izogniti, je jezik okolja. Prvi in pravzaprav neizogiben vpliv je vpliv pri poimenovanju realij, ki so prisotne v drugojezičnem okolju, materni jezik pa zanje nima izrazov." V drugo skupino pa sem uvrstila besede, za katere novinar ne najde pravega slovenskega izraza, ker besede v slovenskem jeziku ne pozna (npr. **Jack of all trade, speaker of the house, natural therapist, honey moon stanovanje**), vendar te besede in besedne zveze v slovenskem jeziku obstajajo. Za te izraze imamo ustrezne slovenske prevode (npr. **vseznalec, glavni govornik, naravni terapevt, stanovanje za mladoporočenca**), vendar jih novinarji *Glasi Slovenije* ne poznajo zaradi spreminjanja in posodabljanja slovenskega jezika. Sami namreč še vedno uporabljajo jezik, ki ga je v Avstralijo prinesla prva generacija izseljencev. Razlika med prvo in drugo skupino omenjenih citatnih besed je v tem, da slovenskih ustreznih v prvi skupini ni, medtem ko slovenski izrazi pri drugi skupini citatnih besed obstajajo, vendar jih izseljenski novinarji ne poznajo. Obe skupini pa štejem h kodnemu preklapljanju. Ostale citatne besede, ki se še pojavijo v mesečniku, pa niso posledica kodnega preklapljanja, saj novinarji poleg angleškega izraza napišejo še slovenski prevod. Takšno novinarjevo prevajanje v slovenski jezik je dokaz, da slovenski izseljenski novinarji slovenski izraz poznajo in ga zato uporabljajo predvsem zaradi ohranitve slovenskega jezika v izseljenstvu.

Za ponazoritev uporabe citatnih besed, ki so poleg popačenk najpogosteje uporabljene v novinarskih besedilih *Glasi Slovenije*, navajam še nekaj primerov, ki so se v besedilih pojavile le v svojem izvornem jeziku in jim pisci niso dodali prevoda (gre za primere kodnega preklapljanja). V drugem, tretjem in četrtem primeru so uporabljene citatne besede, ki jih izseljenci niso prinesli iz materinščine, zato ne poznajo slovenskega izraza in uporabijo angleške besede. Zanimiv je tudi šesti primer, kjer je sicer uporabljena angleška beseda, kljub temu da je ta citatna beseda že poslovenjena in bi lahko pisec uporabil sposojenko¹⁶ kriminal.

¹⁵ Naslov uvodnika urednika Florjana Auserja.

¹⁶ "Druga vrsta prevzetih občnih besed so sposojenke, prav tako besede neslovenskega izvora, ki pa so se povsem prilagodile slovenščini (miting, sendvič, avto, amandma), torej tudi v pisavi" (Kalin Golob, 2003b: 20).

Pri osmem primeru pa je novinar uporabil citatno besede, ki je v povezavi s tamkajšnjo kulturo, kljub temu da bi lahko uporabil slovensko različico materinski dan. V vseh navedenih primerih gre za kodno preklapljanje različnih vrst. "Izraz označuje izmenično rabo slovenščine in angleščine bodisi na povedni ali na nadpovedni ravni, pri čemer oba jezikovna sistema ostaneta med seboj ločena" (Šabec, 2001: 67). V preučevanih številkah *Glasa Slovenije* sem zasledila kodno preklapljanje na nadpovedni ravni v okviru sintakse in fonologije (primeri so obravnavani v 8. poglavju), odkrila pa sem tudi več primerov kodnega preklapljanja na povedni ravni. Najbolj pogosto se preklapljaajo samostalniki:

1. *Zraven mene pa mi je pomagal igrati še moj "stepson" Stuart Drake Brockman ...* (GS, januar 2003, str. 13)
2. */.../ ki predstavljajo v glavnem druge aktivnosti, ki jih klub podpira, kot so **rugby, cricket, soccer** ...* (GS, november–december 2002, str. 15, Martha Magajna)
3. *Skupino predstavlja odbor, ki je sestavljen iz najmanj petih članov, ali največ do devet članov – **convenor, secretary, treasurer, members**.* (GS, november–december 2002, str. 22–24, Meta Lenarčič)
4. */.../ da imamo zopet ravno toliko denarja, da si lahko privoščimo – **computer internet!*** (GS, november–december 2002, str. 22–24, Meta Lenarčič)
5. ***Speaker** je še na povabilo prof. dr. Bogomila Ferfila predaval študentom političnih ved ...* (GS, oktober 2002, str. 7)
6. *Narasla sta tudi **criminal** in kraja.* (GS, avgust 2002, str. 6, Mirko Vasle)

Poleg samostalnikov se preklapljaajo tudi pridevniki, ki so del besednih zvez:

7. *Zraven odličnega igranja in petja so nas razveselili še s humorjem in nepozabnim **"magical show"**.* (GS, september 2002, str. 17, Ivan Rudolf)
8. *V mesecu maju smo proslavljali **"Mothers Day"**.* (GS, julij 2002, str. 8, S. Cokan in Z. Cokan)

Pri kodnem preklapljanju pa je prišlo tudi do kršenja nekaterih omejitev¹⁷. V četrtem in petem primeru je s kodnim preklapljanjem kršeno pravilo o omejitvi ustreznosti strukture, saj pred samostalnikoma *computer internet* in *speaker* manjka angleški določni člen.

¹⁷ Nada Šabec (1995: 191–210) je v jeziku ameriških Slovencev naštel naslednje omejitve, ki so jih prekršili s kodnim preklapljanjem: 1. omejitev prostega morfema (free morpheme constraint), 2. omejitev velikosti komponente (size-of-constituent constraint), 3. omejitev ustreznosti strukture (structural integrity or equivalence constraint), 4. omejitev vezave/rekcije (government constraint), 5. omejitev nesimetrične smeri kodnega preklapljanja (asymmetrical-directionality-of-code-switching constraint), 6. omejitev kazalnosti (triggering constraint) in 7. omejitev dvojnosti (dual structure constraint). V *Glasi Slovenije* je bila prekršena samo omejitev ustreznosti strukture.

Omejitev ustreznosti strukture omejuje kodno preklapljanje na točke, ki so skupne obema jezikoma v stiku in ki ne rušijo slovničnih pravil obeh jezikov (glej Šabec, 1995: 195–196).

V *Glasu Slovenije* pa so pogoste tudi popačenke iz angleških besed. Popačenke so prevzete besede, ki se ne skladajo z normo knjižnega jezika oz. "iznakaženi izrazi sosednjih jezikov in jih imenujemo po njihovem izvoru germanizme, italianizme ..." (Trdina, 1977: 11). Ker je slovenski jezik izseljencev v stalnem stiku z avstralsko angleščino, prihajajo v slovenski izseljenski jezik tudi popačenke. Te angleške besede so nekoliko prilagojene slovenskemu jeziku, največkrat se ta prilagoditev in poenostavljanje pokaže v pisavi. Popačenke so prava mešanica¹⁸ slovenskega in angleškega jezika. Popačenke v mesečniku *Glas Slovenije* so del novinarskega pisanja in vsakdanjega komuniciranja z bralci. Nekaj primerov za ponazoritev:

1. /.../ najodmevnejše so bile njegove fotografije ob proslavitvi stoletnice olimpionika Leona Štuklja v Novem mestu, obisk papeža v Sloveniji (Maribor) in **samit** Bush-Putin na Brdu pri Kranju. (GS, januar 2002, str. 15)
2. Skromna državna pomoč, katero dobimo od **NSW govermenta** ... (GS, oktober 2002, str. 16, Marija Grosman)
3. Ko smo se pomenili med seboj, smo razrešili stari odbor in si izvolili novi **komiti** ... (GS, avgust 2002, str. 17, Ivan Rudolf)
4. Danes ima velik **rekording studio** v Sydneyju. (GS, januar 2003, str. 11, Marija Grosman)

Pri slovenskem jeziku izseljencev je opaziti arhaičnost v izražanju in samem jeziku. Kot je zapisala Lukšič-Hacinova, je arhaičnost izseljenske kulture najbolj opazna prek jezika, ki ga izseljenska skupnost ohranja, to je arhaični jezik. "Če odmislimo vplive jezikovnega stika z (dominantnim) jezikom nove sredine, lahko opazimo, da prihaja do razlik med samim slovenskim jezikom, ki se ohranja v izseljenski skupnosti (in je vezan na dialekte), in standardnim jezikom izvirne sredine" (Lukšič-Hacin, 1995: 177). Zaradi preskopega stika z "novejšim" slovenskim jezikom so za *Glas Slovenije* značilne tudi časovno zaznamovane besede. K časovnim kvalifikatorjem sodijo kvalifikatorji starinsko (star.), zastarelo (zastar.) in novote oz. neologizme (nov.). Starinsko zaznamovana beseda dobi "nadih preteklosti, v današnjem jeziku pa se tu in tam še srečuje" (Toporišič in drugi, 2001: 132). V slovenskem

¹⁸ "I wish we spoke perfect Slovene but as our parents have died and no one speaks Slovene at home any longer you find yourself mixing the languages" (slovenski izseljenec v Šabec, 1995: 116).

tisku takih besed ne srečujemo pogosto oz. novinarji arhaizme (starinske in zastarele besede) uporabljajo takrat, kadar deluje t. i. subjektivni stilotvorni dejavnik. Novinar namreč želi "navezati stik z naslovnikovim jezikovnim izkustvom, o katerem z zadostno gotovostjo predpostavlja (če se zmoti, je stilni učinek izgubljen), da v njem obstaja vedenje o pomenu starinske besede" (Korošec, 1998: 19). Če torej povzamemo, v slovenskem tisku arhaizmi nastopajo kot aktualizmi zaradi potrebe po posebni in nenavadni uporabi jezikovnih sredstev za doseg posebnega učinka (glej Korošec, 1998: 15). V *Glasu Slovenije* pa so časovno zaznamovane besede oz. arhaizmi še vedno del vsakdanjega besedišča, zato v novinarskih besedilih niso zaznamovani kot aktualizmi. Primer iz novinarskega poročila (informativna zvrst) o Klubu balinarjev Triglav:

zakleti se – kvalifikator starinsko (nezaznamovano – so prisegli)

Balinarji Triglava so se zakleli ... (GS, januar 2003, str. 10, Martha Magajna)

Poleg kvalifikatorja starinsko pa lahko v mesečniku najdemo tudi besede, ki jih označimo s kvalifikatorjem zastarelo. "Zastarelo označene leksikalne enote so že izpadle iz leksikalnega sistema knjižnega jezika in imajo v slovarju samo informativno funkcijo" (Vidovič-Muha, 1971/1972: 179). V jeziku izseljencev te besede še vedno živijo zaradi preskopega stika z "aktualnim" slovenskim jezikom. Zavedati se moramo, da je večina slovenskih priseljencev v Avstralijo prišla med drugo svetovno vojno in po njej. Takšna je torej tudi njihova slovenščina¹⁹, ki so jo prenesli na naslednje generacije.

neumoren – kvalifikator zastarelo (nezaznamovano – neutrudljiv)

/.../ pod vodstvom neumorne in požrtvovalne Barice Brodnik. (GS, januar 2003, str. 12, Ivan Rudolf)

Zaradi pojava citatnih besed, ki je posledica kodnega preklapljanja, popačenk in uporabe arhaizmov so novinarska besedila izseljenskih Slovencev mnogokrat nejasna oz. tuja bralcu iz Slovenije. Vendar moramo razumeti, da se slovenski jezik v Avstraliji ohranja in razvija v posebnih razmerah. Šabčeva poudarja predvsem geografsko in časovno oddaljenost od matične domovine in pa stik z dominantnim tujim jezikom, to vse pa povzroča, da slovenščina v izseljenstvu postane jezikovni otok (glej Šabec, 1995: 289). Kot je v osebni dopisovanju poudarila tudi Rozina Švent iz Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani:

V jezikovnem pogledu vse bolj prevladuje angleščina. In tako se tudi v Avstraliji srečujemo s sodobnim vprašanjem, ki si ga danes zastavljajo predvsem znanstveniki,

¹⁹ "Veš, mi govorimo ... To so zdaj besede iz petdesetih verjetno: da je nekdo fejš, da je dober po srcu, da je simpatičen. To so take besede" (avstralski izseljenski Slovenec v Mikola, 2004: 63).

ki se ukvarjajo z različnimi področji izseljenstva (zgodovinarji, etnologi, sociologi, slavisti, literarni zgodovinarji itn.) – ali je znanje slovenskega jezika še odločilni (najpomembnejši) dejavnik pripadnosti slovenski skupnosti v tujini?? Vse več je ljudi, ki jezika ne obvladajo več oz. ga obvladajo slabo (mlajše generacije pa ga celo ne znajo) – pa vendar so ponosni, da so Slovenci/ke (Švent, februar 2005: osebno dopisovanje).

5.3 Avtomatizacija in aktualizacija v poročevalskih besedilih *Glasa Slovenije*

5.3.1 Avtomatizmi v poročevalskih besedilih *Glasa Slovenije*

Po pregledu dvanajstih številčk časnika *Glas Slovenije* sem ugotovila, da novinarji pri pisanju poročevalskih besedil uporabljajo poročevalske avtomatizme. Novinarji uporabljajo tako avtomatizme, ki se sklicujejo na tuje vire, kot tudi tiste, ki pomagajo pri orientaciji po časopisu. Poleg teh pa se pojavljajo še sklicevalni avtomatizmi glede na zanesljivost/nezanesljivost dogodka, popravki in avtomatizmi, ki napovedujejo obširnejša poročila. Prav tako so pogosti avtomatizirani obrazci vesti, redkeje pa se pojavljajo naznanila in osmrtnice. Sledijo primeri avtomatizmov iz časnika *Glas Slovenije*, ki se sklicujejo na druge vire:

1. *Kot je bilo podrobneje poročano na straneh tega časopisa ...* (GS, oktober 2002, str. 16, Marija Grosman)
2. *V zadnjih številkah našega časopisa smo že večkrat poročali o ...* (GS, november–december 2002, str. 20, Aleks Kalc)
3. *V majski številki našega časopisa smo že poročali ...* (GS, julij 2002, str. 6, Aleksij Kalc)
4. *Kot smo že poročali ...* (GS, julij–avgust 2001, str. 1, Vinko Rizmal)
5. *Kot poročajo iz Slovenije ...* (GS, januar 2002, str. 2, Stanka Gregorič)
6. *Po neuradnih podatkih naj bi ...* (GS, januar 2002, str. 9)
7. *Neuradno je slišati ...* (GS, maj–junij 2002, str. 22)

Značilnost sklicevalnih avtomatizmov *Glasa Slovenije* je, da se večkrat sklicujejo na lastno poročanje iz prejšnjih številčk (primeri od 1. do 4.). Kot je ugotovila tudi Kalin Golobova (2003: 141), je takšno poročanje za današnje časopise nenavadno, toda v prvih slovenskih dnevnikih so bile povsem običajne "opombe, ki bralca usmerjajo k branju prejšnjih časopisnih številčk."

Najmanjša poročevalska enota, ki jo poznamo v novinarstvu, je vestiški pravzorec, ki dogodek umesti v čas in prostor. Vestiški pravzorec novinarji širijo s podatki o različnih vrstah sklicevalnosti. Bralci namreč zahtevajo podatek o viru, ki je razširjen s sklicevalnim avtomatizmom. Korošec loči tri vrste sklicevalnosti: 1. sklicevalnost glede na zanesljivost/nezanesljivost poročanega, 2. navezovalna sklicevalnost in 3. citatna sklicevalnost. Sklicevalnost novinarji uporabljajo zato, ker niso vedno prisotni in udeleženi v dogodkih oz. stanju, o katerih poročajo (glej Korošec, 1998: 195). Kadar poročevalec ni bil na mestu dogodka oz. zaradi različnih razlogov ni preveril stanja dogodka, takrat mora to sporočiti svojim bralcem z uporabo sklicevalnosti glede na zanesljivost/nezanesljivost dogodka. Zanesljivost se ne izraža posebej, medtem ko se nezanesljivost dogodka/stanja izraža kot domneva, nedokazanost, neuradnost dogodka/stanja na dva načina:

1. morfemsko (naj bi + deležnik na -l): *naj bi dejal*
2. besedno (členkovne zveze s povedniki): *je menda dejal, ki da je storil, ker da je dejal* (glej Korošec, 1998: 202–203).

Sklicevalni avtomatizmi glede na nezanesljivost dogodka se pojavljajo tudi v časniku *Glas Slovenije*. Sklicevalnost je izražena na oba načina: morfemsko (8. primer) in besedno (9. primer).

8. Med kandidati **naj bi bil** tudi nekdanji guverner ameriške zvezne države Illinois, George Ryan, ki je tik pred koncem svojega mandata razveljavil več kot 150 smrtnih kazni. (GS, januar 2003, str. 19)
9. Politичne odločitve o tem še ni, **menda** pa je vojska že dobila neformalen namig, naj se pripravi na to nalogo. (GS, november–december 2002, str. 9, B. S.)

V *Glasu Slovenije* so prisotni tudi avtomatizmi, ki bralcu pomagajo pri orientaciji po časopisu. To so predvsem tehnična pomagala, ki bralcem pomagajo pri branju časopisa in jih usmerjajo po straneh časopisa. Največ tovrstnih avtomatizmov sem zasledila na prvi strani časopisa.

10. Več na straneh 12–13 (GS, september 2002, str. 1)
11. Več na str. 26 (GS, maj–junij 2002, str. 1)
12. Več na str. 20 in v angleški prilogi (GS, januar 2002, str. 1)
13. Več v angleški prilogi (GS, januar 2002, str. 20)
14. Intervju je v celoti objavljen v angleški prilogi. (GS, september 2002, str. 1)
15. Nadaljevanje na 3. strani (GS, julij 2002, str. 1)
16. Nadaljevanje z 19. strani (GS, julij–avgust 2001, str. 22)

Med avtomatizmi pa sem naletela tudi na takšne, ki napovedujejo, kaj bodo v časniku pisali v prihodnjih številkah (glej sliko 5.6). Ti avtomatizmi so se razvili že v *Slovenskem narodu*, kjer je urednik objavljajal številne telegrame s pripisi, da bodo o dogodku natančneje poročali v prihodnji številki (glej Kalin Golob, 2003: 139).

17. *Objavili ga bomo v prihodnji številki ...* (GS, julij 2002, str. 20)

SLIKA 5.6: Primer avtomatizma – v naslednji številki

V naslednji številki:
pogovor z **Barbaro Brezigar**
kandidatko za predsednika
Republike Slovenije,
pogovor s
Francem Pukšičem
predsednikom komisije za
Slovence po svetu in
zamejstvu in
Barbaro Sušnik
prvo sekretarko na
Uradu za Slovence po
svetu in zamejstvu

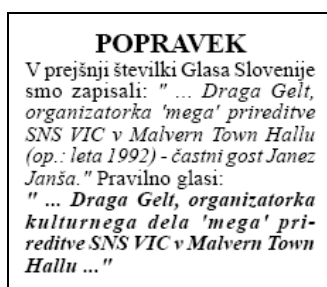
VIR: *Glas Slovenije*, januar 2003, leto 10, št. 185, str. 1

Posebnost avtomatizmov v *Glasi Slovenije*, ki napovedujejo, kaj bo v časniku v naslednjih številkah, pa je gotovo spodnji avtomatizem. Uporabljena je namreč ednina (bom pisala in povedala), česar danes v slovenskem tisku ne zasledimo, se je pa tovrsten avtomatizem pojavljal ob začetku slovenskega poročevalstva (glej Kalin Golob, 2003: 139). Slovenski novinarji za to uporabljajo množinske oblike (npr. več o tem bomo pisali v naslednji številki). V spodnjem primeru pa je ponovno uporabljen stari poročevalski avtomatizem, saj gre za neprofesionalne novinarje, ki se s pisanjem ukvarjajo ljubiteljsko.

18. *Več o tem bom pisala in povedala še februarja.* (GS, januar 2003, str. 16, Saša Ceferin)

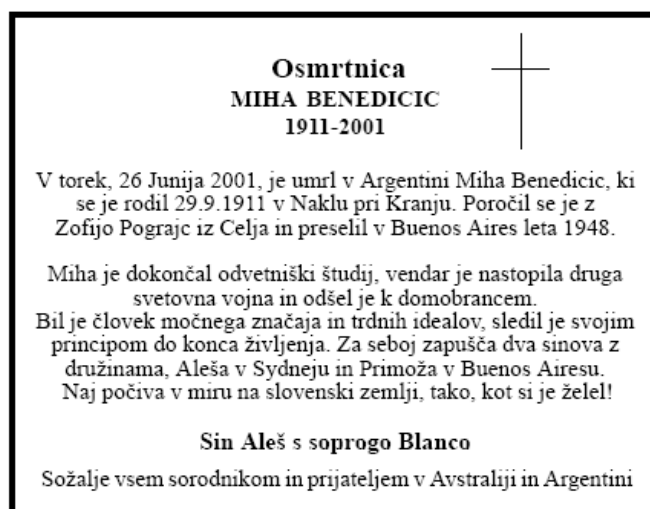
V *Glasi Slovenije* se pojavljajo tudi avtomatizmi, ki opozarjajo na napake v novinarskem poročanju (glej sliko 5.7). Kot ugotavlja Kalin Golobova je ta avtomatizem eden izmed zgodnejših, še pred dnevnikiških avtomatizmov. "Je posledica dejstva, da je poročevalstvo dejavnost, ki jo opravljajo ljudje, tem pa je skupna splošna človeška lastnost – zmotljivost" (Kalin Golob, 2003: 137).

SLIKA 5.7: Primer avtomatizma – popravek

VIR: *Glas Slovenije*, julij–avgust 2001, leto 9, št. 170/171, str. 32

Avtomatizirani so tudi obrazci osmrtnic (glej sliko 5.8), ki pa se zaradi tipa časnika, *Glas Slovenije* namreč izhaja le enkrat mesečno, pojavljajo redkeje. Prav tako se ti avtomatizirani obrazci osmrtnic razlikujejo od osmrtnic v slovenskem tisku. Shemo dopolnjujejo drugi podatki (npr. o pokojnikovem življenju, delu, študiju, osebnosti in družini). Ne zasledimo pa podatka o datumu in kraju pogreba, ki je osrednji podatek osmrtnic iz slovenskega tiska. Časopis *Glas Slovenije* je ustalil svoj avtomatizirani obrazec osmrtnic, ki ima drugačno funkcijo. Ne gre za vabilo na pogreb, temveč opisuje pokojnikovo življenje in hkrati obvešča o smrti pokojnika. Zaradi drugih objektivnih stilo tvornih dejavnikov (mesečno izhajanje in funkcija obveščanja o smrti, a ne vabilo na pogreb) postanejo podatki o pogrebu nepomembni, zato so novinarji v avtomatizirani obrazec vključili druge podatke, ki niso vezani na datum. Še bolj pogosti kot opisani avtomatizirani obrazci osmrtnic pa so v *Glasi Slovenije* nekrologi, saj ti natančno opisujejo pokojnika in njegovo življenje, medtem ko osmrtnice zgolj obveščajo o smrti in nekaterih podatkih o pokojniku.

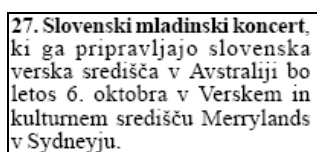
SLIKA 5.8: Primer osmrtnice – avtomatizirani obrazec iz *Glasa Slovenije*

VIR: *Glas Slovenije*, junij 2001, leto 9, št. 169, str. 26

Avtomatizirani pa so tudi obrazci vesti in naznanil. "Med vestmi praviloma vedno prevladujejo take, ki informirajo o minulih dogodkih, v manjšini pa so tiste, ki napovedujejo bodoče dogodke²⁰" (Košir, 1988: 67). Kar je Koširjeva ugotovila za značilnost slovenskega tiska, drži tudi za izseljenski mesečnik *Glas Slovenije*. Novinarji *Glasa Slovenije* največkrat poročajo o stvareh, ki so se že zgodile v obliki vesti. Tudi v analizi novinarskih žanrov *Glasa Slovenije* (glej 4. poglavje) se je pokazalo, da je v mesečniku največkrat zastopana vest (glej sliko 5.9). V mesečniku se torej največkrat pojavi vestiški pravzorec. To je najmanjša poročevalska enota s časo-prostorsko umestitvijo dogodka, ki je hkrati lahko tudi vest (glej Korošec, 1998: 195). Ker je *Glas Slovenije* mesečnik, se naznanila le redko pojavijo, saj se dogodki ne napovedujejo s tolikšnim časovnim zamikom. Kljub temu pa v časniku včasih zasledimo tudi ta avtomatizirani obrazec, ki napoveduje predvsem večje in pomembnejše dogodke (glej sliko 5.10). Naznanilo ima funkcijo vabila in mora vsebovati podatke o kraju, času in poteku dogodka.

SLIKA 5.9: Primer vesti iz *Glasa Slovenije*

VIR: *Glas Slovenije*, julij–avgust 2001, leto 9, št. 170/171, str. 1

SLIKA 5.10: Primer naznanila iz *Glasa Slovenije*

VIR: *Glas Slovenije*, maj 2001, leto 9, št. 168, str. 15

Pri obravnavi avtomatizmov in avtomatiziranih obrazcev sem ugotovila, da novinarji *Glasa Slovenije* tovrstne avtomatizme in obrazce uporabljajo, vendar jih tudi prilagajajo skladno z značilnostmi časopisa in delovanjem drugih objektivnih stilotvornih dejavnikov. Najbolj ustaljeni so seveda avtomatizmi, ki so primerljivi z avtomatizmi slovenskega tiska in

²⁰ Manca Košir tu govori o naznanilu.

pri njih ne opazimo kakšnih posebnosti. Pri avtomatiziranih obrazcih pa že prihaja do razlik med izseljenskim časopisom in slovenskim tiskom. Najbolj očitne so gotovo spremembe in dopolnitve avtomatiziranega obrazca osmrtnice, ki se popolnoma razlikuje od slovenskega avtomatiziranega obrazca osmrtnice. Spremembe moramo pripisati predvsem tipu časnika, ki izhaja mesečno in zato ni dovolj aktualen, da bi poročal o kraju in času pogreba. Novinarji so se tako odločili vključiti druge informacije, ki polnijo avtomatizirano shemo in ne temeljijo na aktualnosti. V mesečniku *Glas Slovenije* izredno redko zasledimo naznanila, v večini primerov jih sploh ne najdemo. Razlog za to je znova v tipu časopisa, ki izhaja le enkrat mesečno in zato ni dovolj aktualen za napoved dogodkov. *Glas Slovenije* večinoma poroča o dogodkih, ki so se že zgodili, pri tem pa največkrat uporabi novinarski žanr vest.

5.3.2 Aktualizmi v poročevalskih besedilih *Glasa Slovenije*

Poleg avtomatizmov pa se v *Glasi Slovenije* pojavljajo tudi aktualizmi. Pri obravnavi aktualizmov v izbranih dvanajstih številkah *Glasa Slovenije* sem odkrila evfemizme, perifrize, besede zaznamovane s stilno-plastnimi kvalifikatorji, frazeologeme, poosebitve ali personifikacije, metafore ali prisposodbe, primere ali komparacije in katahreze. Zanimivo je, da se aktualizmi pojavljajo v vseh novinarskih žanrih *Glasa Slovenije*. Prav tako me je presenetila visoka številka aktualizmov, ki jih avstralski izseljenski novinarji s pridom uporabljajo. S takim načinom pisanja želijo preseči suhoparni novinarski stil, ki zgolj upoveduje neki dogodek. Ker so pri *Glasi Slovenije* pisci prostovoljci in ne profesionalni novinarji, novinarska besedila izgubijo prvotno vlogo informiranja in pridobijo na estetiki pripovedovanja. Pisci *Glasa Slovenije* so v prvi vrsti dobri pripovedovalci, šele nato novinarji. V novinarska besedila pogosto vključujejo perifrize, ki služijo predvsem odpravi ponovitev. Perifrize so ponovitveni izrazi, ki so lahko sinonimi k občnim imenom, sinonimni opisi, sobesedilni sinonimi ali nadpomenke, dodajajo nove podatke in s tem širjenjem tvorijo aktualizacijo (glej Korošec, 1998: 18–19). V *Glasi Slovenije* tako zasledimo naslednje perifrize: *dobra kapljica*, *kozarček rujnega*, *žlahtna kapljica*, *vinska kapljica* in *rdeča kapljica* namesto *vino*; *dušni pastir* namesto *duhovnik*; *osebe nežnega spola* namesto *ženske*; *svoje gnezdo* namesto *svoj dom*; *ovčice* namesto *verniki*; *nekdaj svetovna zakladnica kruha in mesa* namesto *Argentina*; *slovenska grča* namesto *Slovenec* in *smrtna kosa* namesto *smrt*. Zaradi stalnega pisanja o Sloveniji, avstralskih Slovencih in Avstraliji sem v mesečniku *Glas Slovenije* zasledila množico perifraz omenjenih izrazov. Ker se besede avstralski Slovenci, Slovenija in Avstralija v novinarskih besedil večkrat ponovijo, uporabljajo novinarji različne

perifraze, da se izognejo ponovitvam v besedilih. Perifraze so velikokrat povsem nove in jih v slovenskem tisku ne zasledimo. Razlog je predvsem v tem, da je *Glas Slovenije* izseljenski časopis, ki v novinarskih besedilih stalno uporablja omenjene tri izraze, zato so si novinarji prisiljeni izmišljati vedno nove izraze. Ker je bilo teh perifraz kar veliko, jih navajam razdeljene v tri skupine: 1. perifraze za avstralske Slovence, 2. perifraze za Slovenijo in 3. perifraze za Avstralijo.

1. Perifraze za avstralske Slovence:

"down under" Slovenci, takratni prišleki; prijatelji slovenske besede; slovensko občestvo pod avstralskim Južnim Križem; slovenska skupnost v Avstraliji; slovenska skupnost, ki predstavlja most med dvema narodoma.

2. Perifraze za Slovenijo:

naša deželica pod sončnimi Alpami; domača zemlja; naša prva domovina; naša stara domovina; moja dežela; domače gore in doline; naša ljuba Slovenija; naša deželica pod Triglavom; ljuba domačija; naša mala državnica; domovina staršev; svoj slovenski dom; naša domovina; rodna dežela; naša draga domovina; naša prelepa svobodna Slovenija; rodna Slovenija; Ljuba; domača gruda; raj pod Triglavom.

3. Perifraze za Avstralijo:

dežela hudodelcev in nebodigatreba ljudi; avstralska zemlja; zemlja pod Južnim Križem; dežela pod južnim križem²¹; velika dežela pod Južnim Križem; down under; Novi svet; naša nova domovina; naša nova dežela; Oz dežela; čudovita dežela čarovnika iz Oza; daljina prelepa, zdaj pomladna domovina.

Sledijo evfemizmi, ki jih pisci *Glasa Slovenije* uporabljajo predvsem v nekrologih, kjer pišejo o smrti pokojnika. Takšna uporaba evfemizmov je značilna tudi za slovenski tisk, saj se z njimi novinar izogne neprijetni dobesedni ubeseditvi. Evfemizem je beseda, pomen ali zveza, s katero se izognemo neprijetnemu, včasih tudi neprimernemu izrazu (glej SSKJ, elektronska izdaja). Spodaj omenjeni evfemizmi so povezani s smrtjo in umiranjem, prvi nadomešča ***pokopališče***, drugi nadomešča glagol ***je pokopana***, tretji pa je zamenjal glagol ***je umrl***.

1. *Po končani zadušnici smo pokojnika spremljali na **njivo počitka**.* (GS, januar 2003, str. 12, Ivan Rudolf)

²¹ Perifraze so navedene tako, kot so bile zapisane v časopisu *Glas Slovenije*. Kot vidimo, prihaja do nasprotij v zapisovanju – enkrat z veliko, drugič z malo začetnico.

2. *Spomnimo se tudi dolgoletne odbornice, tajnice in urednice Ivanke Bulovec, ki počiva v domači zemlji.* (GS, september 2002, str. 13, Lojze Košorok)
3. *Potem pa je dobil še pljučnico, ki ga je končno premagala v zgodnjih jutranjih urah, ko je mirno in dokončno zaspal.* (GS, avgust 2002, str. 20, Anton Geržina)

Stilno-plastno zaznamovane besede označimo s stilno-plastnimi kvalifikatorji, ki jih delimo v dve kategoriji: 1. besede, ki so vezane na knjižni jezik (kvalifikatorji: pisarniško (pisar.), publicistično (publ.), biblijsko (bibl.), pesniško (pesn.), knjižno (knj.) in vzneseno (vznes.)) in 2. besede, ki so vezane na neknjižne jezikovne sisteme (kvalifikatorji: pogovorno (pog.), nižje pogovorno (nižje pog.), narečno (nar.), žargonsko (žarg.)) (glej Vidovič-Muha, 1971/1972: 179). Pri novinarjih *Glasa Slovenije* so pojavljajo besede, ki so vezane na neknjižne jezikovne sisteme. To je značilnost vsakodnevne govorice, ki jo uporabljajo avstralski Slovenci in ki je prisotna tudi v novinarskih besedilih *Glasa Slovenije*. Pisci uporabljajo tak jezik zato, ker je razumljiv bralcem, katerim je časnik namenjen, prav tako pa je to jezik, ki ga avstralski izseljenski novinarji sami uporabljajo in poznajo. V slovenskem tisku novinarji uporabljajo knjižni jezik, neknjižne jezikovne prvine pa le v primerih, kadar gradijo na osebnotnem stilu novinarskega upovedovanja. Kot zatrjuje Korošec (1998: 20), "avtor z njimi dosega določeno drastičnost izraza, ko gre za vsebino, kjer je to mogoče. Taki stilemi so v poročevalstvu lahko znamenje avtorjevega osebnega stila." Izseljenski novinarji *Glasa Slovenije* neknjižne prvine²² uporabljajo v vseh novinarskih žanrih. Primeri iz mesečnika *Glas Slovenije* so naslednji:

štrajkati – kvalifikator pogovorno (stavkati – nezaznamovano), štrajk – kvalifikator pogovorno (stavka – nezaznamovano)

Na žalost so rudarji v tistih časih več štrajkali kot delali. Ko so nekoč našli ubitega konja na tračnicah, je bil to dovolj velik razlog za štrajk. (GS, januar 2003, str. 11, Marija Grosman)

štrudel – kvalifikator nižje pogovorno (zavitek – nezaznamovano)

Njegova žena Zofka pa je teden za tednom pekla pecivo, posebno štrudel ... (GS, oktober 2002, str. 13, Danica Petrič)

frajtonarca – kvalifikator žargonsko (diatonična harmonika – nezaznamovano)

Z Mojco sta raztegnila svoje frajtonarce ... (GS, september 2002, str. 17, Ivan Rudolf)

²² Z neknjižnimi jezikom se srečujejo tudi slovenski izseljenci na Švedskem. Takole je težave z uporabo knjižnega jezika opisal Viktor Škrinjar: "Včasih se celo malo težje izražam v slovenščini kot pa v švedščini. Razen kadar govorim po domače, navadno govorico. Kadar klepetam nimam problemov, težje pa najdem slovenske tehnične ali knjižne izraze" (Škrinjar v Lukšič-Hacin, 2001: 72).

kvalifikator narečno (glej sliko 5.11)

SLIKA 5.11: Primer narečnega jezika avstralskih Slovencev – objavljeno v kritiki Stanke Gregorič

Pavla Gruden:
"Nahajam se na eni točki, ki nima
ishodišča, kukr en labirint, samo
da bi se dvignu iznad nega.
Dvignit se iznad nega, to pomen,
da morš domov jet, morš otroke
zapustit, morš svojo hišo zapustit
in use. Doma pa se ne morš
uživet, ker si že prestar."
Ali nekdo drug:
"Slovenč bom biv vedno, dokler ne
umrjem. To ni uprašanja! Ma, sm
Australjanc. Ne morm to povedat!
Ma, kaku bi to povedal?"

VIR: *Glas Slovenije*, januar 2002, leto 9, št. 173, str. 21

Zelo pogosto pisci novinarskih besedil *Glasa Slovenije* uporabijo frazeologeme. To so stalne besedne zveze, katerih pomen je popolnoma, delno, ali pa ni predvidljiv iz pomena besed, ki jih sestavljajo. Ti frazeologemi so bili sestavni del slovenskega jezika, ki so ga prinesli iz rodne Slovenije, zato frazeologeme še vedno s pridom uporabljajo. Zanimivo je, da se v slovenski jezik izseljencev ne mešajo frazeologemi angleškega jezika oz. prevodi teh frazeologemov. Nekaj primerov frazeologemov iz *Glasa Slovenije*: **obliž za rane, prebiti led, dihati za ovratnik, iti kot po maslu, tudi slepa kura zrno najde, pomesti pod preprogo, trn v peti, spati spanje pravičnega**.

V novinarskih besedilih avstralski izseljenski novinarji mnogokrat uporabijo poosebitve, prispodobe in primere, manjkrat pa se pojavijo katahreze. Poosebitve ali personifikacije so jezikovne tvorbe, kjer se z izrazi iz človeškega sveta označujejo zunajčloveški, naravni, rastlinski, živalski in neorganski pojavi, prav tako pa tudi miselne, abstraktne tvorbe znotraj človeškega sveta. Poosebitev tem pojavom pripisuje konkretne človeške lastnosti in jih oživlja kot osebe (glej Kos, 1996: 123–124). V besedilih *Glasa Slovenije* izseljenski novinarji največkrat poosebijo državo Slovenijo, ki jo doživljajo kot osebo zaradi lastnih korenin in navezanosti na rodno domovino.

Da, vse to čaka našo malo državico, ki se komaj postavlja na noge in je v predpuberteti, pa še veliko ne ravno dobronamernih sosedov ima. (GS, avgust 2002, str. 2, Florjan Auser)

Prispodobе ali metafore so stilno-retorične figure, ki nastanejo takrat, kadar uporabimo besedo v neobičajni zvezi, ki je v nasprotju z njenim najbolj razširjenim in uporabnim pomenom (glej Kos, 1996: 121). Metafore so pogoste v novinarskih besedilih *Glasa Slovenije*, saj jih izseljenski novinarji uporabljajo tako v informativnih kot tudi interpretativnih zvrsteh. Zaradi takšne uporabe se informativna poročila avstralskih izseljenskih novinarjev razlikujejo od slovenskih novinarskih poročil, ki vsebujejo le informacije in dejstva. Slovenski novinarji v informativnih zvrsteh ne smejo graditi na osebnostnem stilu pisanja, zato so prispodobе zelo redke. V *Glasi Slovenije* pa najdemo naslednje primere:

/.../ je s p. Klavdijem Okornom začel orati brazde slovenske pastoralne in tiskane besede v Avstraliji. (GS, november–december 2002, str. 18, Ciril A. Božič)

In le svoji zdravi pameti se ima zahvaliti, da ni padel v kočevske jame grozne pogube, ampak dočakal ustvarjalno starost. (GS, maj–junij 2002, str. 28, Bert Pribac)

Primere ali komparacije so besedne zveze, pri katerih gre za kratko ali razširjeno primerjavo kakega pojava z drugim, pri čemer mora med njima obstajati neka podobnost (glej Kos, 1996: 124). Podobno kot sem zapisala za prispodobе, drži tudi za primere ali komparacije. V novinarskih besedilih *Glasa Slovenije* so stalnica, ki jo izseljenski novinarji pogosto uporabijo za poživitev novinarskih besedil.

/.../ star ogromen pisalni stroj IBM, ki je ropotal kot kak tank. (GS, maj 2001, str. 2, Stanka Gregorič)

/.../ profesionalni program za publiciranje – "mercedes" med programi. (GS, maj–junij 2002, str. 2, Stanka Gregorič)

Najmanj pogoste pa so v *Glasi Slovenije* katahreze. To so metafore, ki so sestavljene iz nezdružljivih prvin (glej Korošec, 1998: 25) oz. protiprimere ali "druženje besed s pomeni, ki sploh niso združljivi in ne premorejo nikakršne 'pametne' tertium comparationis" (Kmecl, 1996: 114). Ker gre pri katahrezah za nezdružljive prvine, take metafore niso dobre in razumljive, zato se jih novinarji pri pisanju novinarskih besedil izogibajo. Kljub temu pa se jim včasih dobro mišljena metafora ponesreči in takrat nastane katahreza.

V tem mesecu plesa in zabave ter praznovanj so nas obiskali kar trije ansambli, eden od njih je igral samo za avstralsko publiko, saj se je v tem elektronskem času "utrgala" komunikacija. (GS, september 2002, str. 2, Florjan Auser)

Pri preučevanju poročevalskega stila časnika *Glas Slovenije* sem ugotovila, da so aktualizmi sestavni del novinarskih besedil izseljenskih novinarjev. Novinarji uporabljajo

različne aktualizme: evfemizme, perifraze, besede zaznamovane s stilno-plastnimi kvalifikatorji, frazeologeme, poosebitve ali personifikacije, metafore ali prispodobе, primere ali komparacije in katahreze. Aktualizmi se pojavljajo v vseh novinarskih žanrih, saj jih izseljenski novinarji *Glasa Slovenije* uporabljajo zato, da poživijo suhoparni in informativni novinarski stil. Avtorji teh besedil niso profesionalni novinarji, temveč prostovoljci, ki na svoj način pripovedujejo zgodbe, ki jih štejemo za novinarske, ker nastopajo v mesečniku in po obliki spominjajo na novinarske žanre. Pisci *Glasa Slovenije* so v prvi vrsti dobri pripovedovalci, šele nato novinarji. Značilnost poročevalskega stila *Glasa Slovenije*, ki jo velja posebej poudariti, je uporaba neknjižnih jezikovnih prvin. Pri pisanju izseljenski novinarji uporabljajo neknjižne prvine, kot so avstralska slovenščina, pogovorne besede in nižje pogovorne besede. S takšnimi jezikovnimi sredstvi se novinarji približajo bralcem in postanejo razumljivi vsem avstralskim Slovencem. Ker se neknjižna jezikovna sredstva uporabljajo zaradi specifične jezikovne situacije (slovenščina namreč postaja jezikovni otok), so neknjižne prvine značilne za mesečnik *Glas Slovenije*.

6. INTERVJUJSKI NAGOVOR

Dva človeka, ki sta dialoško povezana, morata biti pač naravnana drug na drugega, torej sta se morala – vseeno s kakšno mero dejavnosti ali celo zavestne dejavnosti – obrniti drug k drugemu. (Buber, 1999: 119)

Intervju je temeljni novinarski žanr, ki je prisoten v vseh medijih. Kot je zapisal Korošec (1998: 245), temelji jezikovna stran intervjuja na dvogovoru, "ki je jezikovna (in nejezikovna) dejavnost praviloma dveh oseb." Intervju ima tako dve uresničitvi: 1. pogovor kot dogodek t. i. prvotni pogovor (tako obliko imata radijski in televizijski intervju) in 2. intervju v obliki zapisa, zapisanega besedila (tako obliko ima časopisni intervju). Pri intervjuju sodelujeta vpraševalec in odgovarjevalec. Vpraševalec spodbuja dvogovor, vodilna vloga pri intervjuju pripada vprašanju, odgovori pa so nujna sestavina vsakega intervjujskega dvogovora (glej Korošec, 1998: 245–246). Po Koširjevi je intervju novinarski žanr, ki naslovnike informira o empatičnem dialogu, ki poteka med spraševalcem in vprašanim. Koširjeva je še poudarila, da k intervjuju ne smemo šteti informativnih pogovorov, ki jih sama uvršča med dialoška poročila (glej Košir, 1988: 82). Koširjeva in Čepič pa sta časopisni intervju od televizijskega in radijskega intervjuja ločila tako, da sta kot značilnost časopisnega intervjuja navedla pogovor med spraševalcem in intervjuvancem, ki ni posredovan v živo, ampak se o tem konstruiranem dogodku poroča. "Pri intervjuju moramo ločevati dve vrsti besedil: *prototekst* – to je primarni pogovor v obliki dialoga (govorca 'iz oči v oči' izmenjujeta govorna položaja), in *metabesedilo* – to je prezentacija prototeksta" (Čepič, Košir, 2004: 36).

Ker pri intervjujih za vprašanja vpraševalec ne uporablja samo teh, temveč tudi druge (npr. trditve, predlogi, velelne povedi ...), je Korošec (1998: 258) za vprašanje kot izraz v stilistiki poročevalstva uvedel termin nagovor. "Nagovor je usmerjen ne samo 'k drugemu', ampak je tudi 'za druge'." Korošec tako ločuje deset vrst nagovorov:

1. vprašalni nagovor (vprašanje, izraženo v vprašalni povedi),
2. vprašalno-pripovedni nagovor (vprašanje v obliki pripovedne stavčne ali nestavčne povedi z ločilom vprašaj),
3. nagovorna trditev (dopolnilo predstoječemu odgovoru ali nagovor k tej vsebini, s krepko navezovalnostjo in šibko napovednostjo),
4. dvodelni nagovor (sestoji iz pristopa – naznačitev smeri, v katero naj gre odgovor – in iz tega izhajajoče nagovorne izpeljave),
5. enodelni nagovor (nagovorni pristop brez izpeljave, sestavljen iz ene ali dveh večstavčnih povedi),

6. velelni nagovor (nagovor v obliki velelnе povedi),
7. nagovorni poseg (nestavčna poved, s katero vpraševalec prekine odgovarjevalca),
8. nagovorni privzem (prekinitev toka sogovornikovega besedila, vendar je beseda od odgovarjevalca, privzem pa jo naredi skupno obema govorcema),
9. nagovorna ponovitev (dobesedna ponovitev, navedek manjšega dela odgovora) in
10. nagovorni izpust (skrajno reducirana funkcija nagovorne ponovitve, njena ničta varianta) (glej Korošec, 1998: 258).

6.1 Struktura intervjujskih nagovorov v *Glasu Slovenije*

V *Glasu Slovenije* se je v obravnavanih dvanajstih številkah pojavilo 10 intervjujev. Pet intervjujev je bilo povzetih iz slovenskih medijev, in sicer štirje iz časopisa *Večer* (avtorice: Glorija Marinovič, Nataša Januš, Jasna Snežič in Nada Ravter) in en iz tednika *Mladina* (avtorja: Jani Sever in Ali H. Žardin). Ker sem pri izseljenskih novinarjih pričakovala odstopanja od slovenskega načina pisanja intervjujev in postavljanja vprašanj, sem se odločila za analizo intervjujskih nagovorov. Obravnavala in analizirala sem pet intervjujev, ki so jih napisali novinarji avstralski Slovenci:

1. Florjan Auser, *Se je Klub Triglav odločil za pravo pot?*, november–december 2002, št. 183/184, str. 12–14,
2. Stanka Gregorič, *Pogovor z dr. Iztokom Simonitijem vodjem Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu*, oktober 2002, št. 182, str. 11,
3. Florjan Auser, *Pogovor z ministrico za šolstvo, znanost in šport dr. Lucijo Čok*, avgust 2002, št. 180, str. 12–13,
4. G. S., *Vinko Rizmal – Melbourne*, julij–avgust 2001, št. 170/171, str. 25,
5. Mariza Ličan, *Govorila je Magdalena Tovornik*, maj 2001, št. 168, str. 15.

Ugotovila sem, da so izseljenski novinarji uporabljali različne intervjujske nagovore, kljub temu pa je prevladoval vprašalni nagovor, ki so ga uporabili kar v 48 % nagovorov. Temu je sledil dvodelni nagovor s 30 % in enodelni nagovor s 7 %. V intervjujih se je pojavil tudi vprašalno-pripovedni nagovor (6 %), nagovorna trditev (4 %), velelni nagovor (4 %) in nagovorni poseg (2 %) (glej graf 6.1). Nagovorni privzem, nagovorna ponovitev in nagovorni izpust se v obravnavanih intervjujih niso pojavili. Podatke sem primerjala še s petimi

intervjuji iz *Glasa Slovenije*, ki so jih napisali slovenski novinarji iz *Večera* in *Mladine*. Ugotovila sem, da avstralski izseljenski novinarji *Glasa Slovenije* večkrat uporabijo vprašalni nagovor (48 %), medtem ko so ga slovenski novinarji uporabili le v 37 % nagovorov. Razlog je verjetno v tem, da je najlažje postaviti enostavno vprašanje, ki je izraženo v vprašalni povedi. Vprašalni nagovor zato izseljenski novinarji večkrat uporabijo kot pa ostale, zahtevnejše oblike intervjujskih nagovorov. Značilnost izseljenskih novinarjev *Glasa Slovenije* je torej uporaba vprašalnega nagovora (glej tabelo 6.1), ki je tudi najznačilnejši nagovor za intervju. Poleg ene sta se v vprašalnem nagovoru pojavili tudi dve ali več vprašalnih povedi (glej 2. in 3. primer).

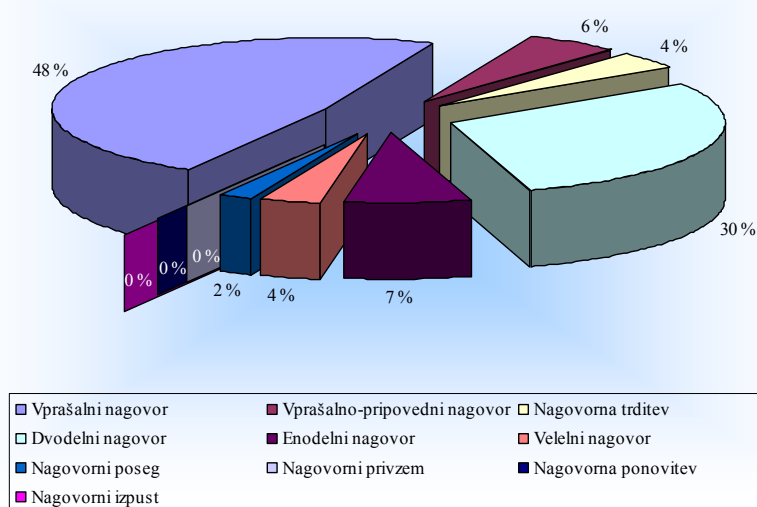
1. *Koliko klubov je bilo v letu 2000 v območju St. Johns Parka?* (GS, november–december 2002, str. 12, Florjan Auser)
2. *Kaj vam je uspelo uresničiti v teh mesecih in kaj imate še v načrtu?* (GS, oktober 2002, str. 11, Stanka Gregorič)
3. *Komu je administrator vrnil sredstva in kako so se lahko upniki prijavljali? Je bilo dovolj časa za prijavo in kako ste obvestili prizadete?* (GS, november–december 2002, str. 13, Florjan Auser)

Odstopanja izseljenskih novinarjev *Glasa Slovenije* so se pokazala tudi pri uporabi nagovorne trditve, ki jo večkrat uporabijo slovenski novinarji (12 %). Predvidevam, da izseljenski novinarji ne uporabljajo nagovornih trditev tako pogosto kot slovenski novinarji zato, ker lahko pri uporabi trditve intervju obstane, saj intervjuvanec trditve ne razume kot vprašanja. Prav zato se je nagovorna trditev v obravnavanih intervjujih izseljenskih novinarjev pojavila le dvakrat (glej tabelo 6.1):

1. *Urad želi ustanoviti Oddelek za priseljevanja Slovencev iz tujine, ki bi sousmerjal Strokovni svet.* (GS, oktober 2002, str. 11, Stanka Gregorič)

Slovenski novinarji prav tako večkrat prekinejo sogovornika z nagovornim privzemom (5 %), medtem ko v obravnavanih intervjujih avstralskih izseljenskih novinarjev *Glasa Slovenije* nagovornih privzemov nisem zasledila. Pri ostalih vrstah intervjujskih nagovorov med avstralskimi izseljenskimi novinarji *Glasa Slovenije* in slovenskimi novinarji nisem zasledila bistvenih razlik.

GRAF 6.1: Struktura intervjujskih nagovorov izseljenskih novinarjev

Nagovorni privzem, nagovorna ponovitev in nagovorni izpust se v obravnavanih intervjujih izseljenskih novinarjev v časniku *Glas Slovenije* niso pojavili. Razlog za to je verjetno ta, da se ti trije nagovori v intervjujih redkeje pojavljajo. Nagovorni privzem je bolj ali manj groba prekinitev sogovornika, ko vpraševalec zaključi intervjuvančevo poved s poudarjeno besedo, ki jo nato intervjuvanec potrdi. Tak način pogovora ni značilen za intervju, saj novinar pusti intervjuvancu, da izrazi svoje mnenje do konca. Nagovorno ponovitev prinese sam pogovor, kadar vpraševalec ponovi besedo ali besedno zvezo intervjuvanca. Ta se pojavi predvsem takrat, ko se intervjuvanec ni izrazil dovolj natančno oz. ni bil dovolj razumljiv. Obravnavni intervjuji v *Glasi Slovenije* so vsebovali za novinarja zadovoljive odgovore, ki jim ni bilo treba dodajati dodatnih pojasnil. Zato izseljenski novinarji *Glasi Slovenije* niso uporabili takšnih prekinitev intervjuja. Nagovorni izpust pa je v časopisnih besedilih izredno redek, kar je v slovenskem tisku potrdil tudi Korošec. Tak nagovor pomeni odsotnost besedila, ki ga lahko novinar napiše z ločilom vprašaj ali s tropičjem. Ker je torej v pisnih besedilih redek, ga v obravnavanih intervjujih *Glasi Slovenije* nisem zasledila.

TABELA 6.1: Število posameznih nagovorov v intervjujih izseljenskih novinarjev

Intervjujski nagovor	število	Intervjujski nagovor	število
1. Vprašalni nagovor	26	6. Velelni nagovor	2
2. Vprašalno-pripovedni nagovor	3	7. Nagovorni poseg	1
3. Nagovorna trditev	2	8. Nagovorni privzem	0
4. Dvodelni nagovor	16	9. Nagovorna ponovitev	0
5. Enodelni nagovor	4	10. Nagovorni izpust	0
Skupaj			54

7. STILISTIKA NASLOVOV ČASOPISNIH POROČEVALSKIH BESEDIL

Čim večje je občinstvo, tem bolj ga mora novinar upoštevati pri izbiri stilističnih sredstev. Razumljivost poenostavlja besede. Zaradi časovne in prostorske stiske novinar žrtvuje igro besed za kratke jezikovne oblike. (Reumann v Erjavec, 1998: 82)

Naslovi poročevalskih besedil morajo z minimalnim številom besed ujeti pomen novinarske zgodbe, hkrati pa morajo pritegniti bralca k branju novinarskega prispevka, in kot zatrjuje Danuta Reah, morajo naslovi, ki se pojavljajo na naslovnica, pritegniti bralca k nakupu in branju celotnega časopisa (glej Reah, 1998: 13). Korošec naslove v pisnem poročevalstvu označuje kot najizrazitejšo prvino, za katero je značilen poseben izbor jezikovnih sredstev. "Časopisni naslov je iz ene ali več besed in znakov tvorjeno stavčno ali nestavčno sporočilo, ki napoveduje in se vsebinsko nanaša na praviloma eno, od drugih besedil grafično ločeno, vsaj iz ene stavčne povedi sestojече besedilo ali besedilno enoto, tako da je tudi sam grafično ločen od tega besedila, in ima poimenovalno-informativno, ali informativno-stališčno, ali pozivno-pridobivalno funkcijo" (Korošec, 1998: 46).

7.1 Tipologija naslovov poročevalskih besedil in primeri iz *Glasa Slovenije*

Naslove časopisnega poročevalstva Korošec deli na prave in neprave naslove. K nepravim prišteva 1. paginalne naslove in 2. rubrične naslove. Prave naslove pa razdeli na naslovijske in na nenaslovijske naslove. K naslovijskim naslovom prišteva: 1. nadnaslov, 2. veliki naslov (osrednja enota naslovja) in 3. podnaslov, k nenaslovijskim naslovom pa: 1. mali naslov, 2. mednaslov, 3. polnaslov in 4. panaslov. Naslovje časopisnega poročevalstva tvorijo nadnaslov (Nn), veliki naslov (N), podnaslov/i (P/Ps) in sinopsis (S), v naslovju pa sta prisotni vsaj dve od navedenih prvin. Naslovje je tako lahko dvodelno (N-P ali Nn-N) ali večdelno; pri večdelnem so lahko zasedena vsa naslovijska mesta (t. i. polno naslovje: Nn-N-P-S), ali pa so zasedena samo tri naslovijska mesta (t. i. nepolno naslovje: N-P-S ali Nn-N-P ali Nn-N-S) (glej Korošec, 1998: 50–51).

V *Glasi Slovenije* se pojavlja tako dvodelno kot tudi večdelno naslovje, čeprav se pogosteje pojavljata tipa N-P ali Nn-N, redkeje tipi N-P-S, Nn-N-P in Nn-N-S, najmanjkrat pa sem zasledila polno večdelno naslovje Nn-N-P-S²³. Iz zbranih podatkov sem ugotovila, da se

²³ Pri tem je treba opozoriti, da sem v analizo vključila samo naslove novinarskih besedil, ki niso bila povzeta po slovenskih medijih in slovenski tiskovni agenciji oz. jih niso napisali novinarji iz Slovenije. Namen diplomske naloge je preučevanje jezikovnih in poročevalskih značilnosti izseljenskega časopisa *Glas Slovenije*, ki pa jih lahko zasledimo le v novinarskih besedilih, ki so jih napisali izseljenski novinarji.

naslovje v *Glasu Slovenije* ravna po naslovju slovenskega tiska. Za časopise anglo-saksonskega izvora je namreč značilen le naslov, ki mu sledi t. i. lead oz. vodilo. V *Glasu Slovenije* sem odkrila različne tipe enodelnih, dvodelnih in večdelnih naslovij, kar pomeni, da se izseljenski novinarji zgledujejo po slovenskih časnikih. Primeri tipov naslovov iz *Glasa Slovenije*:

Tip N-P

- N: **Ustanovljen arhivski center HASA – NSW**

P: *Historical Archives of Slovenian Australians – NSW* (GS, januar 2003, str. 1)

- N: **Slovenski vojaki v Afganistan**

Ps: *V Slovenski vojski preverjajo svoje zmogljivosti – To bo manjša skupina in bo v prvi fazi štela petnajst do dvajset vojakov* (GS, november–december 2002, str. 9, B. S.)

Tip Nn-N

- Nn: Tudi Slovenci vojni zločinci

N: **Vprašalnik o vojnih zločinih za slovenske državljane** (GS, oktober 2002, str. 10)

Tip Nn-N z mednaslovi

- Nn: Slovenski jezik in kultura, prihodnost

N: **Radio 3ZZZ Melbourne od leta 1987 do 2003**

MedN: *Začetki prvih oddaj, Zakaj?, Zakonodaja, Nekaj osnovnih podatkov same oddaje 3ZZZ, Vodje oddaj, Vrsta predvajane glasbe, Novice – viri – in načini predstavitve, Pogovori, intervjuji, Važne osebnosti, Dokumenti in literatura* (GS, november–december 2002, str. 22–24, Meta Lenarčič)

Tip Nn-N-P-S

- Nn: Ob 9. obletnici – 10. maj 2002

N: **Glas Slovenije – kaj je/bil**

P: *Glas Slovenije – mesečnik, izhaja v Sydneyju*

S: Glas Slovenije je avstralski slovenski informativni časopis, ki je izhajal sedem let kot štirinajstdnevnik, kasneje pa kot mesečnik. Je edini tiskani medij te vrste v Avstraliji (trenutno izhajajo le še *Misli* – mesečnik za versko in kulturno življenje Slovencev v Avstraliji in nekaj občasnih društvenih glasil lokalnega značaja). (GS, maj–junij 2002, str. 3, F. Auser in S. Gregorič)

Tip N-P-S

- N: **Pater Valerijan Jenko O. F. M., O. A. M. – zlatomašnik**

Ps: *Prejel od papeža apostolski blagoslov – Sydneyjska skupnost podarila zlati plašč*

S: Uradne slovesnosti ob 50-letnici zlatomašništva patra Valerijana Jenka so se pričele v soboto, 18. maja, s 50-minutnim dokumentarnim filmom Florjana Auserja – Halo, tukaj sv. Rafael. (GS, maj–junij 2002, str. 1)

Tip Nn-N-P

- Nn: Tudi to je Avstralija

N: **Kriv za umor Johna Newmana, toda kdo je streljal?**

Ps: *Prvi umor politika v 206-letni zgodovini se je zgodil leta 1994 – Umorjen Avstalec slovenskega porekla* (GS, julij–avgust 2001, str. 31)

Tip Nn-N-S

- Nn: ANZAC DAY – 25. april

N: **Tradicija v Klubu Triglav – Panthers**

S: Klub Triglav – Panthers ima že dolgoletno tradicijo, po kateri se ob sončnem zahodu na Anzac Day s cvetjem in spoštovanjem spomnijo na vse padle, Slovence in Avstralce, ki so darovali življenja za pravično stvar. (GS, maj–junij 2002, str. 7, Martha Magajna)

V *Glasi Slovenije* sem odkrila tudi nekatere posebnosti v naslovju, ki jih v Koroščevi teoriji ni zaslediti. Med drugim je Florjan Auser kot naslov objavil nadnaslovni sklop. Razlog za takšen naslov je verjetno v količini podatkov, ki jih je novinar želel upovedati v naslovu. Ker nadnaslovnemu sklopu ni sledil sinopsis, je novinar želel z naslovom povedati čim več o novinarskemu poročilu, ki je sledilo naslovu. Zato je vse te podatke združil v nadnaslovni sklop. Druga posebnost, ki se je pojavila v mesečniku, pa je tip naslovja Nn-Ps-N, kjer podnaslovni sklop ne sledi velikemu naslovu, ampak se pojavi pred njim (glej sliko 7.1). Takšnih tipov v slovenskem tisku nisem zasledila, prav tako jih v svoji knjigi o stilistiki slovenskega poročevalstva ne omenja Tomo Korošec (1998). Menim, da je tip Nn-Ps-N zgolj posledica oblikovalskega navdiha, saj se v *Glasi Slovenije* ne pojavi pogosto. Prav tako takšnega tipa ne zasledimo v avstralskih časnikih, ki posnemajo anglo-saksonski način pisanja naslovov. Posebnosti naslovja iz *Glasi Slovenije*:

- Nns: *Nova trgovina Harvey Norman v Sloveniji odprta, Gerry Harvey, njegov rojstni dan, Primorski fantje + dekle* (GS, september 2002, str. 1, Florjan Auser)

SLIKA 7.1: Posebnost naslovja v *Glasu Slovenije* (Nn-Ps-N)

VIR: *Glas Slovenije*, januar 2002, leto 9, št. 173, str. 20

7.2 Aktualizmi v naslovih poročevalskih besedil časnika *Glas Slovenije*

Aktualizmi niso uporabljeni le v novinarskem besedilu, ampak se pojavljajo tudi v naslovih novinarskih besedil. Novinarji *Glasa Slovenije* tako že z naslovom pritegnejo bralce, saj z novo in nenavadno uporabo jezikovnih sredstev v naslovu dosežejo posebne učinke. V naslovih sem tako odkrila naslednje aktualizme: ekspresivno označene besede, pogovorne besede, frazeme, citatne besede, poosebitve in evfemizme. Aktualizmi v naslovih niso pogosti, saj jih novinarji *Glasa Slovenije* večkrat uporabijo v samem besedilu. V primerjavi s slovenskim tiskom bi lahko dejali, da so slovenski novinarji bolj vztrajni in večkrat uporabijo aktualizme v naslovih. Razlog za to je verjetno v pritegnitvi bralcev, za katere se morajo časniki v Sloveniji boriti. *Glas Slovenije* pa je izseljenski časopis, ki ima zagotovljen določen krog bralcev. Prav zato naslovi niso tako pomembni, saj jim ni treba pritegniti bralca k nakupu in branju celotnega časopisa. V prvem primeru iz *Glasa Slovenije* sta v naslovu uporabljeni besedi, ki jih lahko označimo s stilno-plastnima kvalifikatorjema, in sicer s kvalifikatorjem ekspresivno za **goniti** in s kvalifikatorjem pogovorno za **mašinerijo**.

1. ... vsaj 50 % voznikov pa **goni** svojo **mašinerijo** tudi preko 200 km/h ... (GS, oktober 2002, str. 18, Peter Česnik)

Novinarji v naslovih uporabljajo tudi frazeme. V spodnjem primeru pisec primerja novost knjige z vonjem tiskarske barve, ki je še vedno prisoten, saj je bila knjiga pravkar natisnjena.

2. *Knjiga Berta Pribca "Slovenske spravne motnje" še diši po tiskarski barvi.* (GS, september 2002, str. 9)

V naslovih *Glasa Slovenije* so uporabljene citatne besede, v tretjem primeru je citatno napisana kar cela poved, ki pa ji je dodan slovenski prevod omenjene oddaje. V četrtem primeru pa novinar uporabi citatno besedo *Aussie*, ki je tipičen izraz za Avstralce. Citatne besede so značilne za izseljenske novinarje *Glasa Slovenije*, saj z njimi lažje komunicirajo z bralci, ki so v vsakdanjem stiku z avstralsko angleščino. Nekatere izraze in besede je tako lažje pustiti v angleščini, saj bi slovenski prevod ne dosegel enakega učinka.

3. *Who wants to be a millionaire? Lepo je biti milijonar* (GS, maj–junij 2002, str. 32)

4. *Jej, pij in bodi AUSSIE* (GS, maj–junij 2002, str. 32, S. G.)

Novinarji v naslovih uporabljajo poosebitve, *Avstralska Slovenija* je namreč poosebljena v petem in šestem primeru, saj predstavlja osebo, ki umira. V šestem primeru je v naslovu uporabljen tudi evfemizem, in sicer je umiranje zamenjano z besedami *počasi, tiho odhaja*. Evfemizem je uporabljen tudi v sedmem naslovu, ko je glagol *je umrl* zamenjan z glagolom *je odšel*. Tudi v osmem primeru gre za poosebitev, saj *ogelj*, kot npr. človek pogoltne grižljaj nečesa, *pogoltno opazovalnico*.

5. *Avstralska Slovenija res umira?* (GS, maj–junij 2002, str. 27, Martha Magajna)

6. *Avstralska Slovenija počasi, tiho odhaja* (GS, oktober 2002, str. 12–13, več avtorjev)

7. *Še eden od starih prijateljev je odšel* (GS, oktober 2002, str. 13)

8. *Ogelnj pogoltnil opazovalnico* (GS, januar 2003, str. 23)

7.2.1 Obnovitve v naslovih poročevalskih besedil časnika *Glas Slovenije*

V naslovih novinarskih besedil *Glasa Slovenije* sem redkeje zasledila obnovitve in ponovitve klišejev in vzorcev, ki jih tudi prištevamo k aktualizmom. Pri ponovitvah klišejev in vzorcev novinarji ne dodajajo novih prvin temveč samo ponovijo vzorec (znani izreki, znani naslovi literarnih, filmskih in drugih del) ali kliše (splošno znana rekla, rečenice, pregovori, frazeologemi). Pri obnovitvah pa novinar zamenja določen del vzorca ali klišeja, spremeni besede, jih izpusti, se pravi, nekatere sestavine ohrani, druge pa spremeni. Narava in prvotna vloga naslova se v takih obnovljenih naslovih ne spremenita (glej Korošec, 1998: 124–138). V prvem primeru iz *Glasa Slovenije* gre za obnovitev vzorca, saj je obnovljen naslov ameriške popularne nadaljevanke z naslovom "Sex and the city", zamenjan je torej angleški veznik *and* z angleškim predlogom *in*. V drugem primeru pa gre za obnovitev vzorca naslova literarnega dela "Domovina, ti si kakor zdravje" Ivana Cankarja, pri katerem je naslovu dodan medmet *o*. Pri primerih ponovitve vzorca novinarka v tretjem primeru uporabi za naslov satirično dramo Ivana Cankarja z naslovom "Za narodov blagor". V četrtem primeru

pa sta ponovljena naslova televizijskih kvizov, najprej v angleškem jeziku *Who wants to be a millionaire?* in nato še v slovenščini *Lepo je biti milijonar*. V zadnjem, petem primeru pa gre za ponovitev klišeja, in sicer rečenice *Perica reže raci rep*.

Posebnost aktualizmov v *Glasu Slovenije* je torej uporaba citatnih besed iz angleškega jezika, saj novinarji uporabijo angleške različice namesto slovenskih. Tako zapišejo angleški naslov "Sex in the city" in ne slovensko "Seks v mestu". Takšna odločitev je razumljiva, saj je izseljenskim Slovencem poznan angleški naslov znane televizijske nadaljevanke in ne slovenski. Kljub temu pa včasih angleški verziji dodajo tudi slovensko (četrti primer), predvsem zaradi ohranjanja slovenskega jezika in seznanjanja s prevodi angleških originalov v slovenski jezik.

Primeri obnovitve vzorca:

1. *"Sex in the city"* (GS, julij 2002, str. 24)
2. *O domovina, ti si kakor zdravje* (GS, junij 2001, str. 2, Stanka Gregorič)

Primeri ponovitve vzorca:

3. *Za narodov blagor* (GS, junij 2001, str. 2, Stanka Gregorič)
4. *Who wants to be a millionaire? Lepo je biti milijonar* (GS, maj–junij 2002, str. 32)

Primer ponovitve klišeja:

5. *Perica reže raci rep* (GS, januar 2002, str. 2, Stanka Gregorič)

8. JEZIKOVNA KULTURA ČASNIKA *GLAS SLOVENIJE*

Tukaj v Avstraliji ne more bit tako, da bi jaz na primer perfektno slovensko govoril, slovnično in tako, to nebi mogel. Jaz govorim angleško vsak dan in čeprav so nekateri tu, ki so tu rojeni v Avstraliji in stokrat boljše govorijo slovensko kot na primer jaz, ampak vseeno. Za mene ni sam jezik, to je, da se počutiš, da imaš v srcu, da si Slovenec ali da si Slovenka, ne samo da znaš govorit, ali da znaš brat slovensko. (slovenski izseljenec v Mikola, 2004: 63)

V *Glasu Slovenije* sem zasledila tako pravopisne kot tudi slovnične napake. Med pravopisnimi napakami so najpogostejše napačna stava vejice, napačna uporaba velike začetnice, napačno sklanjanje avstralskih mest in tvorba pridevnikov na -ski ter različne tipkarske napake. O vzrokih, zakaj je teh napak veliko več, kot pa v slovenskem tisku, bi lahko omenili razmišljanje Toporišiča (2000: 839), ki je zapisal, da se pri izseljencih pojavlja načelna dvojezičnost, ki se kaže v različni stopnji obvladovanja tujega jezika. "Pri tem tuji jezik po naravi stvari diglosično prevzame velik del vlog slovenskega knjižnega jezika, kolikor je pri ene vrste izseljencih slovenski knjižni jezik sploh utrjen." Če torej slovenski knjižni jezik zaradi dvojezičnosti izseljencev ni utrjen, potem seveda prihaja tudi do napak v jeziku in izražanju. Pomembni pa so tudi drugi elementi, kot pojasnjuje Breda Čebulj-Sajko. Besedni zaklad, pravilna raba in izgovorjava slovenskih besed so pri izseljencih odvisni tudi od njihove izobrazbe, branja in izrazitosti komuniciranja v materinščini (glej Čebulj-Sajko, 1992: 11). Zagotovo pa na napake vpliva tudi proces kodnega preklapljanja, ki je najpogostejši pri izseljencih, "pri katerih je bil domači pogovorni jezik v otroštvu angleščina, tisti, ki ocenjujejo svoje znanje slovenščine kot slabo ali kvečjemu dobro, in tisti, ki se laže izražajo v angleščini kot v slovenščini" (Šabec, 1995: 303).

Napake so se pojavile pri zapisu avstralskih mest, predvsem pri njihovem sklanjanju, zapisu pridevnika na -ski in tvorbi prebivalcev mesta. Največ napak se je pojavilo pri tvorbah iz mesta Sydney. V novem Slovenskem pravopisu najdemo naslednje navodilo: "Če se podstava končuje na govorjeni samoglasnik (zapisan lahko tudi z več črkami), se pred -ski podaljša z j; morebitni nemi soglasnik za tem samoglasnikom odpade" (Toporišič et al., 2001: 116).

PRIMER: Sydney – Sydneyja – sydneyjski

Ostala avstralska mesta se pravilno sklanjajo in tvorijo pridevnike na -ski ter imena za prebivalce in prebivalke takole:

Adelaide = Adelajda – Adelajde – adelajdski – Adelajdčan – Adelajdčanka

Canberra – Canberre – canberski – Canberrčan – Canberrčanka

Melbourne – Melbournea – melbournski – Melbournčan – Melbournčanka

Perth – Perth – perthski – Perthčan – Perthčanka

Sydney – Sydneyja – sydneyjski – Sydneyjčan – Sydneyjčanka

Napake, ki so se pojavile v *Glasu Slovenije*, so bile naslednje:

- ☒ Pristrčni sprejemi v Melbourneu, Sydneyu, in drugih mestih so tudi zanj bili nepozabni. (GS, januar 2003, str. 7, Alfred Brežnik)
- ☒ Sliši se proti severu do Sydneja in proti jugu do Nowre. (GS, oktober 2002, str. 17, Ivan Rudolf)
- ☒ Sydneyska skupnost podarila zlati plašč (GS, maj–junij 2002, str. 1)
- ☒ Sydneyčani dočakajo Dušana Lajovica, predsednika SNS (GS, junij 2001, str. 19, Stanka Gregorič)
- ☒ Takšna in podobna čustva izpoveduje naš adelaidski rojak Ivan Burnik Legiša. (GS, maj–junij 2002, str. 16, Stanka Gregorič)
- ☒ /.../ čaka ga Versko in kulturno središče sv. Cirila in Metoda v Melbourneu. (GS, julij–avgust 2001, str. 2, Stanka Gregorič)
- ☒ /.../ ki v laboratoriju melbournške univerze Monash ... (GS, julij–avgust 2001, str. 1)

Podomačeno pišemo zemljepisna imena znanih krajev. Namesto nekaterih tujih imen imamo in uporabljamo v slovenskem jeziku svoja, zato je pravilno Gradec in ne Graz (glej Toporišič et al., 2001: 24–25). Napake pri pisanju se pojavljajo zaradi stika z angleškim jezikom, ki uporablja mednarodna poimenovanja mest.

- ☒ Po vojni, decembra 1946, sta prišla v Avstrijo v emigrantski lager blizu Graza. (GS, januar 2003, str. 11, Marija Grosman)

Napake se pojavljajo tudi pri pisanju praznikov, ki jih novinarji *Glasa Slovenije* največkrat pišejo kar z veliko začetnico. Slovenski pravopis svetuje: "Z malo začetnico pišemo imena praznikov ali posebnih datumov, razen tistih, ki so izpeljana iz priimkov (Prešernov dan)" (Toporišič et al., 2001: 20). Pravilno torej pišemo: božič, božični prazniki, novo leto, dan slovenske samostojnosti, dan državnosti, velika noč, materinski dan in očetovski dan. Na veliko začetnico pri pisanju praznikov v *Glasu Slovenije* zagotovo vpliva angleški jezik, s katerim so avstralski Slovenci v vsakdanjem stiku. V angleškem jeziku namreč vse praznike zapisujemo z veliko začetnico, kar so izseljenski novinarji prenesli v slovenski jezik. Napake v *Glasu Slovenije* so naslednje:

- ☒ To je bil res žalosten Božič! (GS, januar 2003, str. 11, Marija Grosman)

- ☒ Živimo v upanju, da nam bodo Božični prazniki in Novo leto 2003 prinesli več dobrega ... (GS, november–december 2002, str. 17, Ivan Rudolf)
- ☒ Čas hitro beži in že je tu Novo Leto. (GS, januar 2003, str. 13, Zorica in Samo)
- ☒ Dan po Božiču pa je hkrati tudi Dan Slovenske samostojnosti ... (GS, november–december 2002, str. 15, Martha Magajna)
- ☒ Na proslavi Dneva državnosti RS v Klubu Triglav – Panthers ... (GS, julij 2002, str. 14, Martha Magajna)
- ☒ /.../ to je za Veliko noč in Božič. (GS, november–december 2002, str. 27, Meta Lenarčič)
- ☒ Vsaj dvakrat na leto, na Materinski dan in na Očetovski dan ... (GS, september 2002, str. 14, Martha Magajna)

Veliko napak se je pojavilo tudi pri zapisovanju vejic. Vejice se pišejo med nadrednim in odvisnim stavkom. "Ta vejica se stavi ne glede na to, ali je nadredni stavek pred odvisnim, za njim ali pa ga obdaja" (Toporišič et al., 2001: 38). Veliko število napak lahko pripišemo vplivu angleškega jezika, kjer vejice niso tako striktno določene kot v slovenskem jeziku. Mnogokrat je namreč vejica neobvezna, tako da se pisec odloča za (ne)pisanje. Podobno pot so novinarji izbrali tudi pri pisanju v slovenskem jeziku, kjer vejice mnogokrat nepravilno izpuščajo.

- ☒ Zdi se nam_ kakor da je bilo včeraj, ko jo je ljubljanski škof Lenič ... (GS, januar 2003, str. 15, Martha Magajna)
- ☒ O tem_ da bi se kdaj vrnila_ zaenkrat ne razmišljam, sicer se pa nikoli ne ve. (GS, maj–junij 2002, str. 2, Stanka Gregorič)
- ☒ Sigurno ste dobili ob tako dolgem in za Slovenijo koristnem projektu_ kot je projekt Stare trte_ krepko finančno pomoč s strani Slovenije? (GS, julij–avgust 2001, str. 25)
- ☒ Da pride do problemov v manjših klubih_ kot je naš, v takšnem okolju, tudi ni potrebno iskati odgovora daleč od tega_ kar sem omenil. (GS, november–december 2002, str. 12, Florjan Auser)
- ☒ Klub Triglav je stopil v partnerstvo z močnim in bogatim avstralskim klubom Panthers da bi se rešil finančnih težav. (GS, maj–junij 2002, str. 27, Martha Magajna)
- ☒ Vsaka stvar, ki smo jo povedali_ se je takoj obrnila proti nam. (GS, november–december 2002, str. 13, Florjan Auser)
- ☒ Če govorimo o znesku dolga_ mislim_ da je to stvar članov ... (GS, november–december 2002, str. 13, Florjan Auser)

Prav tako so novinarji *Glasa Slovenije* pozabili upoštevati posebnosti pri pisanju vejice med nadrednim in odvisnim stavkom. Vejice namreč ne pišemo med deli večbesednega veznika (glej Toporišič et al., 2001: 39).

- ☒ Kot, da se nikogar nič ne tiče ... (GS, november–december 2002, str. 18, L. Košorok in M. Košorok)
- ☒ Ne morem točno povedati_ toda, ko smo se odločili za prostovoljni administrativni postopek ... (GS, november–december 2002, str. 13, Florjan Auser)

Avtorji besedil so napačno uporabili tudi predloge v povedih. Pravilna raba predlogov se glasi: bogato z dogodki in dejavnostmi, v dveh jezikih. Pri napačni rabi predlogov gre za kodno preklapljanje na nadpovedni ravni²⁴ v okviru sintakse. V prvem primeru je novinar uporabil dobesedni angleški prevod besedne zveze *rich in something*. Tudi drugi primer je dobesedni prevod zveze *to be written in*.

- ☒ Društvo ima pestro pot za seboj, bogato na dogodkih in dejavnostih. (GS, september 2002, str. 13, Lojze Košorok)
- ☒ /.../ pod njim je na dveh jezikih zapisana Zdravljica ... (GS, januar 2001, str. 15)

V mesečniku sem zasledila tudi nepravilno rabo dvojine. Tudi te napake štejemo h kodnemu preklapljanju na nadpovedni ravni v okviru sintakse. Avtorji besedil bi morali pravilno zapisati: Ema in Barica sta /.../ okrasili, obe glasili in dvema tednoma. Raba dvojine pri avstralskih Slovencih verjetno peša zaradi vsakodnevnega komuniciranja v angleškem jeziku, ki ne pozna oblik za dvojino. Toda kot opozarja Šabčeva (1995: 213), je raba množine namesto dvojine pogosta tudi v pogovornem jeziku Slovencev.

- ☒ Ema in Barica sta za ta namen lepo okrasile z rožami ... (GS, september 2002, str. 17, Ivan Rudolf)
- ☒ /.../ da sem pričela pripravljati oba glasila. (GS, maj 2001, str. 2, Stanka Gregorič)
- ☒ Skrivnostna kapelica s kipom Jezusa je pred dvemi tedni ... (GS, januar 2001, str. 6)

Ločila so praviloma levo- ali desnostična. V *Glasi Slovenije* so tako narobe zapisali vprašaj, ki mora biti levostičen; napake so se pojavile tudi pri vejicah, ki sta levostični. Uklepaj je desnostičen, prav tako pa je stično ločilo poševnica. Ker so ločila stična tudi v

²⁴ Vplivi kodnega preklapljanja na nadpovedni ravni se kažejo pri fonologiji, morfologiji, sintaksi, semantiki in pragmatiki (glej Šabec, 1995: 210).

angleškem jeziku, menim, da je nepoznavanje stičnosti ločil in napake, ki zaradi tega nastajajo, zgolj površnost piscev in ne vpliv angleškega jezika.

- ☒ Avstralska Slovenija res umira_? (GS, maj–junij 2002, str. 27, Martha Magajna)
- ☒ /.../ je prvo mesto zavzela Marija Ritlop_, ki je spekla ... (GS, avgust 2002, str. 17, Martha Magajna)
- ☒ Še na mnoga leta med nami_pater Filip! (GS, september 2002, str. 14, Martha Magajna)
- ☒ /.../ (_se prej bi se morali zbuditi jugoslovanski) ... (GS, november–december 2002, str. 17, Ivan Rudolf)
- ☒ Za vse otroke bo vpis v devetletko obvezen v letu 2003/_/04 ... (GS, avgust 2002, str. 12, Florjan Auser)

Poleg zgoraj omenjenih se v mesečniku *Glas Slovenije* pojavljajo še nekatere druge napake. Okrajšavo npr. pišemo skupaj. Predvidevam, da je na napačen zapis vplival angleški prevod omenjene okrajšave, ki ga zapisujemo narazen z e. g..

- ☒ To sta bila n. pr. časopisa TRIGLAV in AVSTRALSKI SLOVENEK in še bi lahko našteval. (GS, oktober 2002, str. 15)

Členek vseeno pišemo skupaj. Spodnja napaka je verjetno posledica napačne interpretacije besede, saj je pisec členek vseeno razumel kot dve besedi: vse in eno, zato je členek zapisal narazen.

- ☒ Ampak srce in dušo vse eno vleče med domače gore in doline ... (GS, avgust 2002, str. 15, Samo in Zorica)

Pridevnike na -ski, izpeljane iz imen držav, pišemo z malo začetnico. Tudi ta napaka ima korenine v angleškem jeziku. Pridevnike izpeljane iz imen držav v angleškem jeziku pišemo z veliko začetnico, kar so avstralski izseljenski novinarji *Glasa Slovenije* prenesli v slovenski jezik.

- ☒ Rad je pomagal mladim Slovenskim maturantom ... (GS, avgust 2002, str. 20, Anton Geržina)

Tuja lastna in zemljepisna imena sklanjamo brez vezajev. Predvidevam, da gre pri spodnjih napakah novinarjev predvsem za nepoznavanje slovničnih pravil glede sklanjanja tujih imen. Pri tem si pomagajo z enostavno rešitvijo, namesto da bi sklanjanje preverili v Slovenskem pravopisu, besede enostavno zapišejo z vezajem.

- ☒ Pokličem Gerry-jevo prijazno tajnico Sharron in povprašam, če lahko čestitam Gerry-ju. (GS, september 2002, str. 1, Florjan Auser)

☒ /.../ je s svojo skupino nastopal v Manly-ju. (GS, september 2002, str. 1)

Predlog z uporabljamo pred samoglasniki in zvenečimi soglasniki, predlog s pa pred nezvenečimi soglasniki. Menim, da je uporaba predloga z v spodnjem primeru posledica napačne izgovorjave, ki se pojavi zaradi kodnega preklapljanja na nadpovedni ravni v okviru fonologije. Pri takšnem kodnem preklapljanju se opazi angleško izgovarjanje slovenskih besed. Tako govorci izgovorijo besedo filozofija kot [filosofija] – s namesto z. V spodnjem primeru je novinar pri branju členek prebral kot s in ga zato ni zaznal kot napako.

☒ Presenetili sta nas vse z korajžo in talentom. (GS, november–december 2002, str. 24, Pavle Bogataj)

Členkovno zvezo le-ta uporabljamo le takrat, ko je zaimek nenatančen, ker se nanaša na več odnosnic (pravilno: če je ta malce bolj počasen). Omenjena napaka je pogosta tudi v slovenskih besedilih (primere tovrstnih napak je Kalin Golobova predstavila pri predavanjih Obče stilistike na Fakulteti za družbene vede), zato predvidevam, da na napako ne vpliva stik z angleškim jezikom.

☒ Gorje pešcu na prehodu za pešce, če je le-ta malce bolj počasen ... (GS, oktober 2002, str. 18, Peter Česnik)

V *Glasu Slovenije* sem zasledila tudi tipkarske napake, pri katerih je značilno predvsem izpuščanje črk (otranje namesto notranje, nadaljevanje namesto nadaljevanje, prevajlcev namesto prevajalcev), zamenjava vrstnega reda črk (mariskatero namesto marsikatero), napačen zapis ene črke v besedi (pogrečala namesto pogrešala, daleš namesto daleč, ponovim namesto ponovil, posamiznikov namesto posameznikov) in vrivanje dodatnih črk v besedo (parlamentu namesto parlamentu, čudvovito namesto čudovito). Menim, da je šlo v zgornjih primerih le za tipkarske napake, ki so posledica nenatančnega lektoriranja besedil, ne pa za nepoznavanje slovenske leksike.

Kot zadnje navajam še nekaj nenavadno tvorjenih besed. V besedilih *Glasa Slovenije* se večkrat pojavljajo besede, ki jih slovenski besedni zaklad ne pozna. Predvidevam, da je prvi sklop besed (samit, autobus, avtomobilski in Australija) nastal pod vplivom angleškega jezika, kjer se pojavljajo podobna poimenovanja (summit, predpona auto-, automobile in Australia). Te besede so nastale zaradi vsakodnevne stika z angleškim jezikom in komuniciranja v angleškem jeziku, ki nato vdira v slovenski jezik s svojimi značilnostmi, ki se razlikujejo od slovenskega jezika. Menim, da se je drugi sklop besed (širočina, ne iskušene, ribit) razvil zaradi preskopega stika s slovenskim jezikom in preslabega poznavanja besedotvornih zakonitosti slovenskega knjižnega jezika.

- ☒ /.../ obisk papeža v Sloveniji (Maribor) in samit Bush-Putin na Brdu pri Kranju. (GS, januar 2002, str. 15)
- ☒ Marsikomu bi bilo predolgo sedenje v autobusu prenaporno, saj je največ izletnikov iz vrst upokoјencev. (GS, januar 2003, str. 10, Martha Magajna)
- ☒ Ostali pa smo delali v kemični in avtomobilski industriji ... (GS, oktober 2002, str. 18, Tone Kostanjevec)
- ☒ /.../ kakor pravilo v Australiji ... (GS, november–december 2002, str. 15, Martha Magajna)
- ☒ Ohranil je neko širočino duha in ljubezni do sočloveka ... (GS, maj–junij 2002, str. 28, Bert Pribac)
- ☒ Dva dni v tednu je upravnica, ostale dni pa uči nove ne iskušene delavke. (GS, januar 2003, str. 13, Zorica in Samo)
- ☒ Jožko se je odločil, da gre ribit v Hunter River. (GS, november–december 2002, str. 16, Marija Grosman)

Kljub številnim napakam, ki sem jih zasledila v mesečniku *Glas Slovenije*, pa ne smemo zanemariti njegovega pomena. Mesečnik je med slovenske izseljence v Avstraliji vsak mesec prinašal slovensko besedo in tako ohranjal slovenski jezik med tamkajšnjimi izseljenci. Ker so avstralski Slovenci v vsakodnevnem stiku z avstralsko angleščino, v kateri tudi komunicirajo, se ne smemo čuditi, da je vedno več prvin angleščine prisotnih v slovenskem jeziku avstralskih Slovencev. Kadar prideta dva jezika v stik, pride do kodnega preklapljanja, ki je značilno tudi za izseljenski mesečnik *Glas Slovenije*. Za avstralske Slovence je vpliv angleškega jezika že vsakdanji pojav, tako se je namreč izoblikoval njihov slovenski jezik. Za nas, ki živimo v Sloveniji in vsak dan govorimo slovensko, pa se nekatere napake morda zdijo celo banalne in nedopustne. Toda zavedati se moramo, da je slovenski jezik v Avstraliji ubral drugačno pot; razvijal se je pod vplivom avstralske angleščine in tudi nekaterih drugih jezikov priseljencev, nastajal in ohranjal pa se je iz govora tistih, ki so ga tja prinesli. V večini so to bili politični izseljenci med drugo svetovno vojno in po njej. Prav zato je slovenski lektor Jure Šink pohvalil časopis *Glas Slovenije* in njegov jezikovni izraz.

Osebnost me jezikovna pravilnost in lepo izražanje zelo presenetila, saj ni v navadi, da bi nekdo, ki ne živi v domovini in ne govori slovenščine vsak dan, znal tako dobro pisati in se izražati v maternem jeziku. Celo v Sloveniji naletimo vsak dan na razne "nenavadne" izraze, ki kažejo na pomanjkanje znanja, tako da je dobro jezikovno znanje nekemu časniku v Avstraliji lahko samo v ponos. Z Glasom Slovenije lahko tudi avstralski Slovenci ohranjajo stik s pravilnim

slovenskim knjižnim jezikom – tudi med branjem se v jezikovni spomin namreč vsrkajo pravilni izrazi, slovnica in občutek, da kljub razdalji domovina vendarle ni tako daleč (Šink, 2001: 4).

9. ZAKLJUČEK

*And who in time knowes whither we may vent
The treasure of our tongue, to what strange shore
This gaine of our best glorie shal be sent
Tinrich unknowing nations with our stores?
(Samuel Daniel, 1599)*

Po zadnjih podatkih iz leta 2002 naj bi v Avstraliji živelo okoli 13.500 Slovencev. V Avstralijo so se izselili zaradi zgodovinskih, ekonomskih, socialnih, političnih in kulturnih razlogov, živijo pa predvsem v večjih mestih. Delujejo v različnih kulturnih društvih, kjer se srečujejo, proslavljajo praznike, se med seboj spoznavajo, in kar je najbolj pomembno, ohranjajo slovenski jezik in kulturo. Po podatkih iz leta 1996 polovica v Sloveniji rojenih avstralskih Slovencev doma govori slovensko. Zaradi vsakdanjega stika z angleškim jezikom se dogaja, da se slovenske besede počasi izgubljajo, ali pa prihaja do zamenjave slovenskih besed z angleškimi. Zaradi stika dveh jezikov (angleškega in slovenskega) je za jezik izseljenskih novinarjev *Glasa Slovenije* značilno tudi kodno preklapljanje, ki se pojavlja tako na nadpovedni kot tudi na povedni ravni. Slovenski jezik pa hkrati dobiva arhaično obliko, ki je včasih, kar se je pokazalo tudi pri pregledu časopisa *Glas Slovenije*, težko razumljiv za bralce iz Slovenije. Arhaizmi v jeziku izseljencev še vedno živijo zaradi preskopega stika z "aktualnim" slovenskim jezikom. Večina slovenskih priseljencev je v Avstralijo prišla med drugo svetovno vojno in po njej in takšna je torej tudi njihova slovenščina, ki so jo prenesli na naslednje generacije. Jezik, ki ga uporabljajo pisci mesečnika *Glas Slovenije*, torej vsebuje arhaizme, popačenke in citatne besede. V časniku *Glas Slovenije* so citatne besede del besedila, ki piscem novinarskih besedil omogoča lažje komuniciranje z bralci, ki so v vsakdanjem stiku z angleškim jezikom. Nekaterih besed (predvsem novejših tvorjenk) novinarji v slovenskem jeziku ne poznajo, zato namesto njih uporabijo angleške besede. Pogoste pa so tudi popačenke, kjer gre predvsem za tvorjenke, ki so skovane iz angleških besed, imajo pa nekatere oblikoslovne značilnosti slovenskega jezika. V časniku se poleg citatnih besed pojavljajo tudi daljši zapisi v angleškem jeziku. Takšni zapisi v angleškem jeziku so pogosti, saj so namenjeni Slovencem druge in tretje generacije, ki slabše ali pa sploh ne govorijo slovensko. Prav tako jih lahko berejo tudi Avstralci, ki slovenskega jezika ne poznajo.

Po pregledu in analizi žanrov časnika *Glas Slovenije* sem ugotovila, da so v mesečniku prisotni vsi novinarski žanri. Ker pri *Glasu Slovenije* pisci sodelujejo na prostovoljni osnovi, mnogi prispevki niso tipično novinarski. Mešata se informativna in interpretativna zvrst, v novinarskih poročilih pa so mnogokrat pomešana dejstva in komentarji novinarjev. Pisci

novinarskih besedil tudi ne upoštevajo zgradbe narobe obrnjene piramide, raje se zatečejo h kronološkem opisu nekega dogodka. Poročil in razširjenih vesti praviloma ne začenjajo z vodili, v katerih bi uporabili pravilo petih k-jev in enega zakaj. Pri povzemanju vesti, poročil in intervjujev po slovenskih in tujih časopisih ter po slovenski in tujih tiskovnih agencijah pa uredništvo včasih doda tudi krajše pripombe, s katerimi se urednik opredeli do teme in jo komentira. Pri nekaterih vesteh in poročilih pa k povzetemu poročilu dodajo kar daljše avtorsko poročilo. Daljša poročila oz. komentarje dodajajo novinarji predvsem k temam, o katerih slovenski in ostali mediji niso poročali dovolj obsežno. Za *Glas Slovenije* pa so značilne tudi ostale objave, od tega so najpogostejše objave dopisov, kot samostojnih besedil ali delov ostalih novinarskih besedil. Dopisi v *Glasi Slovenije* namreč še danes opravljajo funkcijo informiranja: so vir informacij iz daljnih krajev (Slovenije) in ostale prostrane Avstralije. Pišejo jih prostovoljci, ki se s pisanjem ne ukvarjajo profesionalno, želijo pa prek časnika bralcem sporočiti novice in dogodke. Poleg dopisov pa je za *Glas Slovenije* značilno objavljane povsem uradnih poročil, kot so npr. zapisniki sej.

Ugotovila sem, da novinarji *Glasi Slovenije* največkrat pišejo o Slovencih v Avstraliji, temu pa sledijo teme o Sloveniji. Ker gre za izseljenski časopis so ti rezultati bili pričakovani in sem tako potrdila tudi mojo začetno hipotezo, da bo v *Glasi Slovenije* največ tem o Sloveniji in o avstralskih Slovencih. Presenetil pa me je izrazito nizek odstotek tem, ki so se nanašale na Avstralijo, saj je *Glas Slovenije* avstralski izseljenski časopis, ki je izhajal v Sydneyju. Takih besedil je bilo v časniku najmanj ali pa se sploh niso pojavila. Skleпам, da Slovenci v Avstraliji berejo slovenski izseljenski mesečnik *Glas Slovenije* zaradi novic iz Slovenije in novic o avstralskih Slovencih. *Glas Slovenije* o Avstraliji v veliki meri ni pisal zato, ker je specializiran izseljenski časopis. Ostale novice avstralski Slovenci najbrž dobijo in poiščejo v avstralskem tisku, verjetno pa spremljajo tudi druge avstralske medije.

Novinarji časopisa *Glas Slovenije* pri pisanju poročevalskih besedil uporabljajo poročevalske avtomatizme in aktualizme. Najbolj ustaljeni so seveda avtomatizmi, ki so primerljivi z avtomatizmi slovenskega tiska. Do razlik prihaja pri avtomatiziranih obrazcih. Najbolj očitne so spremembe in dopolnitve avtomatiziranega obrazca osmrtnice, ki se popolnoma razlikuje od slovenskega obrazca. Zaradi drugačnih objektivnih stilotvornih dejavnikov so se novinarji odločili vključiti druge informacije, ki polnijo avtomatizirano shemo in ne temeljijo na aktualnosti. V mesečniku izredno redko zasledimo naznanila, v večini primerov jih sploh ne najdemo, saj mesečnik večinoma poroča o dogodkih, ki so se že zgodili. Aktualizmi pa se pojavljajo v vseh novinarskih žanrih, saj jih izseljenski novinarji *Glasi Slovenije* uporabljajo zato, da poživijo suhoparni in informativni novinarski stil. Pisci

Glasa Slovenije so v prvi vrsti dobri pripovedovalci, šele nato novinarji. Značilnost poročevalskega stila *Glasa Slovenije*, ki jo velja posebej poudariti, je uporaba neknjižnih jezikovnih prvin.

Ugotovila sem, da so novinarji v intervjujih uporabljali različne intervjujske nagovore, kljub temu pa je prevladoval vprašalni nagovor, ki pa ga avstralski izseljenski novinarji *Glasa Slovenije* uporabijo pogosteje kot slovenski novinarji. Razlog je verjetno v tem, da je najlažje postaviti enostavno vprašanje, ki je izraženo v vprašalni povedi. Odstopanja izseljenskih novinarjev *Glasa Slovenije* so se pokazala tudi pri uporabi nagovorne trditve, ki jo večkrat uporabijo slovenski novinarji.

V *Glasi Slovenije* se pojavlja tako dvodelno kot tudi večdelno naslovje, ki se ravna po naslovjih slovenskega tiska. V mesečniku sem odkrila tudi nekatere posebnosti v naslovju, ki jih v Koroščevi teoriji ni zaslediti. Kot naslov se pojavi nadnaslovni sklop. Razlog za takšen naslov je verjetno v večji količini podatkov, ki jih je novinar želel upovedati v naslovu. Druga posebnost pa je podnaslovni sklop, ki se pojavi pred velikim naslovom. Menim, da je to zgolj posledica oblikovalskega navdiha, saj se v *Glasi Slovenije* ne pojavi pogosto. V naslovih so novinarji uporabili tudi aktualizme, s katerimi želijo pritegniti bralce k branju časopisa in novinarskega besedila. Posebnost aktualizmov v naslovih *Glasa Slovenije* je uporaba citatnih besed iz avstralske angleščine, saj z njimi lažje komunicirajo z izseljenci, ki so v vsakdanjem stiku z avstralsko angleščino.

V *Glasi Slovenije* sem zasledila kar nekaj pravopisnih in slovničnih napak. Zanimiva je predvsem nenavadna tvorba slovenskih besed. Predvidevam, da nove besede nastajajo predvsem na podlagi podobnih poimenovanj v angleškem jeziku, napake pa izhajajo iz preskopega stika s slovenskim jezikom in preslabega poznavanja besedotvornih zakonitosti slovenskega knjižnega jezika. Nekatere slovnične napake so prav tako pogojene s pritiskom angleškega jezika na slovenščino (npr. raba velike začetnice, opuščanje dvojine). Ker so avstralski Slovenci v vsakodnevnem stiku z avstralsko angleščino, se ne smemo čuditi, da je vedno več prvin angleščine prisotnih v slovenskem jeziku avstralskih Slovencev. Zanje so te prvine že vsakdanje in sprejemljive, tako se je namreč izoblikoval njihov slovenski jezik. Kljub številnim napakam pa ne smemo zanemariti vpliva, ki ga je imel časopis *Glas Slovenije*. Mesečnik je med slovenske izseljence v Avstraliji vsak mesec prinašal slovensko besedo in tako ohranjal slovenski jezik med tamkajšnjimi izseljenci.

Žal časopis *Glas Slovenije* ne izhaja več, kar gotovo ne deluje v prid ohranjanja slovenskega jezika in kulture med avstralskimi Slovenci. Da bi preprečili propadanje izseljenskih medijev in da se podoben trend ne bi nadaljeval, Zvone Žigon (glej Žigon v

Gorjup-Posinkovič, <http://www.zdruzenje-sim.si/default2.asp?cnt=2&menuID=1566>, 28. 10. 2004) svetuje urednikom izseljenskih časopisov naslednje: kot novinarji morajo poskrbeti za nasledstvo svojih medijev in s tem preprečiti ukinitve medijev, ko jih sami ne bodo mogli več voditi. Novinarji in uredniki morajo iskati stik z mlajšimi generacijami izseljencev ne glede na jezik. Le na tak način namreč lahko zagotovijo stalno in kontinuirano izhajanje izseljenskega tiska. Menim, da se slovenski izseljenski tisk v Avstraliji danes bori za svoj obstanek. Večinoma namreč temelji na prostovoljnem delu posameznikov prve generacije Slovencev, ki se počasi starajo. Pravega stika z mlajšimi generacijami ni, prav tako te generacije ne čutijo več stika s slovenskim jezikom, kulturo in domovino staršev. Slovenija izseljenskim časopisom ne namenja zadostnih finančnih sredstev, zato so v večini primerov obsojena na propad. Prav tako upada število bralcev, novih priseljencev pa ni v velikem številu. A vseeno lahko trdim, da z veliko truda, dobre volje in še več požrtvovalnosti slovenski izseljenski mediji ostajajo in se celo razvijajo. Tak primer je gotovo avstralski izseljenski verski mesečnik *Misli*, ki neprekinjeno izhaja že več kot 50 let, že nekaj časa pa ga lahko beremo tudi na internetu. Takemu zgledu bi zagotovo veljalo slediti tudi v prihodnje.

10. LITERATURA

KNJIGE:

1. Brgoč, Milena (1996): *Opisna bibliografija slovenskega tiska v Avstraliji*. Melbourne: Samozaložba.
2. Buber, Martin (1999): *Dialoški princip*. Ljubljana: Društvo 2000.
3. Čebulj-Sajko, Breda (1992): *Med srečo in svobodo*. Ljubljana: Samozaložba.
4. Čebulj-Sajko, Breda (1999a): *Etnologija in izseljenstvo: Slovenci po svetu kot predmet etnoloških raziskav v letih 1926–1993*. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo.
5. Čebulj-Sajko, Breda (2000): *Razpotja izseljencev: razdvojena identiteta avstralskih Slovencev*. Ljubljana: Založba ZRC in ZRC SAZU.
6. Downes, William (1998): *Language and Society*. Cambridge: Cambridge University Press.
7. Erjavec, Karmen (1998): *Koraki do kakovostnega novinarskega prispevka*. Ljubljana: Jutro.
8. Erjavec, Karmen (1999a): *Novinarska kakovost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
9. Filipović, Rudolf (1986): *Teorija jezika u kontaktu: Uvod u lingvistiku jezičnih dodira*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
10. Kalin Golob, Monika (2003a): *H koreninam slovenskega poročevalnega stila*. Ljubljana: Jutro.
11. Kalin Golob, Monika (2003b): *Jezikovne reže 2*. Ljubljana: GV Revije.
12. Kmecl, Matjaž (1996): *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Založba M & N.
13. Korošec, Tomo (1998): *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
14. Kos, Janko (1996): *Očrt literarne teorije*. Ljubljana: DZS.
15. Košir, Manca (1988): *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: DZS.
16. Kržišnik, Erika (2003): *Frazeologija in njena funkcija v časopisu slovenskih izseljencev v Argentini*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete.
17. Lukšič-Hacin, Marina (1995): *Ko tujina postane dom: resocializacija in narodna identiteta pri slovenskih izseljencih*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
18. Lukšič-Hacin, Marina (2001): *Zgodbe in pričevanja: Slovenci na Švedskem*. Ljubljana: Založba SRC, SRC SAZU.

19. Mikola, Maša (2004): *Etnična izbira. Od avstralskih Slovencev do slovenskih Avstralcev*. Ljubljana: diplomsko delo.
20. Mulec, Breda ur. (2004): *Slovenci v zamejstvu in po svetu*. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije.
21. Reah, Danuta. (1998): *The Language of Newspapers*. London and New York: Routledge.
22. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Elektronska izdaja. SAZU: Inštitut Frana Ramovša. Ljubljana: DZS.
23. Sušnik, Barbara ur. (2000): *Slovenci v zamejstvu in po svetu*. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije.
24. Šabec, Nada (1995): *Half pa pu: The Language of Slovene Americans*. Ljubljana: ŠKUC.
25. Švent, Rozina (1992): *Publicistična dejavnost slovenske emigracije po drugi svetovni vojni*. Ljubljana: magistrsko delo.
26. Toporišič, Jože (2000): *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
27. Toporišič, Jože et. al., ur. (2001): *Slovenski pravopis. I Pravila, šesta, ponovno pregledana izdaja. II Slovar*. Ljubljana: Založba ZRC in ZRC SAZU.
28. Trdina, Silva (1977): *Besedna umetnost II*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

ZBORNIKI:

1. Bešter, Marja (1996): "Povojni generaciji Slovencev po svetu: narodnostna opredelitev, znanje in raba slovenščine". V: Ada Vidovič Muha (ur.): *Jezik in čas: zbornik*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, str. 135–151.
2. Čebulj-Sajko, Breda (2001): "Naselitev Slovencev v Avstraliji". V: Milica Trebše-Štolfa (ur.): *Slovensko izseljenstvo: Zbornik ob 50-letnici Slovenske izseljenske matice*. Ljubljana: Združenje Slovenska izseljenska matica, str. 259–268.
3. Erjavec, Karmen (1999b): "Značilnosti množičnih medijev". V: Karmen Erjavec, Zala Volčič (ur.): *Odraščanje z mediji: Rezultati raziskave "Mladi in mediji"*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije, str. 9–33.
4. Kalin Golob, Monika (2004): "Novinarski jezik in stil: kaj vemo in česa ne". V: Melita Poler Kovačič, Monika Kalin Golob (ur.): *Poti slovenskega novinarstva – danes in jutri: Znanstveni zbornik ob 40. obletnici študija novinarstva na Slovenskem*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, str. 69–83.

5. Košir, Manca in Čepič, Mitja (2004): "Kdo govori v intervjujih slovenskega tiska?". V: Melita Poler Kovačič, Monika Kalin Golob (ur.): *Poti slovenskega novinarstva – danes in jutri: Znanstveni zbornik ob 40. obletnici študija novinarstva na Slovenskem*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, str. 33–52.
6. McArthur, A. Ian (1983): "The Settlement History and Experiences of Yugoslav and Other European Immigrants in Australian Multicultural Society". V: Mirko Jurak (ur.): *Australian Papers Yugoslavia, Europe and Australia*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 13–21.
7. Prešeren, Jože (2001): "Slovenske sledi v svetu". V: Milica Trebše-Štolfa (ur.): *Slovensko izseljenstvo: Zbornik ob 50-letnici Slovenske izseljenske matice*. Ljubljana: Združenje Slovenska izseljenska matica, str. 115–124.
8. Šabec, Nada (2001): "Jezik slovenskih izseljencev". V: Milica Trebše-Štolfa (ur.): *Slovensko izseljenstvo: Zbornik ob 50-letnici Slovenske izseljenske matice*. Ljubljana: Združenje Slovenska izseljenska matica, str. 65–76.
9. Šabec, Nada (2002): "Usoda slovenskega jezika med Slovenci po svetu". V: Boža Krakar Vogel (ur.): *Ustvarjalnost Slovencev po svetu: zbornik predavanj. 38. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, str. 7–20.

ČLANKI:

1. (1999): "Prva slovenska televizijska oddaja v Sydneyju na Community Station Channel 31". *Glas Slovenije*, 149, str. 1.
2. Čebulj-Sajko, Breda (1999b): "Ethnic Identity of the First Postwar Generation of Australian Slovenes". *Dve domovini/Two homelands*, 10, str. 47–59.
3. Gregorič, Stanka in Auser, Florjan (2002): "Glas Slovenije – kaj je/bil". *Glas Slovenije*, 177/178, str. 3.
4. Peček, Mojca (2004): "Od zahteve po odrekanju materinščini do cenjenja dvojezičnosti: šolski sistem v Avstraliji". *Dve domovini/Two homelands*, 20, str. 193–216.
5. Šink, Jure (2001): "Ob osmi obletnici". *Glas Slovenije*, 168, str. 4.
6. Švent, Rozina (2001): "Biti zraven s srcem". *Glas Slovenije*, 168, str. 3.
7. Vidovič-Muha, Ada (1971/1972): "Oris dveh osnovnih pojavnih oblik sistema slovenskega knjižnega jezika". *Jezik in slovstvo*, 6, str. 178–186.

SPLETNI VIRI:

1. *Kodeks novinarjev Slovenije*.
http://www.razsodisce.org/razsodisce/kodeks_ns.php, (29. 4. 2005).
2. *Slovinci v Avstraliji v statistiki*.
<http://www.slovenian.com/Magazine/stats.htm>, (24. 1. 2005).
3. *Spoštovane rojakinje in rojaki v tujini! Brošura*.
http://www.sigov.si/mzz/slovinci_v_zame_in_po_svet/brosura.html, (19. 1. 2005).
4. *Urad Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu – Predstavitev*.
http://www.sigov.si/mzz/slovinci_v_zame_in_po_svet/predstavit.html, (19. 1. 2005).
5. Domjan, Milena: *Analiza stanja na področju Slovinci zunaj Republike Slovenije*.
<http://www.kultura.gov.si/bin?bin.svc=obj&bin.id=23656>, (24. 1. 2005).
6. Gerden, Jožica: *V. tabor Izseljenskega društva Slovenija v svetu*.
<http://www.drustvo-svs.si/02-98/tabori/tabor5.pdf>, (25. 1. 2005).
7. Gorjup-Posinkovič, Vida: *Najpomembnejši so stiki*.
<http://www.zdruzenje-sim.si/default2.asp?cnt=2&menuID=1566>, (28. 10. 2004)
8. Ličan, Mariza: *SBS Radio – Več jezikov en glas Avstralije. SBS Radio – The many voices of one Australia*.
<http://www.glasslovenije.com.au/sbs-zgodovina.htm>, (26. 1. 2005).

DRUGO:

1. Gregorič, Stanka (Februar 2005). *Osebno dopisovanje*.
2. Švent, Rozina (Februar 2005). *Osebno dopisovanje*.

ČASOPISI VKLJUČENI V RAZISKAVO:

1. Auser, Florjan ur. (januar 2003): *Glas Slovenije*. Leto: 10, št. 185.
2. Auser, Florjan ur. (november–december 2002): *Glas Slovenije*. Leto: 10, št. 183/184.
3. Auser, Florjan ur. (oktober 2002): *Glas Slovenije*. Leto: 10, št. 182.
4. Auser, Florjan ur. (september 2002): *Glas Slovenije*. Leto: 10, št. 181.
5. Auser, Florjan ur. (avgust 2002): *Glas Slovenije*. Leto: 10, št. 180.
6. Auser, Florjan ur. (julij 2002): *Glas Slovenije*. Leto: 10, št. 179.
7. Gregorič, Stanka ur. (maj–junij 2002): *Glas Slovenije*. Leto: 10, št. 177/178.
8. Gregorič, Stanka ur. (januar 2002): *Glas Slovenije*. Leto: 9, št. 173.
9. Gregorič, Stanka ur. (julij–avgust 2001): *Glas Slovenije*. Leto: 9, št. 170/171.
10. Gregorič, Stanka ur. (junij 2001): *Glas Slovenije*. Leto: 9, št. 169.

11. Gregorič, Stanka ur. (maj 2001): *Glas Slovenije*. Leto: 9, št. 168.
12. Gregorič, Stanka ur. (januar 2001): *Glas Slovenije*. Leto: 8, št. 164.

11. PRILOGE

PRILOGA A: Naslovna stran mesečnika *Glas Slovenije*

Slovenska medijska hiša - Slovenska TV 31 Sydney - Stičišče avstralskih Slovencev

**50 let
slovenskih
franciškanov
v Avstraliji**

Brezje - Sestra Hilarija in pater Ciril Božič: "Vsem Slovincem v Avstraliji lep pozdrav!"

Iz dokumentarca o patru Cirilu

Melbourne - Predaja najstarejše trte na svetu Avstralcem

*Na slovesnosti ob 10. obletnici RS: Milan Razdevšek, direktor urada za
turizem predaja Avstralcem najstarejšo trto na svetu*

MELBOURNE /VINKO RIZMAL/ – V dogovoru z županjo občine Yarra Ranges Di Moore in direktorjem McWilliam's Wines, sporočamo, da bo svečana posaditev potomke najstarejše vinske trte iz mariborskega Lenta v

predal predstavnikom občine Yarra Ranges potomko Stare trte iz Maribora. Trto bomo posadili na posebej obeleženem prostoru McWilliam's Wines – Lilydale. Že sedaj vabimo slovenske rojake, da se nam pridružijo, tako da

Sydney - Otvoritev prenovljenega glasbenega konzervatorija tudi z violo koncertom slovenskega kompozitorja

SYDNEY /GLAS SLOVENIJE/ – V nedeljo, 26. avgusta bo uradna otvoritev prenovljenega sydneyškega Glasbenega konzervatorija. Na otvoritvi bosta Zbor in Simfonični orkester konzervatorija iz Sydneyja izvajala Beethovno deveto simfonijo. Pred tem pa bo na programu pet minutna kompozicija študenta našega rojaka Božidarja Kosa, sicer predstojnika Oddelka za kompozicijo in glasbeno tehnologijo na istem konzervatoriju. Za tem bo sledil ves teden festival – vsak dan bodo na programu po trije koncerti. Na programu zadnjih dveh koncertov 31. avgusta in 1. septembra bo violo koncert Božidarja Kosa,

izvajala ga bosta nemški violist Wolfram Christ in Simfonični orkester sydneyškega konzervatorija.

Melbourne - Znanstveno delo Jožice Paddle Ledinek OAM v novem muzeju

MELBOURNE /GLAS SLOVENIJE/ – Jožica Paddle Ledinek, ki v laboratoriju melbournske univerze Monash vzgaja novo kožo za opečene ljudi, se je pred kratkim v Sloveniji udeležila znanstvenega srečanja strokovnjakov, ki se ukvarjajo s hrustancem in vzgojo hrustancevih celic in njihovi uporabi pri regeneraciji hrustancevih poškodb v kolenih.

V Melbourne pa je njeno delo razstavljeno že od 29. marca letos v novem muzeju, v odelku za Mind and Body Gallery. Razstavo je odprl Sir Gustav Nossal.

Seminar v Ljubljani

Srečanje novinarjev in urednikov slovenskih izseljenskih medijev

LJUBLJANA/SYDNEY /GLAS SLOVENIJE, S.G./ – Urad RS za Slovence v zamejstvu in po svetu in Urad za informiranje pripravljata od 3. do 8. septembra 2001 v Ljubljani strokovno srečanje novinarjev in urednikov slovenskih izseljenskih medijev. Udeležencem krije stroške prevoza in bivanja organizator. Vseh udeležencev seminarja naj bi bilo 20, samo iz Avstralije pa se jih je prijavilo kar 17. Izbrani kandidati iz Avstralije:

Rosemary Poklar (SA), Evelyn Kojc, Lenti Lenko, Elica Rizmal, Meta Lenarčič (VIC),

nedeljo 23. septembra 2001 v Lilydale. Kot smo že poročali, je predstavnik mariborskega župana Milan Razdevšek, na proslavi 10. obletnice samostojne Slovenije,

bo posaditev potekala kar se da živahno. O podrobnostih in poteku slavnostne posaditve bomo pravočasno poročali. Naj uspeva najstarejša trta na svetu!

**Morda niste vedeli ...
Pekre pri Mariboru so
bile odločilne za
osamosvojitve Slovenije**
Str. 20

**Prvi umor politika v
206-letni avstralski
zgodovini se je zgodil leta
1994 - umorjen Avstralec
slovenskega porekla**
Str. 31

Avstralski Slovenec župan v Geelongu

GEELONG /GLAS SLOVENIJE/ – Sin slovenskih staršev Srečko Jernej Kotelj je bil že do sedaj zelo aktiven v sredini kjer živi. Doktoriral je iz pravnih znanosti, je tudi član različnih avstralskih etničnih svetov, pred leti smo spremljali njegovo politično pot. Pred kratkim pa je Srečko postal župan viktorijskega industrijskega mesta Geelong, kjer je slovenska skupnost zelo aktivna.

Tania Smrdel, Stanka Gregorič in Florjan Auser (NSW).

Ker je bila dana prednost in vzpodbuda "mladim" - pripadnikom druge in tretje generacije, tako so sporočili iz Urada, upamo, da bodo "mladi" po vrnitvi s seminarja res poprijeli za delo in pomoč starejšim Slovincem in Slovincem, ki dolga leta na svojih plečih nosijo pretežno odgovornost in delo za dobrobit slovenske skupnosti in slovenskega naroda.

PRILOGA B: Ostale objave v časniku *Glas Slovenije*

VOŠČILA - SPOROČILA

5

Junij 2001

REPUBLIKA SLOVENIJA
Ministrstvo za zunanje zadeve
Ljubljana

Sporočilo ministra dr. Dimitrija Rupla
za Slovensko medijsko hišo v Sydneyu

Ustvarjanje in nastanek lastne države je gotovo proces, ki se vtisne globoko v srce posameznika in v zgodovinski spomin nekega naroda.

Dogodki ob koncu 80. in v začetku 90. let so bili v tem smislu za nas Slovence prelomni. Danes lahko s ponosom ugotovimo, da smo bili v prizadevanjih za izpolnitev osnovne narodove pravice do samoodločbe in lastne državne organiziranosti v popolnosti uspešni. Brez hujših žrtev smo se srečno izvili iz prijema jugoslovanske armade, ustanovili smo lastno državo, ki spoštuje načela demokracije, prava, tržnega gospodarstva, ob tem pa ne pozablja na človekove socialne in druge pravice.

Odlučnega pomena je bila tudi »končna« bitka za mednarodno priznanje naše mlade države, saj bi bilo vse predhodno prizadevanje brez tega ostalo v zraku, izgubilo bi svoj pravi smisel.

Ko se po desetih letih oziram na tiste težke, pa vendar nepozabne dni osamosvajanja, ne morem mimo prispevka Slovencev po svetu. S svojimi akcijami zbiranja sredstev za obnovo domovine,

z glasnim širjenjem resnice o dogodkih na Balkanu in z vplivanjem na politično in javno mnenje glede mednarodnega priznanja Slovenije ste pokazali, da ste še kako živ ud slovenskega narodnega telesa. Tako kot rojaki v domovini ste znali ob pravem času v imenu višjega – narodnega cilja pozabiti na morebitna medsebojna nesoglasja. To je bila edina možnost za vaš in naš skupen uspeh, za zmago Slovenije. Dosegli smo jo SKUPAJ in samo s skupnim delom in čutenjem jo bomo ohranili tudi daleč v prihodnost.

Poti namreč še ni konec, saj nas čakajo zapleteni procesi vključevanja v evropske in druge mednarodne integracije, pri čemer bomo potrebovali zvrhano mero samozaveesti in spoštovanja lastne kulturne identitete.

Drage rojakinje in rojaki, ob tej priložnosti se v imenu države Slovenije vam in vsem vašim prijateljem v Avstraliji zahvaljujem za vaš trud in ljubezen do domovine, ob prvem okroglem rojstnem dnevu naše države pa vam iz srca čestitam in vam želim lepo praznovanje!

Dr. Dimitrij Rupel
MINISTER

Veleposlaništvo Republike Slovenije
Canberra

Ob deseti obletnici slovenske neodvisnosti iskreno čestitamo vsem članom slovenske skupnosti v Avstraliji, društvom, organizacijam in posameznikom. Celotni skupnosti gre zahvala, da je Avstralija pred skoraj desetletjem priznala Slovenijo kot samostojno državo, in to je bil verjetno najpomembnejši dosežek slovenske skupnosti v Avstraliji. Zato bo obujanje spominov na skupni boj za priznanje slovenske države še toliko prijetnejše, zavest o trdnosti in enotnosti celotne pa vzpodbuda za vnaprej.

Veleposlaništvo Republike Slovenije v Canberri

Veleposlaništvo Republike Slovenije - Canberra je priredilo ob 10. letnici RS v ponedeljek, 25. junija poseben sprejem za predstavnike drugih držav in člane slovenske skupnosti.

Republika Slovenije
Ministrstvo za zunanje zadeve
URAD ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU

Ljubljana, 11. junij 2001

Glas Slovenije

Ob 10-letnici samostojnosti Republike Slovenije bo izrečenih in napisanih veliko besed, saj gre za najpomembnejše dejanje v zgodovini našega naroda.

Dejanje smo zmogli zlasti zaradi množične in zelo jasne odločitve na plebiscitu decembra leta 1990. Realna ocena tedanjih politikov in zlasti organiziranost civilne družbe, ki se je izjemno dobro pripravila na zgodovinske spremembe, so bile osnove, na katerih se je bilo moč spopasti z izjemno agresivno JLA, ki je že dan po razglasitvi samostojne Slovenije spregovorila z orožjem. Poti nazaj ni bilo – to smo tedaj čutili vsi – treba je bilo zmagati! Zmaga ni pomenila le zapuščanje SFRJ in nastajanje nove samostojne Slovenije, pomenila je drugačno Slovenijo: pravno državo, ki temelji na demokratičnih načelih in na spoštovanju človekovih pravic, na tržnem gospodarstvu z ohranjanjem socialnih vrednot, na spoštovanju kulturne identitete naroda, ki želi biti odprt v Evropo in svet in v njem enakopravno sodelovati. Pri vsem tem zgodovinskem dogajanju ste sodelovali tudi mnogi Slovenci, ki živite po svetu. Kljub največji fizični oddaljenosti od domovine je slovensko osamosvajanje močno odmevalo tudi med Vami, avstralskimi Slovenci. Izkazali ste se z mnogimi akcijami,

ki niso ostale neopazene. Prav zato je praznovanje 10-letnice samostojne Slovenije naše skupno praznovanje. Kjerkoli boste ta dogodek praznovali, povsod Vas bo z nami v domovini povezovala misel, da smo bili uspešni, ker smo združili svoje moči. Vsem rojakinjam in rojakom v Avstraliji ter vsem drugim, ki ste kakorkoli pripomogli k današnji podobi Slovenije, se zahvaljujem, k prazniku pa iskreno čestitam.

Magdalena Tovornik
državna sekretarka

Glas Slovenije
Sydney, Avstralija

Spoštovane Slovenke in Slovenci,
bralci Glasa Slovenije, dragi rojaki!

Ob deseti obletnici slovenske državnosti vam v imenu Konyulata Avstralije v Sloveniji iskreno čestitam z željo, da bi se ta pomembni mejnik v zgodovini Republike Slovenije ohranil in prenašal na bodoče rodove Slovencev po vsej Avstraliji.

Viktor Baraga
Častni konzul

Ob 10-letnici Republike Slovenije
iskrene čestitke celotnemu slovenskemu narodu,
predvsem pa Slovincem v Novi Zelandiji in Avstraliji!

Slovenci po svetu smo pripomogli veliko, da je bila Republika Slovenija tako hitro priznana. Avstralija je bila celo prva prekmorska država, ki jo je priznala. To doma največkrat pozabijo. Na naše delo smo lahko ponosni!

Dušan Lajovic
Častni generalni konzul RS za Novo Zelandijo